

რელიგიურ გავრთიანებათა საჭიროებების კვლევა საქართველოში

ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი

თბილისის და ჰელსინკის ინსტიტუტი

ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი

რელიგიურ გაერთიანებათა საჭიროებების
კვლევა საქართველოში

ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი

თბილისი, 2014

კვლევა მოამზადა ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტმა (TDI) „ეროვნული ინტეგრაციის გაძლიერება საქართველოში“ პროექტის მცირე გრანტების მექანიზმის ფარგლებში, რომელსაც ასორციელებენ საქართველოს გაეროს ასოციაცია (UNAG) და ფონდი „ღია საზოგადოება საქართველო“ აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) ფინანსური მხარდაჭერით.

კვლევის შინაარსზე მთლიანად პასუხისმგებელია ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი (TDI). ის შესაძლოა არ გამოხატავდეს საქართველოს გაეროს ასოციაციის (UNAG), ფონდ „ღია საზოგადოება საქართველოსა“ და აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) შეხედულებებს.

- მავლავართა ჯგუფი: ეკატერინე ჭითანავა
ნანა ჭაბუკიანი
- რედაქტორი: ზაალ ჩხეიძე
- მასპირები: ბექა მინდიაშვილი
- თარგმანი: ანა თევზაძე
სოფო ასათიანი
- ხორედაქტორი: ელისო გაზდელიანი
- ლახაბადონება: ლევან პაპალაშვილი
- ყდა: გიორგი გაგოშიძე, *კომპოზიცია 2014*

ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი (TDI)

ბირაჟი: 400

ISBN: 978-9941-0-7054-9

აკრძალულია აქ მოყვანილი მასალების გადაბეჭდვა, გამრავლება ან გავრცელება კომერციული მიზნით, ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტის (TDI) წერილობითი ნებართვის გარეშე.

შინაარსი

შესავალი	5
მეთოდოლოგია	6
კვლევის შედეგები	9
1. რელიგიური შეუწყნარებლობის ნიადაგზე ჩადენილი სამართალდარღვევები	9
რეკომენდაციები	17
2. საკუთრებასთან დაკავშირებული საკითხები	19
2.1. საბჭოთა დროს ჩამორთმეული ქონების რესტიტუცია	19
2.1.1. სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი წმიდა ეკლესიის ეპარქია	23
2.1.2. ლათინ კათოლიკეთა კავკასიის სამოციქულო ადმინისტრაცია	28
2.1.3. ევანგელურ-ლუთერული ეკლესია	33
2.1.4. მუსლიმური თემი	34
2.1.5. იუდაური თემი	37
რეკომენდაციები	39
2.2. საკულტო და არარელიგიური დანიშნულების ნაგებობების მშენებლობა	40
2.2.1. თვითმმართველობის ორგანოებში შექმნილი სირთულეები	40
2.2.2. ადგილობრივი მოსახლეობის წინააღმდეგობა	43
2.2.3. ბათუმში ახალი მეჩეთის მშენებლობა	47
რეკომენდაციები	48
2.3. ქონების საკუთრების უფლებით გადაცემა/რეგისტრაცია	49
2.3.1. საკანონმდებლო რეგულირების საფუძვლით შეზღუდვა	50
2.3.2. იურიდიული დახმარების საჭიროება	52
რეკომენდაციები	54
3. დისკრიმინაცია საჯარო საგანმანათლებლო დაწესებულებაზე	55
რეკომენდაციები	60
4. სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკა	63
4.1. რელიგიის საკითხზე მომუშავე სახელმწიფო სტრუქტურების ფორმირება	64
4.2. მუსლიმური თემის შიდა საქმეებში ჩარევა	65

4.3. საზღვრის გადაკვეთის პრობლემა	66
4.4. რელიგიური ლიტერატურის გავრცელებასთან დაკავშირებული პრობლემები	67
რეკომენდაციები	68
5. რელიგიური ორგანიზაციების დაფინანსება	70
5.1. რელიგიური გაერთიანებებისთვის საბჭოთა პერიოდში მიყენებული მატერიალური და მორალური ზარალის ანაზღაურების გადანაცვლებასთან დაკავშირებული ხარვეზები	70
5.2. საქართველოს საპატრიარქოსთვის მინიჭებული ფინანსური პრივილეგიები	73
რეკომენდაციები	77
6. საბადასახადო უთანასწორობა	78
რეკომენდაციები	81
7. რელიგიური ორგანიზაციების კომუნალური გადასახადები	82
რეკომენდაციები	84
8. საჯარო სივრცის შეზღუდვა	85
რეკომენდაციები	89
9. მართლმადიდებელი სასულიერო პირების მიერ გამოვლენილი შეუწყნარებლობა	90
რეკომენდაციები	93
კვლევის მთავარი აქცენტები	94
დანართი	98

შესავალი

წინამდებარე კვლევა საქართველოში რელიგიური გაერთიანებების საჭიროებებისა და მათ წინაშე არსებული პრობლემების იდენტიფიცირებას და იმ პოლიტიკის შეფასებას ისახავს მიზნად, რომელსაც სახელმწიფო ატარებს რელიგიურ უმცირესობებთან დაკავშირებით.

ბოლო წლების განმავლობაში რელიგიისა და საერო სფეროების ურთიერთგადაკვეთაზე მომხდარი მნიშვნელოვანი მოვლენების ანალიზი ცხადყოფს, რომ დომინანტი რელიგიისადმი სახელმწიფოს პრეფერენციული დამოკიდებულება რელიგიის თავისუფლების ხელყოფისა და დისკრიმინაციის სისტემური პრობლემის გაჩენის საფუძველი გახდა.

როგორც წესი, რელიგიური უმცირესობების წინააღმდეგ შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი სამართალდარღვევები სახელმწიფოს მხრიდან ეფექტური რეაგირების გარეშე რჩება, თუმცა, ესა თუ ის სახელმწიფო სტრუქტურა, რიგ შემთხვევაში, თავადაც ერთვება დისკრიმინაციის პროცესში.

კვლევის ფარგლებში გამოკითხული სხვადასხვა რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენელთა შეფასებები საქართველოში რელიგიის თავისუფლების დარღვევის სხვადასხვა ტენდენციას აჩვენებს.

პრობლემების ერთი, მნიშვნელოვანი ნაწილი რელიგიურ გაერთიანებებს წლებია აწუხებს და სახელმწიფოს მათ გადასაჭრელად ქმედითი ნაბიჯები არასდროს გადაუდგამს, ნაწილი კი, რელიგიის საკითხზე მომუშავე ახალი საჯარო სტრუქტურების შექმნასთან, ბოლო პერიოდში გამოვლენილ ისლამოფობიასა და რელიგიური შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი სამართალდარღვევების რიცხვის მკვეთრ ზრდასთან არის დაკავშირებული.

აღნიშნული პრობლემათიკის მიმოხილვასთან ერთად, კვლევაში მოცემულია სახელმწიფო უწყებებისთვის შეთავაზებული კონ-

კრეტული რეკომენდაციები, რომელთა შესრულება ხელს შეუწყობს რელიგიის საფუძველზე დისკრიმინაციის აღმოფხვრას და უფრო მყარ გარანტიებს შექმნის საქართველოში რელიგიის თავისუფლების დაცვისა და თანასწორუფლებიანი, ტოლერანტული გარემოს განვითარებისთვის.

მეთოდოლოგია

საკვლევი პრობლემის კომპლექსურობიდან გამომდინარე, კვლევის ფარგლებში გამოყენებულია ტრიანგულაციის მეთოდი, რაც გულისხმობს შედეგების მოპოვებას როგორც თვისობრივი, ასევე რაოდენობრივი მეთოდის გამოყენებით.

კვლევის თვისობრივი ნაწილი მოიცავს ნახევრადსტრუქტურირებულ ჩაღრმავებულ ინტერვიუებსა და სამაგიდო კვლევას. ნახევრადსტრუქტურირებულმა ინტერვიუებმა მკვლევარებს საშუალება მისცა, ერთი მხრივ, მიჰყოლოდნენ წინასწარ შემუშავებულ სადისკუსიო გეგმას, ხოლო, მეორე მხრივ, რესპონდენტებისთვის მიეცათ შესაძლებლობა, ესაუბრათ საკითხებზე, რომლებსაც თავად მიიჩნევენ მნიშვნელოვნად და პრობლემურად.

სამაგიდო კვლევის ფარგლებში მკვლევარებმა დაამუშავეს რელიგიური გაერთიანებების მიერ მონოდებული ანგარიშები, სასამართლო საქმეები, შესაბამისი უწყებებიდან გამოთხოვილი საჯარო ინფორმაცია, სახალხო დამცველის, საერთაშორისო ორგანიზაციების, არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ რელიგიის თავისუფლების დაცვის კუთხით მომზადებული კვლევები და ანგარიშები, სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოს მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები.

რაოდენობრივი მონაცემები მიღებულია ანკეტირების მეთოდის გამოყენებით. აღნიშნულმა მიდგომამ კვლევით ჯგუფს შესაძლებლობა მისცა, დაებალანსებინა თითოეული მეთოდის

სუსტი და ძლიერი მხარეები, ინფორმაცია შეეცხო სხვადასხვა მეთოდზე დაყრდნობით მიღებული მასალით და რელიგიური უმცირესობების საჭიროებები წარმოეჩინა.

ემპირიული მასალის მოპოვების პროცესი

კვლევის ჯგუფმა ნახევრადსტრუქტურირებული ჩაღრმავებული ინტერვიუები ჩაატარა საქართველოში 33 რელიგიური ორგანიზაციის წარმომადგენელთან, რაც საქართველოში რელიგიური გაერთიანებების აბსოლუტურ უმრავლესობას წარმოადგენს (სრული ჩამონათვალისთვის იხ. დანართი 1). შერჩეული რელიგიური ორგანიზაციები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან მასშტაბით, აღმსარებლობით, მრევლის რაოდენობით, გეოგრაფიული განაწილებითა და სამართლებრივი სტატუსით.

რელიგიური მრავალფეროვნების ასახვის მიზნით, საველე სამუშაოები ჩატარდა საქართველოს ოთხ რეგიონში, სადაც რელიგიური უმცირესობები მასშტაბურად არიან წარმოდგენილი: აჭარა (ქ. ბათუმი, ხულოს მუნიციპალიტეტი), სამცხე-ჯავახეთი (ქ. ახალქალაქი, ქ. ახალციხე, ახალციხის მუნიციპალიტეტის სოფლები ივლიტა და ვალე, ადიგენის მუნიციპალიტეტის სოფლები არალი და უდე), ქვემო ქართლი (მარნეული), კახეთი (ახმეტის მუნიციპალიტეტი, სოფ. დუისი).

ემპირიული მასალის მოპოვების პირველი ეტაპი მოიცავდა ოთხ თვეს (2013 წლის ოქტომბერი, ნოემბერი, დეკემბერი, 2014 წლის იანვარი). რამდენადაც კვლევის მიზანს წარმოადგენდა რელიგიური ორგანიზაციების საჭიროებათა გამოვლენა, ჩაღრმავებული ინტერვიუები ჩატარდა ორგანიზაციების ლიდერებთან, წარმომადგენლებთან და მრევლის წევრებთან. მრევლის წევრები შეირჩნენ „თოვლის გუნდის“ პრინციპით, რელიგიური გაერთიანების ლიდერებთან ინტერვიუში აღწერილი კონკრეტული ფაქტებისა და მაგალითების განვრცობის, დაზუსტებისა და პირველწყაროსთან გასაუბრების მიზნით. სულ კვლევის ფარგლებში ჩატარდა 70 ჩაღრმავებული ინტერვიუ.

ემპირიული მასალის მეორე ეტაპზე, ერთი თვის განმავლობაში, ზოგ შემთხვევაში, ერთსა და იმავე რელიგიურ ორგანიზაცია-სთან ინტერვიუ განმეორებით ჩაინერა (მაგალითად, ქართველ მუსლიმთა კავშირი, იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანული ორგანიზაცია, მეშვიდე დღის ქრისტიან-ადვენტისთა ეკლესიის ტრანსკავკასიური იუნიონი, ევანგელურ-ლუთერული ეკლესია და აშ). ინტერვიუების განმეორებით ჩატარების საჭიროება განპირობებული იყო რელიგიურ გაერთიანებებთან დაკავშირებული სახელმწიფო პოლიტიკის ცვლილებით (რელიგიის საკითხზე მომუშავე ახალი სახელმწიფო სტრუქტურების ჩამოყალიბება, მუსლიმური თემის ორგანიზაციული სტრუქტურის ცვლილება, მთავრობის ინიციატივა ოთხი კონფესიისთვის საბჭოთა პერიოდში მიყენებული მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ). ანგარიშში ასევე მოხვდა რელიგიის სფეროში საკვლევე პერიოდის შემდეგ მომხდარი მნიშვნელოვანი მოვლენები 2014 წლის მაისის ჩათვლით.

რაოდენობრივი კვლევის მონაცემები მიღებულია ანკეტირების გზით - გამოიკითხა რელიგიური ორგანიზაციების 70-მდე წარმომადგენელი. მიღებული შედეგები, თვისობრივ მასალასთან ერთად, მნიშვნელოვან ტენდენციებს აჩვენებს.

მასალის დამუშავების პროცესი

ემპირიული მასალის დამუშავების ეტაპი მოიცავდა ორ თვეს, რომლის განმავლობაშიც ინტერვიუების კონტენტ-ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა რელიგიური ორგანიზაციების ძირითადი პრობლემები და საჭიროებები. საკითხების თემატიკიდან გამომდინარე, კვლევა ციტატის სახით იმონმებს კონკრეტული რელიგიური ორგანიზაციების წარმომადგენლების მონათხრობს. ზოგ შემთხვევაში, პრობლემა სისტემურია და ეხება რელიგიურ ორგანიზაციათა აბსოლუტურ უმრავლესობას, ასეთ დროს კონკრეტული რელიგიური გაერთიანება არ არის მითითებული. ზოგ შემთხვევაში კი პრობლემა სპეციფიკურია და შესაბამისად, დასახელებულია კონკრეტული რელიგიური გაერთიანებები. რაოდენობრივი მონაცემები თვისობრივი მასალის კატეგორიზაციისა და აქცენტების გამოკვეთისთვის დამხმარე საშუალებად იქნა გამოყენებული. სამაგიდო კვლევის პროცესში

მოპოვებული მასალა ემპირიული მონაცემების განზოგადების და კონტექსტუალიზაციის საშუალებას იძლევა.

ტექსტში, ქვეთავებად გამოყოფილი პრობლემების შესაბამისად, წარმოდგენილია აღნიშნული პრობლემების მოგვარების გზები და კონკრეტული რეკომენდაციები.

კვლევის შედეგები

1. რელიგიური შეუნყნარებლობის ნიადაგზე ჩადენილი სამართალდარღვევები

პრობლემა: რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლები აცხადებენ, რომ რელიგიური ნიშნით დევნა, ფიზიკური და სიტყვიერი ძალადობა ერთ-ერთი ყველაზე მწვავე პრობლემაა. ამავდროულად, კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ შეუნყნარებლობის მოტივით ჩადენილ სამართალდარღვევაზე სამართალდამცველების რეაგირება არაეფექტური და უმეტეს შემთხვევაში, არაადეკვატურია - ისინი ხშირად ამჟღავნებენ გულგრილ, ირონიულ, ზოგჯერ კი აგრესიულ დამოკიდებულებას დაზარალებულთა მიმართ.

გამოვლენილია შემთხვევები, როცა შეუნყნარებლობის საფუძველზე თავად სამართალდამცველები ძალადობენ და არღვევენ მორწმუნეთა უფლებებს. გარდა ამისა, საგამოძიებო სტრუქტურები გამოძიებას ხშირად იმ მუხლებით წარმართავენ, რომლებიც რელიგიური ნიშნით დევნის, რელიგიური რიტუალებისთვის ხელის შეშლისა და თანასწორუფლებიანობის დარღვევისთვის პასუხისმგებლობას არ ითვალისწინებს. ამასთან ერთად, როგორც წესი, გამოძიება ან ჭიანჭურდება, ან სამართლებრივი შედეგი მას საერთოდ არ მოსდევს.

2012-2014 წლებში განსაკუთრებით პრობლემური, სისტემური და მასშტაბური გახდა მუსლიმებისა და იეჰოვას მოწმეების დევნა და შეზღუდვა, მათდამი დისკრიმინაციული მოპყრობა.

კვლევის პროცესში გამოკითხული რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენელთა აზრით, წინა წლებთან შედარებით რელიგიურ ნიადაგზე ჩადენილი სამართალდარღვევების რაოდენობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა, ხოლო რელიგიის თავისუფლების დაცვის კუთხით სიტუაცია გაუარესდა, ამის უმთავრეს მიზეზად კი ხელისუფლებისა და სამართალდამცველების მხრიდან არაადეკვატური, არაეფექტური, დისკრიმინაციული და ზოგჯერ შეუწყნარებლობის წამახალისებელი მოქმედება შეიძლება ჩათვალოს.

პრობლემის აღწერა. სისტემური ხასიათი მიიღო მუსლიმთა დევნისა და შევიწროვების ფაქტებმა. გამოუძიებელია 2012-2013 წლებში სოფელ ნიგვზიანში, წინწყაროსა და სამთაწყაროში მუსლიმების უფლებათა დარღვევის შემთხვევები, რომლებშიც სისხლის სამართლის დანაშაულის ნიშნები იკვეთება. ძიება არ დაწყებულა 2013 წლის 26 აგვისტოს სოფელ ჭელაში მინარეთის უკანონო დემონტაჟისა და ადგილობრივი მუსლიმების ფიზიკური შეურაცხყოფის, ცემის ფაქტთან დაკავშირებით, რომელიც ხელისუფლების მხრიდან მუსლიმთა კონსტიტუციური უფლებების დარღვევის ამკარა მაგალითს წარმოადგენს. ყოველივე ამასთან ერთად, მუსლიმებზე თავდასხმებისას სახელმწიფო თანამდებობის პირების მხრიდან კეთდებოდა საჯარო განცხადებები, რომლებშიც ისინი არ აღიარებდნენ მუსლიმი მოქალაქეების უფლებების დარღვევის ფაქტებს და კონფლიქტს „ხელოვნურად ინსპირირებულს“ უწოდებდნენ.¹

იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანული ორგანიზაციის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, 2012 წელს იეჰოვას მოწმეების წინააღმდეგ სამართალდარღვევის 11 შემთხვევა, 2013 წელს - 46, 2014 წელს კი, ხუთი თვის განმავლობაში (იანვარი-მაისი), 40-

1. „სეკულარიზმის კრიზისი და ლოიალობა დომინანტი ჯგუფის მიმართ, სახელმწიფოს როლი 2012-2013 წლებში საქართველოში გამოვლენილი რელიგიური

მდე შემთხვევა გამოვლინდა.² ჩადენილ სამართალდარღვევებს შორის ხშირია იეჰოვას მოწმეთა საკულტო ნაგებობების - სამეფო დარბაზების დაზიანების, მორწმუნეების სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფის, მუქარის, რელიგიური შინაარსის ლიტერატურის განადგურებისა და თავდასხმის შემთხვევები. აღსანიშნავია, რომ ზოგჯერ იეჰოვას მოწმეების წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებებში მართლმადიდებელი სასულიერო პირები მონაწილეობენ.

2013 წელს იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანულმა ორგანიზაციამ განაცხადა ფიზიკური შეურაცხყოფის 20 შემთხვევის შესახებ (თბილისი (7), ლანჩხუთი (3), ვანი, გარდაბანი, ზესტაფონი, აბაშა, წალკა, კასპი, ბათუმი, მარტვილი, სენაკი, რუსთავი), სიტყვიერი შეურაცხყოფის 22 შემთხვევა გამოვლინდა (თბილისი (6), ლანჩხუთი (4), სენაკი (2), ვანი, გარდაბანი, ზესტაფონი, ლაგოდეხი, აბაშა, კასპი, ბათუმი, მარტვილი, წყალტუბო, რუსთავი), ხოლო სამეფო დარბაზები 16-ჯერ გახდა თავდასხმის ობიექტი (რუსთავი (4), თბილისი (3), ვანი (2), ბორჯომი, წყალტუბო, დუშეთი, ლაგოდეხი, ბათუმი, ზუგდიდი, ქუთაისი). იეჰოვას მოწმეთა თქმით, 2013 წელს ჩადენილი 46 სამართალდარღვევიდან თბილისში 14 შემთხვევა მოხდა. რეგიონებიდან სამართალდარღვევების რაოდენობით გამოირჩევა ლანჩხუთი, სადაც გასული წლის განმავლობაში 6 ფაქტი გამოვლინდა. უნდა აღინიშნოს, რომ იეჰოვას მოწმეების წინააღმდეგ ჩადენილ სამართალდარღვევებში მართლმადიდებელი სასულიერო პირებიც მონაწილეობდნენ. 2013 წელს სამი ასეთი შემთხვევა მოხდა თბილისში, კასპსა და წყალტუბოში (იხ. მე-9 თავი). ხშირად კონკრეტული პირები ხელს უშლიან იეჰოვას მოწმეებს სამისიონერო მსახურებაში, რასაც ახლავს მუქარა და ქუჩის სტენდების დაზიანება მაშინ, როცა იეჰოვას მოწმეები მსურველებს ნებაყოფლობით აცნობენ რელიგიური შინაარსის ლიტერატურას. მაგალითად, 2013 წლის 25 ოქტომბერს, თბილისში იუსტიციის სახლის წინ,

კონფლიქტების მოგვარებაში“, ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), 2013, ხელმისაწვდომია: <http://emc.org.ge/2013/12/05/25/>

2. წარმოდგენილი მონაცემები მთლიანად ეფუძნება იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანული ორგანიზაციის მიერ ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტისთვის (TDI) მოწოდებულ ანგარიშს.

იეჰოვას მოწმეებს ერთ-ერთმა გამვლელმა დაუხია სტენდის პოსტერი და ბანერის დამტვრევას შეეცადა.

2013 წელს მომხდარი 46 სამართალდარღვევიდან, ერთის გარდა, ყველა სხვა შემთხვევაში დაზარალებულმა პირებმა მიმართეს შესაბამის სამართალდამცველ და უფლებადამცველ უწყებებს: პოლიციას, ადგილობრივ პროკურატურას, მთავარ პროკურატურას ან სახალხო დამცველს. იეჰოვას მოწმეთა იურისტის, მანუჩარ ციმიტიას თქმით, ბევრ ისეთ ფაქტზე, რომელიც, სავარაუდოდ, სისხლის სამართლის დანაშაულის ნიშნებს შეიცავს, გამოძიება შესაბამისი მუხლით არ დანწყებულა; სამართალდამცველები ხშირად ერიდებიან სისხლის სამართლის კოდექსის 155-ე (რელიგიური წესის აღსრულებისათვის უკანონოდ ხელის შეშლა) და 156-ე (რელიგიური ნიშნით დევნა) მუხლების გამოყენებას და ამ ნიშნით დანაშაულის კვალიფიკაციას.³

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით,⁴ 2013 წელს ჩადენილი სამართალდარღვევებიდან 10 საქმეზე გამოძიება დაიწყო სისხლის სამართლის დანაშაულისთვის გათვალისწინებული მუხლებით და შეწყდა დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის „ა“ ქ/პუნქტით), ამ შემთხვევებიდან არც ერთს არ მიენიჭა რელიგიური მოტივით ჩადენილი დანაშაულის კვალიფიკაცია.

სამართალდამცვეების მიკერძოებულობის საილუსტრაციოდ, იეჰოვას მოწმეებმა რამდენიმე საქმეზე სტრატეგიული სამართალწარმოება განახორციელეს და სცადეს, სამართლებრივი პროცესი ბოლომდე მიეყვანათ. საქმის გამოძიების გაგრძელებ-

3. სისხლის სამართლის კოდექსის 155-ე მუხლი: *რელიგიური წესის აღსრულებისათვის უკანონოდ ხელის შეშლა* – ღვთისმსახურების ან სხვა რელიგიური წესისა თუ ჩვეულების აღსრულებისათვის უკანონოდ ხელის შეშლა ძალადობით ან ძალადობის მუქარით, ანდა თუ მას ახლდა მორწმუნის ან ღვთის მსახურის რელიგიური გრძნობის შეურაცხყოფა. სისხლის სამართლის კოდექსის 156-ე მუხლი: *დევნა* – ადამიანის დევნა სინდისის, აღმსარებლობის ან რწმენის გამო, ანდა მის რელიგიურ მოღვაწეობასთან დაკავშირებით.

4. შს სამინისტროს მიერ საქართველოს იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანული ორგანიზაციისთვის გაგზავნილი წერილი MIA 81400949196 (20/052014)

ბაზე უარი გასაჩივრდა ჯერ საოლქო, შემდეგ მთავარ პროკურატურაში, რის შედეგადაც საქმე დაუბრუნდა ისევ რაიონულ პროკურატურას. საბოლოოდ, გამოძიება კონკრეტული სამართლებრივი შედეგით არ დასრულებულა.

2013 წლის 10 მარტს, ვანის მუნიციპალიტეტის სოფელ ზეინდარში ქ. მ. და არასრულწლოვანი ს. ხ. ერთად ასრულებდნენ რელიგიურ მსახურებას - მსურველებს ნებაყოფლობით გადასცემდნენ ბიბლიურ ინფორმაციას. მსახურებისას იეჰოვას მოწმეს ადგილობრივმა მცხოვრებმა ა.ს.-მ მიაყენა სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფა. მან ორჯერ ფეხი დაარტყა ქ.მ-ს, რის გამოც დაზარალებულმა ადგილობრივ სამკურნალო დაწესებულებაში სამედიცინო შემოწმება გაიარა. ქ. მ.-მ მიმართა ვანის შსს რაიონულ სამმართველოს. გამოძიება დაიწყო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 125-ე მუხლით (ცემა). იეჰოვას მოწმის თქმით, გამომძიებელი მას მოუწოდებდა ჩვენებაში ფიზიკური შეურაცხყოფა არ ეხსენებინა. ქ.მ-ის ადვოკატები საქმის კვალიფიცირებას სისხლის სამართლის კოდექსის 155-ე (რელიგიური წესის აღსრულებისთვის უკანონოდ ხელის შეშლა) და 156-ე (დევნა) მუხლებით ითხოვდნენ. 2013 წლის 28 მარტის დადგენილებით გამოძიება შეწყდა. 2013 წლის 21 ივნისს რელიგიურმა გაერთიანებამ საქმე გაასაჩივრა სამტრედიის რაიონულ პროკურატურაში. 2013 წლის 2 ივლისს მათ ჩაბარდა 26 ივნისის დადგენილება საქმის შეწყვეტასთან დაკავშირებით. აღნიშნული გადაწყვეტილება ადვოკატებმა 2013 წლის 12 ივლისს დასავლეთ საქართველოს საოლქო პროკურორთან გაასაჩივრეს, რომლისგანაც მიიღეს უარი. გადაწყვეტილება მთავარ პროკურატურაში გასაჩივრდა. 2013 წლის 23 სექტემბერს იეჰოვას მოწმეებმა საჩივრის დაკმაყოფილებაზე მიიღეს წერილობითი უარი.

2013 წელს მომხდარი სამართალდარღვევებიდან 10 შემთხვევაში გამოძიება არ დაწყებულა სისხლის სამართლის კანონმდებლობით გათვალისწინებული ნიშნების არარსებობის გამო.

იეჰოვას მოწმეთა თქმით, ხშირად მათ წინააღმდეგ ჩადენილ სამართალდარღვევებზე შსს-ს რეაგირება არაადეკვატურია, პოლიციის თანამშრომლები დამცინავ და დისკრიმინაციულ დამოკიდებულებას იჩენენ, რაც, საბოლოოდ, საქმის განხილვის შედეგზეც აისახება. მაგალითად, 2013 წლის 12 ოქტომბერს თბილისში, გლდანის რაიონში მსახურებისას იეჰოვას მოწმეებს, დ.კ.-სა და ლ. ს.-ს, ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიყენეს. დაზარალებულებმა გამოიძახეს პოლიცია, ამის შემდეგ, მოწმეები დაკითხეს განყოფილებაში. იეჰოვას მოწმეების თქმით, დაკითხვისას ინსპექტორი მათ დამცინავად და აგრესიულად მიმართავდა, რელიგიურ მრწამსზე ამახვილებდა ყურადღებას. საბოლოოდ, ბრალდებულს მისცეს გაფრთხილება. შსს-ს ინფორმაციით, სისხლის სამართლის კანონმდებლობით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო აღნიშნულ ფაქტზე გამოძიება არ დაწყებულა.

ამჟამად გამოძიება მიმდინარეობს 10 სამართალდარღვევასთან დაკავშირებით, რომელთა შორის 2-ზე საქმე აღძრულია საქართველოს სსკ-ის 156-ე მუხლით (დევნა – ადამიანის დევნა სინდისის, აღმსარებლობის ან რწმენის გამო, ანდა მის რელიგიურ მოღვაწეობასთან დაკავშირებით) და ერთზე 155-ე მუხლით (რელიგიური წესის აღსრულებისათვის უკანონოდ ხელის შეშლა). დანარჩენ შემთხვევებში საქმე აღძრულია სამეფო დარბაზის გაქურდვის (სსკ-ის 177-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებით), სამეფო დარბაზისთვის ცეცხლის გახსნის (187-ე მუხლის პირველი ნაწილი), ჯანმრთელობის განზრახ დაზიანების (სსკ-ის 118-ე მუხლის პირველი ნაწილით), ცემის (125-ე მუხლით) და სამ შემთხვევაში შენობის მინის დაზიანების ფაქტებზე.

გამოძიების პროცესი, როგორც წესი, ჭიანურდება. 2013 წელს მხოლოდ სისხლის სამართლის 3 საქმის გამოძიებას მოჰყვა კონკრეტული სამართლებრივი შედეგი, ხოლო 1 შემთხვევაში უფლებადამრღვევს დაეკისრა ადმინისტრაციული სახდელი.⁵

5. 2013 წლის 13 აგვისტოს თბილისში იეჰოვას მოწმის ცემის ფაქტზე გ.ბ-ს წაყენა ბრალი სსკ-ს 125-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისთვის და შეეფარდა გირაო 1500 ლარის ოდენობით. 2013 წლის ოქტომბერს

2014 წლის იანვარი-მარტის პერიოდში იეჰოვას მოწმეთა მონაცემებით, სამართალდარღვევის 25 შემთხვევა გამოვლინდა. შსს-მ ინფორმაცია გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ რელიგიურ გაერთიანებას 18 ფაქტთან დაკავშირებით მიაწოდა. ამ ფაქტებიდან 10 სამართალდარღვევასთან დაკავშირებით გამოძიება არ დაწყებულა სსკ-ის მუხლით გათვალისწინებული ქმედებისთვის. მიზეზად ხშირად სახელდება, რომ მორწმუნეებს რელიგიური რიტუალის შესრულებისას ხელი არ შეშლიათ ან ფიზიკურად არავინ დაზარალებულა. ასეთ შემთხვევაში სამართალდამრღვევი იღებს სიტყვიერ გაფრთხილებას ან წერს ხელწერილს. 1 შემთხვევაში გამოძიება დაიწყო სისხლის სამართლის საქმეზე სსკ-ის 187-ე მუხლის 1 ნაწილით, 2014 წლის 1 იანვარს იეჰოვას მოწმის კუთვნილი მანქანის დაზიანების ფაქტზე. საბოლოოდ, სისხლის სამართლის საქმეზე გამოძიება შეწყდა, რადგან დაზარალებულს აუნაზღაურდა მატერიალური ზიანი. ამჟამად, გამოძიება მიმდინარეობს 3 ფაქტთან დაკავშირებით. აქედან 2 დაკვალიფიცირებულია როგორც რელიგიური სიძულვილის ნიადაგზე ჩადენილი ქმედება.⁶

წალკაში იეჰოვას მოწმეების მიმართ განხორციელებული სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტზე, სსკ-ის 156-ე მუხლის პირველი ნაწილით და მეორე ნაწილის ა ქვეპუნქტით, ს.გ. მიეცა პასუხისგებაში, გაფორმდა საპროცესო შეთანხმება - ერთი წელი პირობითი მსჯავრი და 1000 ლარი ჯარიმა.

2013 წლის 19 დეკემბერს სოფელ დიდ ჭყონში იეჰოვას მოწმეების ცემის ფაქტზე მარტვილის რაიონის შს სამმართველოში დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის საქმეზე 156-ე მუხლით და სამართალდამრღვევი პირი დაჯარიმდა 1000 ლარით. თუმცა, პროკურორმა გამოიყენა განრიდების უფლებამოსილება და ბრალდებულს სასჯელი მოუხსნა. დაზარალებულთან შედგა კონსულტაციის ოქმი.

ერთ შემთხვევაში, იეჰოვას მოწმეების ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტთან დაკავშირებით, წინასაგამოძიებო ქმედებების შედეგად, სასამართლომ სამართალდამრღვევს დააკისრა ადმინისტრაციული სახდელი - 100-ლარიანი ჯარიმა.

6. 2014 წლის 5 იანვარს სამართალდამრღვევმა ქუთაისში რელიგიური სიძულვილის ნიადაგზე ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენა იეჰოვას მოწმეებს. დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის საქმეზე სსკ-ის 156-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით (რელიგიური ნიშნით დევნა ძალადობით ან ძალადობის მუქარით).

2014 წლის 20 მარტს სოფელ თერნალში იეჰოვას მოწმეებს რელიგიური აღმსარებლობის გამო მიაყენეს შეურაცხყოფა, წყალტუბოს რაიონულ სასამართლოში სისხლის სამართლის საქმეზე გამოძიება მიმდინარეობს 156-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით.

2014 წლის 9 იანვარს იეჰოვას მოწმეს თბილისში მიაყენეს ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფა. მომხდარ ფაქტთან დაკავშირებით გამოძიება დაიწყო სისხლის სამართლის საქმეზე საქ. სსკ-ის 125-ე მუხლის პირველი ნაწილით.

3 შემთხვევის გამოძიება დასრულდა კონკრეტული სამართლებრივი შედეგით, აქედან ერთი რელიგიური მოტივით ჩადენილი სამართალდარღვევა იყო.⁷

მონაცემების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ 2013 წელს, 2012 წელს შედარებით, სამართალდარღვევების რიცხვი ოთხჯერ გაიზარდა. 2014 წელს კი ხუთი თვის განმავლობაში გამოვლენილი სამართალდარღვევების რაოდენობა 2013 წლის 12 თვის მონაცემებს უახლოვდება. იეჰოვას მოწმეთა მიმართ სამართალდარღვევების მკვეთრი ზრდა ქვეყანაში რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვის შემამოფოთებელ ტენდენციებზე მიუთითებს. აუცილებელია, სახელმწიფომ, რელიგიური უმცირესობების უფლებების დაცვის მიზნით, უზრუნველყოს რელიგიური მოტივით ჩადენილი სამართალდარღვევების დროული და ეფექტური გამოძიება და ტოლერანტული გარემოს გაუმჯობესების მიზნით ქმედითი ღონისძიებები გაატაროს.

„კუნქტით“. 7. 2014 წლის 3 იანვარს სენაკის რაიონულ სასამართლოში დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის საქმეზე, იეჰოვას მოწმეთა დარბაზზე რელიგიური მოტივით ძალადობის მუქარის ფაქტზე, საქ. სსკ-ის 156-ე მუხლის მე-2 ნაწილის პუნქტით. საბოლოოდ, პროკურორსა და დაზარალებულს შორის შედგა საპროცესო შეთანხმება და დაზარალებულმა განაცხადა, რომ თანახმაა, სამართალდამრღვევს გაუფორმდეს განრიდება.

2014 წლის 11 თებერვალს ქ. ჭიათურაში პოლიციამ ადმინისტრაციული წესით დააკავა სამართალდამრღვევი, რომელიც იმყოფებოდა ნასვამ მდგომარეობაში და იეჰოვას მოწმეს აყენებდა სიტყვიერ შეურაცხყოფას. მან პოლიციას წინააღმდეგობა გაუწია, რის შემდეგაც იგი დააკავეს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 173- მუხლით. საჩხერის რაიონულმა სასამართლომ მას დააკისრა ჯარიმა 1100 ლარის ოდენობით.

2014 წლის 18 მარტს სამართალდამრღვევა გორში იეჰოვას მოწმეებს მიაყენა სიტყვიერი შეურაცხყოფა და ლიტერატურა სანიაღვრე არხში გადაუყარა. აღნიშნულ ფაქტზე შედგა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმი ასკ-ის 166-ე მუხლით და გორის რაიონულმა სასამართლომ გ.ი-ის დააკისრა ჯარიმა 100 ლარის ოდენობით.

რეკომენდაციები

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს; საქართველოს მთავარ პროკურატურას

- შინაგან საქმეთა სამინისტრო დროულად და ეფექტურად უნდა რეაგირებდეს შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ სამართალდარღვევებზე;
- სამართალდამცველი სტრუქტურებისთვის უნდა შემუშავდეს და განხორციელდეს სტრატეგიული გეგმა: ა) რელიგიური შეუწყნარებლობის საფუძველზე ჩადენილი დანაშაულის პრევენციისა და აღმოფხვრისათვის; ბ) ამ ტიპის შემთხვევებისას სამართალდამცველთა ქცევისა და მოქალაქეებთან მართებული კომუნიკაციის შესწავლისა და ხარისხის გაუმჯობესებისათვის;
- რელიგიური შეუწყნარებლობის ნიადაგზე ჩადენილი დანაშაულისადმი გამოყენებულ იქნას „ნულოვანი ტოლერანტობის“ პრინციპი, რათა: ა) რეაგირებისა და აღკვეთის გარდა ეფექტური პრევენციაც გახდეს შესაძლებელი; ბ) შემცირდეს რელიგიური შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულთა რაოდენობა;
- საგამოძიებო სტრუქტურებმა უნდა უზრუნველყონ სამართალდარღვევებისთვის სათანადო კვალიფიკაციის მინიჭება და დროული გამოძიება; რელიგიური სიძულვილის ნიადაგზე ჩადენილი სამართალდარღვევისას აუცილებელია, საგამოძიებო სტრუქტურებმა გამოძიება წარმართონ შესაბამისი მუხლებით, რომლებიც რელიგიური ნიშნით დევნის, რელიგიური რიტუალებისთვის ხელის შეშლისა და თანასწორუფლებიანობის დარღვევისთვის პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს.
- აუცილებელია, შსს-სა და პროკურატურის თანამშრომლებსა და საგამოძიებლებს სახალხო დამცველის, ავტორიტეტული ადგილობრივი არასამთავრობო და სა-

ერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენელთა მონაწილეობით ჩაუტარდეთ სასწავლო ტრენინგი რელიგიური ნეიტრალიტეტის დაცვის, რელიგიის თავისუფლების, თანასწორუფლებიანობისა და ტოლერანტობის საკითხებთან დაკავშირებით;

- აუცილებელია, პროკურატურამ გამოიძიოს 2012 წელს ნიგეზიანსა და ნინწყაროში, 2013 წელს სამთაწყაროში და ამავე წლის 26 აგვისტოს ქელაში მომხდარი მუსლიმთა უფლებების დარღვევის ფაქტები, რომლებშიც, ადგილობრივი მოსახლეობის გარდა, შესაძლოა, ჩართული ყოფილიყვნენ ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები და შსს-ს თანამშრომლები.

2. საკუთრებასთან დაკავშირებული საკითხები

2.1. საბჭოთა დროს ჩამორთმეული ქონების რესტიტუცია

პრობლემა: კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ საბჭოთა დროს ჩამორთმეული ქონების რესტიტუცია რელიგიურ უმცირესობათა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემაა. ხუთი რელიგიური გაერთიანება: სომეხთა სამოციქულო ეკლესიის ეპარქია საქართველოში, კათოლიკე ეკლესია, მუსლიმთა თემი, ევანგელურ-ლუთერული ეკლესია და იუდაური თემი 20 წელზე მეტია საბჭოთა პერიოდში ჩამორთმეული საკულტო ნაგებობებისა და სხვა ქონების დაბრუნებას სხვადასხვა მიზეზით ვერ ახერხებს.

რესტიტუციის გაჭიანურების გამო, ისტორიული, კულტურული და რელიგიური ფასეულობის მქონე ნაგებობებისადმი სახელმწიფო არ ან ვერ იჩენს სათანადო მზრუნველობას, მათი რესტავრირება/კონსერვირება/დასუფთავება და დაცვა, უმეტესწილად, არ ხდება, რის შედეგადაც საკულტო შენობა-ნაგებობების უმრავლესობა, რომლებიც, ამავედროულად, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლს წარმოადგენს, დროთა განმავლობაში მნიშვნელოვნად ზიანდება ან/და ინგრევა. იმ შემთვევაში კი, თუ ისინი საქართველოს საპატრიარქოს მფლობელობაშია გადასული, მათი ისტორიული იერსახე მიზანმიმართულად იცვლება.

ამავდროულად, კვლევის პროცესში გამოკითხული რესპონდენტების აზრით, რესტიტუციის პრობლემა ხელს უწყობს მუდმივი დაძაბულობის შენარჩუნებას უმრავლესობისა და უმცირესობის ეთნიკურ თუ რელიგიურ ჯგუფებს შორის და მნიშვნელოვნად აფერხებს სამოქალაქო ინტეგრაციის პროცესს.

პრობლემის აღწერა. მე-20 საუკუნის 80-იანი წლების მიწურულს, საქართველოს სსრ-ის მინისტრთა საბჭოს გადაწყვეტილებით, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს სარგებლობის უფლებით გადაეცა საბჭოთა ხელისუფლების მიერ ჩამორთმეული ქრისტიანული საკულტო

ნაგებობები. სსრ მინისტრთა საბჭოს 1990 წლის 12 აპრილის #183 დადგენილებით კი, საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის გარდა, საქართველოში არსებული ყველა რელიგიური გაერთიანება გაუქმებულად გამოცხადდა.

საპატრიარქოსთვის სარგებლობის უფლებით გადაცემულ ტაძრებს შორის, მართლმადიდებლურთან ერთად ის საკულტო ნაგებობებიც აღმოჩნდა, რომლებიც ისტორიულად სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს ეკუთვნოდა. ამასთანავე, დაუბრუნებელი დარჩა საბჭოთა პერიოდში ჩამორთმეული ის რელიგიური ნაგებობებიც, რომლებიც საპატრიარქოს ინტერესის საგანს არ წარმოადგენდა, სახელმწიფო ან კერძო მფლობელობაში ირიცხებოდა და სხვადასხვაგვარად ფუნქციონირებდა (თეატრი, სპორტული დარბაზი, საცეკვაო დარბაზი, ბიბლიოთეკა და ა.შ.).

2002 წლის 14 ოქტომბერს, საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის გაფორმებული კონსტიტუციური შეთანხმების საფუძველზე, „საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული მართლმადიდებლური ტაძრები, მონასტრები (მოქმედი და არამოქმედი), მათი ნანგრევები, აგრეთვე მიწის ნაკვეთები, რომლებზეც ისინია განლაგებული“, საპატრიარქოს საკუთრებად გამოცხადდა.⁸

მაგრამ ანალოგიური ნაბიჯი საქართველოს სახელმწიფოს არც ერთ სხვა რელიგიურ გაერთიანებასთან მიმართებით არ გადაუდგამს; სახელმწიფოს არ მიუღია კანონი რესტიტუციის შესახებ; უმცირესობათა რელიგიურ გაერთიანებებს არ დაუბრუნდა არა მარტო ის ნაგებობები, რომლებზეც საპატრიარქოს პრეტენზია ჰქონდა გაცხადებული, არამედ ისინიც, რომლებიც საპატრიარქოს ინტერესთა სფეროში არ შედიოდა და სახელმწიფოს ინტერესის საგანს წარმოადგენდა. მართალია, სადავო საკულტო ნაგებობების წარმომავლობისა და ისტორიული მესაკუთრის დადგენის მიზნით, ფორმალურად, სამთავრობო ან ინტერრელიგიური კომისიები რამდენჯერმე შეიქმნა, მაგრამ მათ რეალურად არასდროს უმუშავია.

8. კონსტიტუციური შეთანხმება, მუხლი 7. 1-2.

უმცირესობების ისტორიული მემკვიდრეობის დაბრუნებაზე „დავა“ რელიგიურ გაერთიანებებს, ხელისუფლებას და საპატრიარქოს შორის ნლებია გრძელდება და სახელმწიფოს მხრიდან რელიგიურ-ეთნიკური ნიშნით სისტემური დისკრიმინაციის თვალსაჩინო ნიმუშს წარმოადგენს.

საქართველოს სახალხო დამცველი და საერთაშორისო ორგანიზაციები ხელისუფლებას მუდმივად მოუწოდებენ, გადახედოს ისტორიული მემკვიდრეობის დაბრუნებასთან დაკავშირებულ უსამართლო მიდგომას, მოაგვაროს ჩამორთმეული ქონების რესტიტუციის საკითხი და აღადგინოს ისტორიული სამართლიანობა.

პრობლემას, საკითხის სპეციფიკურობიდან გამომდინარე, თითოეულ რელიგიურ გაერთიანებასთან მიმართებით ინდივიდუალურად განვიხილავთ.

- *2014 წლის 21 მაისს საქართველოში გაეროს ადამიანის უფლებათა უმაღლესმა კომისარმა, ნავი პილაიმ, სამოქალაქო საზოგადოებასთან შეხვედრისას, რესტიტუციასთან დაკავშირებულ კითხვაზე პასუხად განაცხადა, რომ იგი შეშფოთებულია სახელმწიფოს მხრიდან რელიგიური უმცირესობებისადმი შერჩევითი დამოკიდებულებით და მოუწოდა საქართველოს ხელისუფლებას, პატივი სცეს საერთაშორისო საზოგადოების წინაშე ნაკისრ ვალდებულებებსა და საკუთარი კონსტიტუციის ანტიდისკრიმინაციულ დებულებებს.⁹*
- *2014 წლის 25 იანვარს საქართველოში ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისარმა, ნილს მუჟნიეკსმა აღნიშნა, რომ ჩამორთმეული ქონების რესტიტუციის პროცესი, რელიგიურ უმცირესობებთან მიმართებით, ერთმნიშვნელოვნად უსამართლოდ მიმდინარეობს. ბევრი რამ არის გასაკეთებელი სომეხთა ეპარქიის ტაძრების დასაბრუნებლად, ამ ეკლესიებიდან ბევრი წარმოდგენს კულტურულ ძეგლს, რომლებიც დანგრევის პირასაა და*

9. United Nations High Commissioner for Human Rights, Navi Pillay Tbilisi, Georgia / 21 May 2014, შეხვედრის ვიდეო ჩანაწერი: <https://www.youtube.com/watch?v=DEQ8leWddFs>

აუცილებელია, ხელისუფლების წარმომადგენლებმა იზრუნონ მათ შენახვა-რეაბილიტაციაზე.¹⁰

- ქონების რესტიტუციის პრობლემაზე ამხვილებს ყურადღებას ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის შესახებ ევროპის საბჭოს ჩარჩო კონვენციის საკონსულტაციო კომიტეტი 2009 წლის ანგარიშში. კომიტეტის თქმით, მაშინ, როცა საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას დაუბრუნდა საბჭოთა პერიოდში ჩამორთმეული ქონება, რელიგიური უმცირესობების შემთხვევაში, ეს პროცესი ყოვნდება. ამასთან ერთად, საქართველოს საპატრიარქო შეეცადა, ხელში ჩაეგდო სხვა კონფესიების კუთვნილი ქონება, მათ შორის სომხური მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის ტაძრები, მაგალითად, ნორაშენი, რომელიც მე-15 საუკუნიდან სომხური სათვისტომოს რელიგიური მსახურების ადგილს წარმოადგენდა.
- გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი ჯერ კიდევ 2007 წლის ანგარიშში მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას: „გადაწყვიტოს რელიგიური უმცირესობების საკულტო ნაგებობების და მათთან დაკავშირებული ქონების კონფისკაციასთან დაკავშირებული პრობლემები“.¹¹
- რესტიტუციის პრობლემაზე მუდმივად მახვილდება ყურადღება სხვადასხვა ანგარიშში: საკითხი მუდმივად ხვდება ამერიკის შეერთებული შტატების სახელმწიფო დეპარტამენტის ყოველწლიურ ანგარიშში მსოფლიოში რელიგიის თავისუფლების დაცვის მდგომარეობასთან დაკავშირებით;¹² პრობლემა ასახულია ნატოს საპარლამენტო ასამბლეის ანგარიშში შავი ზღვის რეგიონში სახელმწიფო-

10. გაზეთი „არმაგანჯ“, №2, 2014 წლის 3 თებერვალი, შეხვედრის ვიდეო ჩანაწერი ხელმისაწვდომია: <http://www.youtube.com/watch?v=nRFPHE7KWGU&list>

11. Concluding observations of the Human Rights Committee on Georgia concerning the third periodic report, CCPR/C/GEO/CO/3, 15 November 2007, para. 15, available at: http://www.univie.ac.at/bimtor/dateien/georgia_ccpr_2007_concob91.pdf

12. აშშ სახელმწიფო დეპარტამენტის დემოკრატიის, ადამიანის უფლებათა და შრომის ზიურო - რელიგიის თავისუფლების საერთაშორისო ანგარიში 2012, ხელმისაწვდომია: <http://www.state.gov/documents/organization/208528.pdf>

სა და რელიგიის ურთიერთმიმართების თაობაზე (2008);¹³ რელიგიური ქონების დაბრუნების აუცილებლობას ხაზს უსვამს რასიზმისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ევროპული კომისიის (ECRI) ანგარიშები და რეკომენდაციები;¹⁴

რელიგიური გაერთიანებებისთვის ისტორიული ქონების დაბრუნების აუცილებლობაზე გამუდმებით საუბრობს საქართველოს სახალხო დამცველი საპარლამენტო ანგარიშებსა და შესაბამის რეკომენდაციებში;¹⁵ საქართველოს ხელისუფლებას ამ პრობლემის მოგვარების მიზნით მიმართა საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებულმა რელიგიათა საბჭომაც.¹⁶

2.1.1. სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი წმიდა ეკლესიის ეპარქია

საქართველოს სახელმწიფო არქივის მონაცემებით, მე-20 საუკუნის დამდეგს მხოლოდ თბილისში სომეხთა ეპარქიის 26 ტაძარი მოქმედებდა. მათი ნაწილი გასული საუკუნის მიწურულს საქართველოს საპატრიარქომ ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე მიითვისა.

ამჟამად სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი ეკლესია სახელმწიფოსგან ექვსი ტაძრის დაბრუნებას ითხოვს, რომლებიც უფუნქციოა და მათ „სადავო ტაძრებს“ უწოდებენ, რადგან მათზე საკუთრების პრეტენზიას საქართველოს საპატრიარქოც აცხადებს. ამ ტაძრებიდან ხუთი თბილისში მდებარეობს, ერთი კი - ახალციხის მუნიციპალიტეტში¹⁷ (თბილისში: „სურბ მინას“, მისამართი: გელათის ქ. 13; „შამხორეცოც სურბ ასტვანანინ“,

13. 2008 წლის ანგარიში ხელმისაწვდომია:

<http://www.nato-pa.int/Default.asp?SHORTCUT=1164>

14. ევროპის კომისია რასიზმის და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ (ECRI), 2010 - ხელმისაწვდომია: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/country-by-country/georgia/GEO-CbC-IV-2010-017-ENG.pdf>

15. საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშები ხელმისაწვდომია:

<http://www.ombudsman.ge/ge/saparlamento-angarishebi>

16. საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოს რეკომენდაციები ხელმისაწვდომია:

http://tolerantoba.ge/index.php?id=1281619877&sub_id=1345202134

17. საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის მინისტრის 2007 წლის 1 ოქტომბრის ბრძანება #3/181-ის მიხედვით, ეკლესიებს - „მულნეცოც სურბ

მისამართი: ფერისცვალების ქ. 21; „მულნეცოც სურბ გევორგ“, მისამართი: ბეგლარ ახოსპირელის ქ. 6; „სურბ ნშან“, მისამართი: აკოფ აკოფიანის ქ. 6; „ნორაშენ“, მისამართი: კონსტანტინე ლესელიძის ქ. 41; „ახალციხის სურბ ნშან“ - ახალციხე).

აღნიშნული ეკლესიები სახელმწიფოს ბალანსზეა აღრიცხული. სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი ეკლესიის ეპარქია მთავრობის წარმომადგენლებთან ოცი წლის განმავლობაში აწარმოებს მოლაპარაკებებს ტაძრების დაბრუნების თაობაზე. თუმცა, ოფიციალურ წერილებზე პასუხს ვერ იღებს. ეკლესიის წარმომადგენლების აზრით, რესტიტუციის საკითხში მთავარ წინააღმდეგობას საქართველოს საპატრიარქო ქმნის, ხელისუფლებას კი ამ მიმართულებით არც ერთი ქმედითი ნაბიჯი არ გადაუდგამს.

„საპატრიარქოს ერთ-ერთი არგუმენტი, სომხეთშიც გვაქვს ეკლესიები დასაბრუნებელიო. მაშინ აწარმოონ მოლაპარაკება სომხეთის ხელისუფლებასთან, გამოდის, რომ ჩვენი ტაძრები, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობა, საპატრიარქოს მივევლად ჰყავს აყვანილი.“ - სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი წმიდა ეკლესიის საქართველოს ეპარქიის იურიდიულ საკითხთა, სახელმწიფოსთან ურთიერთობისა და ინტერრელიგიური თანამშრომლობის განყოფილების ხელმძღვანელი ლევონ ისახანიანი.

ამასთანავე, აღსანიშნავია, რომ „ნორაშენი“, „სურბ ნშანი“ და „მულნეცოც სურბ გევორგი“ საქართველოს მთავრობამ 2012 წელს ოფიციალურად მოიხსენია სომხურ ეკლესიებად.

„ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის შესახებ ევროპული ჩარჩო კონვენციის“ შესრულების პერიოდულ ანგარიშში, რომელიც მთავრობამ 2012 წლის 30 მაისს წარუდგინა ევროპის საბჭოს, აღნიშნულია, რომ „2011 წელს მომზადდა თბილისის სომხური

გევორგ“, „სურბ მინას“, „სურბ ნშან“, „სურბ ეჩმიაძინ“, „ნორაშენ“, „შამხორეცოც სურბ ასტაწაწინ“ და ვანქის ეკლესიის სამრეკლოს მიენიჭა კულტურული მემკვიდრეობის უძრავი ძეგლის სტატუსი.

ეკლესიების - „მოღნისის“, „სურბ ნშანის“ და „ნორაშენის“ რესტავრაციის საპროექტო დოკუმენტაცია.¹⁸

სომხური სამოციქულო ეკლესიის წარმომადგენელი სასულიერო პირები გამოთქვამენ წუხილს, რომ წლების განმავლობაში შეიცვალა ძეგლების ინტერიერი და ექსტერიერი: ფრესკებიდან და საფლავის ქვებიდან ნაშალეს სომხურენოვანი წარწერები და სომხური საეკლესიო არქიტექტურისთვის დამახასიათებელი ელემენტები.

დღესდღეობით, სომხური წარმომავლობის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების უმეტესობა მძიმე მდგომარეობაშია და რეკონსტრუქციას საჭიროებს. მაგალითად, 2009 წლის 19 ნოემბერს ჩამოინგრა მე-14 საუკუნის ეკლესია „მოღნეცოც სურბ გევორგ“.¹⁹ საბჭოთა ხელისუფლების პერიოდში, 1980 წლამდე, ეკლესიაში სახალხო ხელოვნების მუზეუმი იყო განთავსებული. შემდეგ ყველა ექსპონატი სხვა შენობაში გადაიტანეს, ეკლესია კი ავარიულ მდგომარეობაში დარჩა.

ამჟამად თითქმის მთლიანად დანგრეულია ეკლესია „შამხორეცოც სურბ ასტვანანის“, რომელიც ავლაბრის ცენტრში მდებარეობს. შემორჩენილია მხოლოდ აღმოსავლეთ, დასავლეთ და ჩრდილოეთ მხარეთა ნაწილები. ეკლესია 1989 წლის 14 აპრილს დაინგრა. ხელისუფლების წარმომადგენლების თქმით, ეკლესიის ნგრევის მიზეზი ოთხბაღიანი მიწისძვრა იყო.

როგორც აღინიშნა, სახელმწიფოს მიერ ევროპის საბჭოში გაგზავნილი დოკუმენტის თანახმად, 2011 წელს მომზადდა თბილისის ეკლესიების - „მოღნეცოც სურბ გევორგ“, „სურბ ნშანის“ და „ნორაშენის“ რესტავრაციის საპროექტო დოკუმენტაცია.“ მიუხედავად ამისა, 2012 წლის 6 იანვარს „სურბ ნშანში“, შიდა

18. Second Report Submitted by Georgia Pursuant to Article 25, Paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, ACFC/SR/II(2012)001, 30 May 2012, para. 109, page 49, available at: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_2nd_SR_Georgia_en.pdf, p.52 – “Project documentation for restoration of the Armenian Moghnisi Church, Surbnishani and Norasheni Churches in Tbilisi were finalized in 2011.”

19. იხ. შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციის და სამოქმედო გეგმის შესრულების 2011 წლის ანგარიში

სივრცეში წლობით დაგროვებული ნაგვის მიზეზით, ხანძარი გაჩნდა, ხოლო 10 იანვარს გუმბათის საყრდენი ოთხი სვეტიდან ერთ-ერთი ჩამოიქცა.²⁰ საბჭოთა პერიოდში ტაძარი ჯერ მაკარონების საწყობად, შემდეგ კი ეროვნული ბიბლიოთეკის სომხურენოვანი წიგნების ფონდის არქივად გამოიყენებოდა. ამ შემთხვევამდე ტაძარს ხანძარი 2002 წელსაც გაუჩნდა, რის შემდეგაც „სურბ ნშანის“ იატაკი ერთ მეტრამდე ნაგვით იყო მოფენილი; ტაძარს უსახლკაროები და უპატრონო ძაღლები აფარებდნენ თავს.²¹ განმეორებითი ხანძრისა და სამრეკლოს ჩამონგრევის შემდეგ თბილისის მერიამ ტაძარზე აღდგენითი სამუშაოები დაიწყო.

რეაბილიტაციას საჭიროებს ტაძარი „ნორაშენი“, მაგრამ, ამ ეტაპისთვის სარესტავრაციო სამუშაოები არ დაწყებულა, ეკლესიიდან მხოლოდ წიგნები გაიტანეს და შიდა ინტერიერი დაასუფთავეს. ტაძარი საბჭოთა პერიოდამდე სომხურ სამოციქულო ეკლესიას ეკუთვნოდა, საბჭოთა პერიოდში მასში მეცნიერებათა აკადემიის ბიბლიოთეკა იყო განთავსებული. 1995 წლის 15 თებერვალს კი, საპატრიარქოს გადაწყვეტილებით, „ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის ხარების ეკლესიად“ აკურთხეს და მართლმადიდებლური წესით წირვა ჩაატარეს. სომხური მხარის პროტესტის შემდეგ საპატრიარქოს წარმომადგენლებს ეკლესიაში ღვთისმსახურება აღარ ჩაუტარებიათ, თუმცა, ტაძარი სომხური ეკლესიის ეპარქიას სახელმწიფომ არ დაუბრუნა.

2008 წელს მართლმადიდებელმა სასულიერო პირმა, ტარიელ სიკინჭილაშვილმა, „ნორაშენის“ ტაძრის ეზოში დასაფლავებული სომეხი მეცენატების საფლავის ქვები გადაადგილა. ამ ფაქტს შეესწრნენ საქართველოს სომხური წარმომოშობის მოქალაქეები, რომლებმაც გააპროტესტეს აღნიშნული ქმედება. ამის შემდეგ სასაფლაო ქვა დააბრუნეს თავდაპირველ ადგილას.²² სომხური ეკლესიის წარმომადგენლების თქმით, ვანდა-

20. სახალხო დამცველმა სურბ ნშანის ტაძარი მონახულა. სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის ცენტრი: http://www.tolerantoba.ge/index.php?news_id=131

21. სურბ ნშანი - საზოგადოების გულგრილობის ნიშანი, ჯიმშერ რეხვიაშვილი, რადიო თავისუფლება <http://www.radiotavisupleba.ge/content/article/24457831.html>

22. მოვლენების ამსახველი ვიდეო-მასალა იხ. ბმულზე: http://www.youtube.com/watch?v=UP_SdA_kuLc

ლური ქმედების მიზანი სომხურენოვანი წარწერების წაშლა და ამ გზით ტაძრის ქართული წარმომავლობის დასაბუთება იყო. საქართველოს სხვადასხვა ადგილიდან სასაფლაოს ქვები მოიტანეს ქართულენოვანი წარწერებით. ტაძრის შიგნით კი დაანგრიეს სომხური საეკლესიო არქიტექტურისთვის დამახასიათებელი საკურთხეველი.²³

2013 წლის 28 ივნისს, მთავრობის #671 განკარგულების საფუძველზე,²⁴ შეიქმნა უწყებათაშორისი კომისია, რომელსაც უნდა შეესწავლა ეკლესიების „მულნეცოც სურბ გევორგ“, „სურბ მინას“ და „სურბ ნშანის“ „მომიჯნავედ კერძო საკუთრებაში/მფლობელობაში არსებულ უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული საკითხები.“ განკარგულების თანახმად, კომისიას ორი თვის ვადაში მთავრობისთვის შესაბამისი ანგარიში უნდა წარედგინა. 2013 წლის 23 სექტემბერს მთავრობამ გამოსცა განკარგულება (#1387)²⁵ უწყებათაშორისი კომისიის მოქმედების ვადის ორი თვით გაგრძელების შესახებ (2013 წლის 30 ნოემბრამდე). 2013 წლის 25 ნოემბერს მთავრობამ გამოსცა ახალი განკარგულება (#1587),²⁶ რომლის მიხედვითაც ივნისში შექმნილ უწყებათაშორისი კომისიას დაევალა სამუშაო ჯგუფის შექმნა და მიენიჭა ქონებაზე ექსპერტიზის დამკვეთი უწყების განსაზღვრის უფლებამოსილება.

სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი ეკლესიის ეპარქიის წარმომადგენლებთან შეხვედრისას კომისიის თავმჯდომარის, ალექსანდრე მარგიაშვილის განცხადებით, სამუშაო ჯგუფს აღნიშნული საკითხი 2014 წლის გაზაფხულამდე უნდა შეესწავლა, რის შემდეგაც შესაძლებელი იქნებოდა ეკლესიების რეაბილიტაცია. ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტის (TDI) წარმომადგენელთან საუბარში მარგიაშვილმა აღნიშნა, რომ სომხური ტაძრების რეაბილიტაციასთან დაკავშირებით, ამ

23. ვიდეომასალა ხელმისაწვდომია: <http://www.youtube.com/watch?v=oH2kf-XDwuw>
24. მთავრობის განკარგულება ხელმისაწვდომია ბმულზე: https://matsne.gov.ge/index.php?option=com_ldmssearch&view=docView&id=2220229&lang=ge
25. მთავრობის განკარგულება ხელმისაწვდომია ბმულზე: https://matsne.gov.ge/index.php?option=com_ldmssearch&view=docView&id=2032565&lang=ge
26. მთავრობის დადგენილება ხელმისაწვდომია ბმულზე: https://matsne.gov.ge/index.php?option=com_ldmssearch&view=docView&id=2103372&lang=ge

ეტაპზე, არსებითი სიახლეები არ არის. სამუშაო ჯგუფი ივნისის შუა რიცხვებში უნდა შეიკრიბოს, „დაგეგმილია, რომ გაფართოვდეს სამუშაო არეალი და საკითხი კომპლექსურად შეფასდეს“.

2.1.2. ლათინ კათოლიკეთა კავკასიის სამოციქულო აღმინისტრაცია

კათოლიკე ეკლესია ვერ იბრუნებს ხუთ ტაძარს, რომლებიც გასაბჭოებამდე მის საკუთრებას წარმოადგენდა, ესენია: ქუთაისის, გორის, ბათუმის, ივლიტასა (ახალციხის მუნიციპალიტეტი) და უდეს (ადიგენის მუნიციპალიტეტი) ეკლესიები. მათი დღევანდელი მესაკუთრე საქართველოს საპატრიარქოა.

ხუთიდან მხოლოდ ერთ, ივლიტას ტაძარში კათოლიკე მრევლს მართლმადიდებელი ეკლესიის წარმომადგენლებმა კვირაში ერთხელ, ერთი საათის განმავლობაში ლოცვის უფლება მისცეს.

„ხალხი შეჩვეული იყო კომუნისტების დროს ჩუმად ლოცვას და ახლაც ისე ლოცულობენ ამ ტაძარში. კათოლიკეებმა სცადეს მოლაპარაკება, რომ მათი ტრაპეზიც დაედგათ ტაძარში, მაგრამ მართლმადიდებლებმა უპასუხეს, რომ თქვენს მერე ტაძრის განწმენდის ლოცვას ვკითხულობთ, ტრაპეზს როგორ დაგადგმევინებთ“, - მამა აკაკი ქელიძე.

ტაძრების დაბრუნებისთვის ბრძოლა კათოლიკე ეკლესიამ 80-იანი წლების მიწურულს დაიწყო. ეკლესიების სარგებლობის უფლებით გადაცემის თხოვნით მათ ადგილობრივი და ცენტრალური ხელისუფლების წარმომადგენლებს რამდენჯერმე მიმართეს.

2001 წლის აგვისტოს საქართველოს საპატრიარქოსა და ვატიკანის წარმომადგენლების შეხვედრაზე საპატრიარქომ მეორე მხარეს შესთავაზა, რომ სადავოდ მიჩნეული ტაძრების განხილვა გადადებულიყო ან საერთოდ დღის წესრიგიდან მოეხსნათ, რასაც ვატიკანის წარმომადგენლობა არ დაეთანხმა; სა-

პატრიარქომ არგუმენტად რელიგიის სფეროში სამართლებრივი რეგულაციების არარსებობა დაასახელა.²⁷

2001 წელს კათოლიკე ეკლესიამ სასამართლოს გზით სცადა ქუთაისის ღვთისმშობლის ხარების ეკლესიის დაბრუნება. თუმცა, კათოლიკეთა სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. როგორც თბილისის საოლქო, ასევე უზენაესმა სასამართლომ ჩათვალა, რომ სადავო ეკლესია, რომელიც 1939 წლამდე კათოლიკეთა რელიგიური ღვთისმსახურების ადგილს წარმოადგენდა, დავის მომენტში „მათლმადიდებლური ეკლესია“ იყო. საპატრიარქომ „ღვთისმშობლის ხარების ეკლესია“ საჯარო რეესტრში თავის სახელზე 2003 წლის 6 მარტს, უზენაესი სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებამდე (2004 წლის 27 აპრილი) ერთი წლით ადრე დაარეგისტრირა. ქუთაისის საქმის შემდეგ კათოლიკე ეკლესიას სხვა ტაძრების დაბრუნება სასამართლოს გზით აღარ უცდია.²⁸

სადავო ტაძრების კუთვნილების დადგენისა და სამართლებრივი რეგულაციების შემუშავების მიზნით, წლების განმავლობაში, ფორმალურად, რამდენიმე კომისია შეიქმნა, რომელთაგან არც ერთს არ უმუშავია. 2004 წელს შეიქმნა მართლმადიდებლურ-კათოლიკური კომისია, რომელიც სულ ორჯერ შეიკრიბა და საბოლოოდ ფუნქციონირება შეწყვიტა.²⁹ საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 21 თებერვლის #63 დადგენილების თანახმად, პრემიერ-მინისტრის თავმჯდომარეობით უნდა ჩამოყალიბებულიყო „საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის კონსტიტუციური შეთანხმებით გათვალისწინებული საკითხების

27. ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის შობის გორის საკათედრო ტაძრის ისტორიიდან, <http://www.sg-sakdari.ge/sakatedro%20tadzari.php>

28. უზენაესი სასამართლო 2004 წლის 27 აპრილის გადაწყვეტილება (N, ბს-275-416-კ-03). სასამართლო გადაწყვეტილების სამართლებრივი ანალიზი წარმოდგენილია ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტის (TDI) კვლევაში „რელიგიური დისკრიმინაციისა და კონსტიტუციური სეკულარიზმის კვლევა საქართველოში“, თბილისი, 2014 წელი. კვლევა ხელმისაწვდომია: <http://bit.ly/1r8FJHc>

29. ახალი ხელისუფლება - ძველი კათოლიკური ტაძრები, ტაბულა, 23.10.2013, ხელმისაწვდომია: <http://www.tabula.ge/ge/story/62285-axali-xelisuffleba-dzveli-katolikuri-tadzrebi>

განმხილველი სამთავრობო კომისია“; ამ კომისიის ერთ-ერთი ჯგუფის ფუნქცია სწორედ საკულტო ნაგებობების წარმომავლობის დადგენა უნდა ყოფილიყო. როგორც ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტისთვის (TDI) მთავრობის კანცელარიისა და სსიპ სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს მიერ გამოგზავნილი ოფიციალური წერილებიდან ირკვევა, აღნიშნული კომისია დღემდე არ შექმნილა.³⁰

2012 წელს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრი, გურამ ოდიშარია, სადავო ქონების შემსწავლელი კიდეც ერთი კომისიის შექმნის ინიციატივით გამოვიდა. თუმცა, ერთი წლის თავზე, 2013 წლის მაისში, მინისტრმა ჟურნალისტებთან საუბარში განაცხადა, რომ, საკითხის სენსიტიურობიდან გამომდინარე, აღნიშნული პრობლემის მოგვარება დროს მოითხოვდა. 2014 წელს ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტისთვის (TDI) სამინისტროს მიერ გამოგზავნილი ოფიციალური პასუხის მიხედვით, აღნიშნული კომისია სამინისტროში არ არსებობს.³¹

2013 წლის 11 ნოემბერს მინისტრმა მედიასთან აღნიშნა, რომ ხუთი ე.წ. „სადავო“ ეკლესია კათოლიკურია³² და ისინი ისტორიულ მემკვიდრეებს უნდა დაუბრუნდეს. მაგრამ რეალური ნაბიჯები არც ამ განცხადებას მოჰყოლია. კათოლიკე ეკლესიის წარმომადგენლებს აღნიშნული საკითხის განსახილველად მთავრობის მხრიდან არავინ დაკავშირებია.

კვლევის ფარგლებში ჩატარებულ ინტერვიუებში ლათინ კათოლიკეთა სამოციქულო ადმინისტრაციის წარმომადგენლები აღნიშნავენ, რომ დღესდღეობით ზოგიერთი საკულტო ნაგებობის სარგებლობის უფლებით გამოყენებაზეც თანახმა არიან, თუკი მართლმადიდებლებთან ერთად ღვთისმსახურების ჩატარების უფლებას მათაც მისცემენ. რაც შეეხება იმ ქალაქებს, სადაც

30. სსიპ - სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს წერილი #14/10899 (26 მარტი/2014); საქართველოს მთავრობის კანცელარია, წერილი # 10868, 31 მარტი/2014

31. საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო, წერილი #04/11-1272 (17/მარტი/2014 წელი)

32. „გურამ ოდიშარია მიიჩნევს, რომ სადავო ეკლესიები კათოლიკურია“, გივი ავალიანი, ნეტგაზეთი. სტატია ხელმისაწვდომია: <http://www.netgazeti.ge/GE/105/News/25302/>

კათოლიკე მრევლი შედარებით მცირე რაოდენობითაა (მაგ. ბათუმში), კათოლიკეები სახელმწიფოსგან მხოლოდ ტაძრების ისტორიულ მემკვიდრეებად აღიარებას ითხოვენ.

წლების განმავლობაში შეიცვალა კათოლიკური ტაძრების შიდა და გარე იერსახე. კათოლიკე ეკლესიის წარმომადგენლები მიიჩნევენ, რომ მართლმადიდებელი სასულიერო პირების ქმედება ტაძრებზე კათოლიკური წარმომავლობის დამადასტურებელი ნიშნების წაშლას ემსახურება.

„თავიდან, 1993-94 წლებში, უდეს ტაძარში კათოლიკეებისთვის გამოყოფილი იყო სალოცავი ადგილი, მერე გაუქმდა. ინტერიერიდან გაიტანეს ჩვენი ჯვარი და კათოლიკური ატრიბუტიკა. ახლა ლოცვის უფლებასაც არ გვაძლევენ,“ - მამა მიხეილ სურმავა.

უდეს ღვთისმშობლის სახელობის ტაძარი ადიგენის მუნიციპალიტეტში მდებარეობს და იგი 1904-1906 წლებში კათოლიკე ქართველებმა ააშენეს. ეკლესიის სამხრეთ და ჩრდილოეთ ფასადზე ჩაყოლებულია ფილები, რომელზეც წერია, რომ ეკლესია აგებულია ქართველი კათოლიკეების მიერ მუსლიმი თანასოფლელების დახმარებით. 1930-იან წლებში კათოლიკე მღვდელმსახური დააპატიმრეს, ხოლო ტაძარი კოლმეურნეობის საწყობად აქციეს. 1990-იან წლებში სახელმწიფომ ტაძარი საქართველოს მართლმადიდებლურ ეკლესიას გადასცა და მას შემდეგ იქ ლოცვა მართლმადიდებლური წესით მიმდინარეობს.³³

ამჟამად სოფელ უდეში კათოლიკური ეკლესიის გვერდით აშენებულია ახალი სამრეკლო, სათავსოები და „პატრიარქის მოსასვენებელი ადგილი“. საველე სამუშაოების დროს TDI-ის მკვლევართა ჯგუფსა და ადგილობრივ მართლმადიდებელ სასულიერო პირს შორის ასეთი დიალოგი გაიმართა:

33. „ისტორიულ კათოლიკურ ტაძარს იერსახეს უცვლიან,“ სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის ცენტრი. ხელმისაწვდომია: http://tolerantoba.ge/index.php?news_id=293

„მართლმადიდებელი სასულიერო პირი: დიდი შრომა დაგვეჭირდა, რომ ეს ტაძარი დაგვესუფთავებინა... გავიტანეთ მწვანე მწვანე ნივთები... თოჯინები. ახლა, ღვთის მადლით, წირვა-ლოცვა აღევლინება.“

მკვლევარი: ეს ტაძარი ხომ კათოლიკებს ეკუთვნოდა, ახლა სოფელში მცხოვრები კათოლიკები რატომ ვეღარ შემოდიან?

მართლმადიდებელი სასულიერო პირი: კათოლიკები სადღა არიან, სულ რამდენიმე მოხუცია დარჩენილი. ეგენი „პაპისტები“ არიან.“

2012 წლის ნოემბერს ადგილობრივმა მართლმადიდებელმა სასულიერო პირებმა თვითნებურად დაიწყეს ტაძრის გუმბათის სარეკონსტრუქციო სამუშაოები. მართლმადიდებელი წინამძღვრის, მღვდელ გრიგოლისა და ადგილობრივი ეკლესიის მსახურების განმარტებით, ტაძარში ჭერიდან წვიმის წყალი ჩამოდიოდა, ამიტომ გუმბათის შეკეთება აუცილებელი იყო. თუმცა, კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროსგან სარემონტო სამუშაოების დასაწყებად საჭირო ნებართვა არავის აუღია. მართლმადიდებელმა სასულიერო პირებმა თავი იმით გაიმართლეს, რომ მე-20 საუკუნეში აშენებული საკულტო ნაგებობა კულტურული ძეგლი ვერ იქნებაო. სინამდვილეში კი უდეს ღვთისმშობლის ტაძარს კულტურის უძრავი ძეგლის სტატუსი ჯერ კიდევ 2006 წელს მიენიჭა.³⁴

სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის ცენტრის წარმომადგენლებთან საუბარში ტაძრის მღვდელმა განაცხადა, რომ დაგეგმილი იყო ეკლესია სოლისებურად გადაეხურათ და მართლმადიდებლური საეკლესიო არქიტექტურისთვის დამახასიათებელი ფორმა მიეცათ, ხოლო ჯვარი „დაემშვენებინათ“.³⁵

34. საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის მინისტრის ბრძანება N 3/133. 2006 წ. 30 მარტი, ქ. თბილისი

35. „ისტორიულ კათოლიკურ ტაძარს იერსახეს უცვლიან“, სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის ცენტრი. ხელმისაწვდომია: http://tolerantoba.ge/index.php?news_id=293

კათოლიკე მღვდლის, მიხეილ სურმავას განმარტებით, ჯვრის ჩამოღება მიზანმიმართული ნაბიჯი იყო, რადგან მასზე ამოტვიფრული ნარწერა: „ჩამოიხსა 127 კათოლიკეს შესანიშნავი“, ეკლესიის კათოლიკურ წარმომავლობაზე მიანიშნებდა, სასულიერო პირებს კი ამ კვალის ნაშლა სურდათ. ადგილობრივი მოსახლეობის პროტესტის შემდეგ საქმეში კულტურის სამინისტრო ჩაერთო. საბოლოოდ, გადაწყდა, რომ გუმბათს ეკლექტური ფორმა ექნებოდა, კათოლიკური და მართლმადიდებლური ეკლესიის არქიტექტურისთვის დამახასიათებელი ელემენტებისა და დეტალების შეზავებით.

2.1.3. ევანგელურ-ლუთერული ეკლესია

ევანგელურ-ლუთერული ეკლესია, სხვა რელიგიური გაერთიანებების მსგავსად, ოცი წელია, ითხოვს საბჭოთა პერიოდში ჩამორთმეული ქონების დაბრუნებას. ეკლესიის ეპისკოპოსის, ჰანს იოახიმ კიდერლენის თქმით, მათ 2010 წელს ოფიციალური წერილით მიმართეს საქართველოს პრეზიდენტს, მიხეილ სააკაშვილს და წარუდგინეს ჩამორთმეული ქონების ნუსხა, რომლის დაბრუნებასაც ითხოვდნენ, თუმცა პასუხი არ მიუღიათ. ამის შემდეგ ეკლესიამ მიმართა ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტის სოფელ ასურეთსა და დაბა ბოლნისში არსებული ლუთერული ტაძრების დაბრუნების თაობაზე. წერილზე ეკლესიას კონკრეტული პასუხი არ მიუღია.

სოფელ ასურეთში (ელიზაბეტტალი), სადაც გერმანელი კოლონისტები 1818 წლიდან დასახლდნენ, დღემდე შემორჩენილია მეცხრამეტე საუკუნის ბოლოს მათ მიერ აშენებული ეკლესია. 1941 წელს აქ მცხოვრები გერმანელების უმრავლესობა სტალინის ბრძანებით შუა აზიაში გადაასახლეს და სოფელი დაიცალა. გერმანელების მცირე ნაწილი საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ დაბრუნდა. ასურეთის ეკლესია დღეს ნახევრად დანგრეულია, თუმცა მოქმედებს სამლოცველო, რომელსაც მართლმადიდებელი მრევლი იყენებს. რაც შეეხება ბოლნისის

ეკლესიას, მასში სპორტული დარბაზია განთავსებული. ორივე ნაგებობა ამჟამად სახელმწიფოს საკუთრებას წარმოადგენს.

„იქ გააკეთეს პატარა კაპელა [ასურეთში]... მოსახლეობა უვლის. ხატები დადეს, სანთლებს ანთებენ... გვინდოდა, გაგვეყო ეკლესია - მართლმადიდებლებიც შევიდოდნენ და ჩვენც, თუმცა ჯერჯერობით ვერ მოვილაპარაკეთ,“ - პასტორი ირინა სოლეი.

2014 წლის 27 იანვარს მთავრობის მიერ ოთხი კონფესიისთვის საბჭოთა დროს მიყენებული მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილების შემდეგ, რომელიც ევანგელურ-ლუთერული ეკლესიისთვის ზარალის კომპენსაციას არ ითვალისწინებს, ევანგელურ-ლუთერულმა ეკლესიამ პრემიერ-მინისტრისთვის გაგზავნილ ოფიციალურ წერილში მთავრობას ჩამორთმეული ქონების დაბრუნების თხოვნით მიმართა. პასუხი არც აღნიშნულ წერილზე მიუღიათ.

2.1.4. მუსლიმური თემი

დღესდღეობით მუსლიმური თემი ქვემო ქართლში 18 ისტორიული, უფუნქციო მეჩეთის, ადიგენის რაიონში 4, ხოლო აჭარაში 3 მეჩეთის გადაცემას ან უკიდურეს შემთხვევაში, დასუფთავებასა და აღდგენას ითხოვს. მეჩეთების აბსოლუტური უმრავლესობა სახელმწიფო საკუთრებას წარმოადგენს, ნაწილი კი საერთოდ არ არის რეგისტრირებული.

შიიტ მუსლიმთა ყოფილი შეიხის, ვაგიფ აქპეროვის თქმით, მოლაპარაკებები ქვემო ქართლის მეჩეთების საკუთრების უფლებით გადმოცემაზე წლების განმავლობაში მიმდინარეობს, თუმცა გადმოცემის შემთხვევაში პრობლემას წარმოქმნის მეჩეთების მოვლისა და კომუნალური გადასახადების გადახდის საკითხი.

მუსლიმი მორწმუნეები აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტერიტორიაზე სამი მეჩეთის გადმოცემისა და აღდგენის

მოთხოვნით ადგილობრივ და ცენტრალურ ხელისუფლებას წლებია მიმართავენ.

სამიდან ერთი ისტორიული მეჩეთი, ქობულეთის მუნიციპალიტეტში, სოფელ მუხაესტატეში მდებარეობდა და ფუნქციონირებდა როგორც პოლიცია, თუმცა 2010 წელს ყოფილი მეჩეთი მთლიანად დაანგრეს და მის ადგილზე პოლიციის ახალი შენობა ააშენეს.

მეორე მეჩეთი, ქობულეთში აღმაშენებლის გამზირ 100-ში მდებარე შენობა-ნაგებობა (ყოფილი კინოთეატრი „რუსთაველი“), რეგისტრირებულია სახელმწიფო საკუთრებად და საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2007 წლის 9 აგვისტოს #1-1/1197 ბრძანებით, შესულია საპრივატიზაციო ქონების ნუსხაში. 2007 წლის 16 ოქტომბერს მუსლიმთა სასულიერო-სამეფთო სამმართველომ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრს მეჩეთის უსასყიდლოდ დაბრუნებისა და რელიგიური დანიშნულებით მისი განახლების თხოვნით მიმართა. წერილზე პასუხი მუსლიმებს არ მიუღიათ.

ხელგაჩაურის მუნუციპალიტეტის სოფელ გვარაში არსებულ მესამე მეჩეთს რაიმე სამოქალაქო დანიშნულება არ აქვს, მიუხედავად ამისა, მუსლიმთა თემი მის დაბრუნებასაც უშედეგოდ ცდილობს.

მძიმე მდგომარეობაშია სამცხე-ჯავახეთში მდებარე მუსლიმური სალოცავები. აბასთუმანში მე-19 საუკუნის მეჩეთის ნანგრევები მიტოვებულია. მახლობლად რეპატრირებულ მესხთა 12-მდე მუსლიმი ოჯახი ცხოვრობს. ადგილობრივმა ქრისტიანებმა აქ მეჩეთს კარი ჩამოხსნეს და ბოსლად იყენებენ.³⁶ ანალოგიური მდგომარეობაა ადიგენის რაიონის სოფელ ფლატეში, სადაც უმოქმედო მეჩეთს ადგილობრივმა მოსახლეებმა ქვაკუთხედები მოანგრეს. ეს ქვები ზარზმის მონასტრის მღვდლებმა ტაძრის მახლობლად სენაკების ასაგებად გამოიყენეს. მოსახლეობამ

36. „ნახევარმთვარის მოტაცება“, ჟურნალი ტაბულა, 04.02.2011, სტატია ხელმისაწვდომია: <http://www.tabula.ge/ge/story/53728-naxevartmtvaris-motaceba>

37. „კულტურული მემკვიდრეობა და ვანდალიზმი“, ჟურნალი ლიბერალი, ეკა ჭითანავა, თემო ზარზიმაშვილი. სტატია ხელმისაწვდომია: <http://liberali.ge/ge/liberali/articles/100715/>

მეჩეთის დაშლა სწორედ სასულიერო პირების ინიციატივით დაიწყო იმ მოტივით, რომ საკულტო ნაგებობა კულტურულ და ისტორიულ ძეგლს არ წარმოადგენდა.³⁷ 2009 წელს ზარზმის მონასტერში ფლატედან წაღებული ქვები სახალხო დამცველის აპარატიდან ჩასულმა ჯგუფმა აღმოაჩინა. ნიშანდობლივია, რომ ამ ვანდალური ქმედებისთვის პასუხი არავის უგია.

პრობლემას წარმოადგენს ადიგენის რაიონის სოფელ მოხეში მეოცე საუკუნეში აგებული მეჩეთის საკითხი, რომელიც საბჭოთა პერიოდში იძულებით გადასახლებული მესხების აშენებულია. შენობა დიდი ხნის განმავლობაში სანყოფანად, ბიბლიოთეკად და სოფლის კლუბად გამოიყენებოდა. დღეს იგი ამორტიზებული და უფუნქციოა.³⁸ 2008 წელს მუსლიმმა მოსახლეობამ ადიგენის მუნიციპალიტეტის გამგეობას მეჩეთის რესტავრაციის თხოვნით მიმართა. მუნიციპალიტეტი თემს შენობის შეკეთებას დაპირდა, თუმცა სარესტავრაციო სამუშაოები დღემდე არ ჩატარებულა. სამცხე-ჯავახეთის მუფთის, მამუკა ვაშაყმაძის თქმით, თემმა 2014 წლის 30 მაისს მუნიციპალიტეტის გამგეობას ოფიციალური წერილით განმეორებით მიმართა - მუსლიმები შენობის „სსიპ სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველოსთვის“ საკუთრების უფლებით გადაცემას ითხოვენ. სოფელში ჩასული იყო დასავლეთ საქართველოს მუფთი ჯემალ პაქსაძეც. თუმცა, როგორც მოგვიანებით გაირკვა, ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებამდე გამგეობას განცხადება არ განუხილავს. მოხეს მეჩეთის მუსლიმებისთვის დაბრუნებას ეწინააღმდეგებიან ადგილობრივი მართლმადიდებლები, რომელთა თქმით, სოფლის ცენტრში მუსლიმური სალოცავის მშენებლობას არ დაუშვებენ.³⁹

38. „ნახევარმთვარის მოტაცება“, ჟურნალი ტაბულა, 04.02.2011, სტატია ხელმისაწვდომია: <http://www.tabula.ge/ge/story/53728-naxevarmtvaris-motaceba>

39. „რას დაპირდა ჯემალ პაქსაძე ადიგენის მუსლიმურ სოფლებს?“, სამხრეთის კარიბჭე, 31.05.2013, ხელმისაწვდომია <http://sknews.ge/index.php?newsid=3796#.U51rpnKSzp4>

2.1.5. იუდაური თემი

საბჭოთა დროს ჩამორთმეული საკულტო ნაგებობების საკუთრების უფლებით დაბრუნების საკითხი აქტუალურია საქართველოს იუდაური თემისთვისაც.

მათი მონაცემებით, მოქმედი სინაგოგები მდებარეობს თბილისში, ქუთაისში, ახალციხეში, ონში, გორში, ბათუმსა და ცაგერში.⁴⁰ ხსენებული სინაგოგები თემს გრძელვადიანი იჯარით სარგებლობის უფლებით გადაეცა.

თბილისში ათონელის ქუჩა #10-ში მდებარე შენობა, სადაც 1930 წლამდე სინაგოგა მდებარეობდა, დღეს კი სამეფო უზნის თეატრი მოქმედებს, ხანგრძლივი სასამართლო დავის შემდეგ, 2001 წელს, ებრაელთა რელიგიურ საზოგადოებას ნაწილობრივი თანასაკუთრების უფლებით გადაეცა.⁴¹

ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1995 წლის 22 ივნისის დადგენილებით, შენობა საკუთრების უფლებით გადაეცა ებრაელთა რელიგიურ საზოგადოებას. თუმცა, 1988 წლიდან იგი ფლობისა და სარგებლობის უფლებით გადაცემული ჰქონდა სახელმწიფოს ახალგაზრდულ დრამატულ თეატრ-სტუდია „მ.თ.“-ს, რომელმაც, თავის მხრივ, საიჯარო ხელშეკრულების საფუძველზე შენობა გადასცა „ჯ.ბ.-ის სახელობის თბილისის ... ინსტიტუტს“.

უზენაესმა სასამართლომ შეაფასა ისტორიული მტკიცებულებები შენობის წარმოშობის თაობაზე და მიიჩნია, რომ სადავო შენობის დაბრუნების მოთხოვნას ფაქტობრივი საფუძველი ჰქონდა და ძალაში დატოვა მუნიციპალიტეტის კაბინეტის დადგენილების ის ნაწილი, რომელიც ეხებოდა სადავო შენობის ყოფილი სამლოცველო დარბაზის გადაცემას ებრაელთა რელიგიური საზოგადოებისთვის, ხოლო დადგენილების ის ნაწილი, რომელიც ეხებოდა შენობის სხვა ნაწილის გადაცემას, ბათილად

40. იუდაური თემის წარმომადგენლები ამბობენ, რომ საქართველოში მდებარე სინაგოგები კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს მიერ დღემდე სრულად არ არის აღწერილი.

41. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის გადაწყვეტილება №3ბ/ად132, 10 აპრილი, 2001

ცნო. თუმცა, როგორც თემის წარმომადგენლები აღნიშნავენ, სასამართლო გადაწყვეტილების მიუხედავად, კონფლიქტის თავიდან არიდების მიზნით, თემმა მთლიანი შენობა თეატრალურ დასს გაურკვეველი ვადით დაუთმო.

იუდაური თემის წარმომადგენლების თქმით, გადაუდებელ სარესტავრაციო სამუშაოებს საჭიროებს ონის, ქუთაისისა და ახალციხეში რაბათის ტერიტორიაზე მდებარე სინაგოგები.

ქ. ახალციხეში მდებარეობს ორი სინაგოგა, რომლებსაც მინიჭებული აქვს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი და სახელმწიფოს საკუთრებას წარმოადგენს.⁴² ერთი მათგანი მოქმედია და მას 2012-2013 წლებში ჩაუტარდა სარესტავრაციო-აღდგენითი სამუშაოები. ამჟამად პრობლემურია მეორე სინაგოგის საკითხი, რომელშიც სპორტული დარბაზი იყო განთავსებული. 2012 წელს სახალხო დამცველთან არსებული ეროვნულ უმცირესობათა საბჭოს მონიტორინგის ჯგუფის ძალისხმევით და იმჟამინდელი გამგებლის მხარდაჭერით სპორტული დარბაზი გაუქმდა და აღარ ფუნქციონირებს. თუმცა შენობა დასუფთავებას და რესტავრაციას საჭიროებს.

ამჟამად სარესტავრაციო სამუშაოები მიმდინარეობს ონის სინაგოგაზე. თემის წარმომადგენლების თქმით, 2013 წლის შემოდგომაზე რესტავრაციის პროცესი ხარვეზებით მიმდინარეობდა. კერძოდ, გაბურღეს გუმბათის ქვეშ კედელი და არმატურის დაყენების გასაადვილებლად დიდი რაოდენობით წყლის ჭავლი შეუშვეს, რამაც გუმბათის საყრდენი დააზიანა. ზამთარში სარესტავრაციო სამუშაოები შეჩერებული იყო.

42. საქართველოს კულტურის და ძეგლთა დაცვის მინისტრის 2010 წლის 28 ოქტომბრის ბრძანება #3/272

რეკომენდაციები

საქართველოს მთავრობას:

საჭიროა, მთავრობამ გაითვალისწინოს საქართველოს სახალხო დამცველის რეკომენდაცია⁴³ რესტიტუციის საკითხთა შემსწავლელი სამთავრობო კომისიის ჩამოყალიბების შესახებ, რომელშიც ასევე წარმოდგენილი იქნებიან სახალხო დამცველისა და დაინტერესებული რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენლები. კომისიამ მოკლე დროში უნდა შეიმუშავოს საბჭოთა პერიოდში ჩამორთმეული ქონების ისტორიული მემკვიდრეებისთვის დაბრუნების კონკრეტული სამოქმედო გეგმა და უზრუნველყოს მისი დროული და ეფექტური იმპლემენტაცია.

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს:

- უზრუნველყოს ყველა რელიგიური გაერთიანების საკულტო ნაგებობებზე ზრუნვა - შენარჩუნება, რეკონსტრუქცია და რესტავრაცია; განსაკუთრებით, რელიგიური უმცირესობების იმ საკულტო ნაგებობების მოვლა, რომლებიც კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს და/ან ამჟამად უფუნქციო, ე.წ. სადავო ტაძრებს წარმოადგენენ;
- გაატაროს პრევენციული ღონისძიებები, რათა ე.წ. სადავო საკულტო ნაგებობების ინტერიერი და ექსტერიერი თვითნებურად არ შეიცვალოს და არ დაზიანდეს;
- აღწეროს ყველა რელიგიური გაერთიანების საკულტო ნაგებობა, შეიქმნას სრულყოფილი მონაცემთა ბაზა და შესაბამისი კრიტერიუმების დაკმაყოფილების შემთხვევაში მიეცეთ მათ ძეგლის სტატუსი.

43. იხ. საქართველოს სახალხო დამცველის 2013 წლის ანგარიში

2.2. საკულტო და არარელიგიური დანიშნულების ნაგებობების მშენებლობა

პრობლემა: რელიგიური გაერთიანებებისთვის ხშირად პრობლემას წარმოადგენს კანონით დადგენილ ვადაში საკულტო და არარელიგიური დანიშნულების ნაგებობების მშენებლობისთვის საჭირო ნებართვის მიღება.

არაერთი რელიგიური გაერთიანება თვითმმართველობის ორგანოებთან ურთიერთობისას ხელოვნურად შექმნილ ბარიერებს აწყდება. 2012-2014 წლებში აღნიშნული პრობლემის წინაშე აღმოჩნდნენ: იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანული ორგანიზაცია, ლათინ კათოლიკეთა კავკასიის სამოციქულო ადმინისტრაცია და მეშვიდე დღის ქრისტიან ადვენტიცისტთა ტრანსკავკასიური იუნიონი. ასევე მუსლიმი თემი, ბათუმში ახალი მეჩეთის აგებასთან დაკავშირებით.

თვითმმართველობის ორგანოები ხშირად ხელოვნურ დაბრკოლებებს უქმნიან რელიგიურ გაერთიანებებს, ითვალისწინებენ ან უპირატესობას ანიჭებენ უმრავლესობის ნებას, რაც უმცირესობების მიმართ დისკრიმინაციულ პრაქტიკას წარმოადგენს.

პრობლემის აღწერა:

2.2.1. თვითმმართველობის ორგანოებში შექმნილი სირთულეები

კვლევის ფარგლებში გამოკითხული რელიგიური ორგანიზაციების წარმომადგენლები აღნიშნავენ, რომ საკულტო თუ არარელიგიური დანიშნულების კონსტრუქციების მშენებლობისას ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები ნებართვის გაცემას აჭიანურებენ.⁴⁴ მაგალითად, იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანული ორგანიზაცია ვერ ახერხებს სამეფო დარბაზის მშენებლობას სურამში, ხაშურსა და დედოფლისწყაროში. სა-

44. საქართველოს ტერიტორიაზე მშენებლობის ნებართვასთან დაკავშირებულ საჯარო-სამართლებრივ ურთიერთობას, მშენებლობის ნებართვის გაცემის, სა-ნებართვო პირობების შესრულებისა და შენობა-ნაგებობების ექსპლუატაციაში მიღების პროცესს, მშენებლობის ნებართვის გაცემის წესისა და სასაქონლო პირობების შესახებ“ მთავრობის 2009 წლის 24 მარტის #57 დადგენილება არეგულირებს.

მივე შემთხვევაში რელიგიურმა გაერთიანებამ მშენებლობის ნებართვის მისაღებად საჭირო დოკუმენტაცია მოამზადა, თუმცა მშენებლობის ნებართვა კანონით დადგენილ ვადაში ვერ მიიღო.

მშენებლობის ნებართვის გამცემი ადმინისტრაციული ორგანოს თვითნებობისა და ვადების გაჭიანურების უმნიშვნელოვანესი გარანტია მოცემულია საქართველოს მთავრობის დადგენილებაში „მშენებლობის ნებართვის გაცემის წესისა და სამშენებლო პირობების შესახებ“ (2009 წლის 24 მარტი, დადგენილება #57). აღნიშნული დოკუმენტის თანახმად, თუ ნებართვის თითოეულ სტადიაზე ადმინისტრაციულმა ორგანომ გადაწყვეტილება არ მიიღო დადგენილებით განსაზღვრულ ვადაში, ჩაითვლება, რომ მიღებულია ნებართვის მაძიებელი პირისთვის სასარგებლო გადაწყვეტილება - დამტკიცდა განაცხადით მოთხოვნილი პირობები (მუხლი 45.12), არქიტექტურული პროექტი (მუხლი 52.5) ან გაიცა მშენებლობის ნებართვა (მუხლი 54.7).

მთავრობის დადგენილების მიხედვით, გაჭიანურებისთვის პასუხისმგებლობა ეკისრება ადმინისტრაციულ ორგანოს, რაც მხარის დაცვისთვის მნიშვნელოვანი მექანიზმია. თუმცა, როდესაც იეჰოვას მოწმეთა არარეგისტრირებულმა კავშირმა, „ხაშური ჩრდილოეთმა“ აღნიშნული მუხლების საფუძველზე მოითხოვა მშენებლობის ნებართვის გაცემა ხაშურსა და სურამში დაგეგმილი მშენებლობისთვის, ხაშურის რაიონულმა

ამავე დადგენილების 45-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, მიწის ნაკვეთის სამშენებლოდ გამოყენების პირობების დამტკიცების შესახებ გადაწყვეტილებას მშენებლობის ნებართვის გამცემი ადმინისტრაციული ორგანო იღებს. აღნიშნული დადგენილების მიხედვით, მშენებლობის ნებართვის მისაღებად რამდენიმე სტადიაა გასავლელი, კერძოდ, ქალაქმშენებლობის პირობების დადგენის (მიწის ნაკვეთის სამშენებლოდ გამოყენების), არქიტექტურულ-სამშენებლო პროექტზე შეთანხმებისა და მშენებლობის ნებართვის გაცემის სტადიები. თითოეული სტადიისთვის განსაზღვრულია წარმოების ვადა. დადგენილების 52-ე მუხლის მე-4 ნაწილი განმარტავს, რომ ნებართვის გამცემი ვალდებულია, ამ დადგენილებით განსაზღვრულ ვადაში არქიტექტურული პროექტის სკემის შეთანხმების ან მასზე უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილება მიიღოს. უარის შემთხვევაში, ნებართვის გამცემი ვალდებულია მაძიებელს დასაბუთებული უარი დაუყოვნებლივ წერილობით აცნობოს. დადგენილების 45-ე მუხლის მე-12 პუნქტის მიხედვით, თუ კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში გადაწყვეტილება არ იქნა მიღებული, განაცხადით მოთხოვნილი პირობები დამტკიცებულად ჩაითვლება. თუმცა 45-ე მუხლის მე-12 პუნქტთან დაკავშირებით ჩამოყალიბებული სასამართლო პრაქტიკა ამ გარანტიას ზოგად ადმინისტრაციულ კოდექსთან შეუთავსებლად მიიჩნევს და არ ბოჭავს ამ გარანტიით ნებართვის გამცემ ორგანოებს.

სასამართლომ ჩათვალა, რომ მთავრობის დადგენილების ზემოხსენებული დებულებები წინააღმდეგობაში მოდის ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 177-ე მუხლის მე-2 პუნქტთან და რადგან ეს უკანასკნელი უფრო მაღალი იურიდიული ძალის მქონე აქტია, მთავრობის დადგენილება არ მოქმედებს.⁴⁵

რაიონული სასამართლოს ეს გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა თბილისის სააპელაციო სასამართლომაც⁴⁶. შესაბამისად, სასამართლო პრაქტიკამ მთავრობის დადგენილება ძალადაკარგულად გამოაცხადა, რითაც დაიკარგა ადმინისტრაციული ორგანოების მიერ სამშენებლო ნებართვების გაჭიანურების საწინააღმდეგო მექანიზმები. მხარეებს ამ შემთხვევაში უფლების დაცვის ერთადერთ მექანიზმად ადმინისტრაციული და სასამართლო გასაჩივრება რჩებათ, რაც, თავის მხრივ, ძვირი და ხანგრძლივი პროცესია.

ქალაქ რუსთავეში საკულტო ნაგებობის აშენების ნებართვას ვერ იღებს ლათინ კათოლიკეთა სამოციქულო ადმინისტრაციაც. 2013 წლის 21 მაისს ქალაქ რუსთავის საკრებულოს თავმჯდომარემ გამოსცა ბრძანება, რომლის საფუძველზეც ეკლესიას სამშენებლოდ მიწის ნაკვეთის გამოყენების პირობები დაუმტკიცდა. მშენებლობის მეორე ეტაპზე, 2013 წლის 26 ივლისს, კათოლიკე ეკლესიამ საკრებულოს განცხადებით მიმართა და კანონით გათვალისწინებული ყველა დოკუმენტი წარადგინა.

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო კათოლიკე ეკლესიის წარმომადგენლებს ზეპირი შეთანხმების ფარგლებში დაპირდა, რომ პასუხს მალე აცნობებდა, თუმცა რელიგიურ ორგანიზაციას მშენებლობის ნებართვის მეორე ეტაპის დასრულების შესახებ წერილობით პასუხი ექვსი თვის განმავლობაში არ მიუღია. 2014 წლის თებერვლის ბოლოს ეკლესიამ ქალაქ რუსთავის საკრებულოს თავმჯდომარეს განცხადებით კიდევ ერთხელ მიმართა, თუმცა განცხადებას რეაგირება არც ამჯერად მოჰყოლია.

45. ხაშურის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება #3-11-2013 (130370413187587), 30 აპრილი, 2013

46. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის განჩინება საქმეზე №38/1025-13, 29 ნოემბერი, 2013

2.2.2. ადგილობრივი მოსახლეობის წინააღმდეგობა

მშენებლობის ნებართვის გაცემასთან დაკავშირებით თვითმმართველობის ორგანოების გადანყვეტილებაზე ადგილობრივი მოსახლეობის პროტესტიც ახდენს გავლენას. მართლმადიდებელი მრევლისა და სასულიერო პირების ზენოლით საჯარო პირები უმცირესობების მიმართ დისკრიმინაციულ პოლიტიკას ახორციელებენ.

ზოგიერთ შემთხვევაში მართლმადიდებელი ეკლესიის მრევლი ხელმომწერების შეგროვების გზით ცდილობს, რელიგიურ უმცირესობებს ხელი შეუშალოს საკულტო თუ სამოქალაქო დანიშნულების ნაგებობის მშენებლობაში. მაგალითად, 2013 წელს ხაშურში სამეფო დარბაზის მშენებლობის წინააღმდეგ მუნიციპალიტეტის გამგეობაში შევიდა წერილი, რომელსაც 200 მოქალაქე აწერდა ხელს. ხელმომწერები იეჰოვას მოწმეთა საკულტო ნაგებობის მშენებლობას ეწინააღმდეგებოდნენ იმ მოტივით, რომ აღნიშული ნაგებობა მახლობლად მდებარე ქრისტიანულ სასაფლაოს შეურაცხყოფდა.

2013 წლის ზაფხულში თერჯოლაში, ადგილობრივი მოსახლეობისა და მართლმადიდებელი სასულიერო პირების ზენოლით, მუნიციპალიტეტის საკრებულომ იეჰოვას მოწმეებს ქალაქის ცენტრში, ოთხი ძმის ქუჩაზე, ერთსართულიანი საცხოვრებელი სახლის მშენებლობის ნებართვა შეუჩერა. ერთსართულიანი, მარტივი კატეგორიის საცხოვრებელი სახლის მშენებლობის ნებართვა რელიგიურმა გაერთიანებამ 2014 წლის 19 თებერვალს მოაპოვა. თუმცა მშენებლობის დაწყებიდან ორი კვირის თავზე, 1 ივნისს, მართლმადიდებელმა მოქალაქეებმა ადგილობრივი სასულიერო პირის, დეკანოზ სპირიდონ ცქიფურიშვილის ხელმძღვანელობით მუნიციპალიტეტის გამგეობისგან მშენებლობის შეწყვეტა მოითხოვეს. საპროტესტო აქციაზე ჟურნალისტებთან საუბარში ერთ-ერთმა მოქალაქემ აღნიშნა: „ეს არ არის სარწმუნოება. ეს არის სექტა... თუ მშენებლობა არ შეწყდება, აშენებულს დაუუნგრევთ და საერთოდ გამოვასახლებთ სახლიდან.“⁴⁷ იეჰოვას მოწმეთა ცნობით, აქციაში მონაწილეობდნენ მე-2 საჯარო

47. „დაპირისპირება თერჯოლაში - მოსახლეობა იეჰოვას მოწმეთა დარბაზის მშენებლობის წინააღმდეგ“, ახალი ამბები, 03.06.2014, ხელმისაწვდომია: <http://topnews.com.ge/index.php?newsid=2567>

სკოლის მოსწავლეები და პედაგოგები, მათ შორის, სკოლის დირექტორიც.⁴⁸

საპროტესტო აქციების პერიოდში იეჰოვას მონმეთა მიმართ ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები დისკრიმინაციულ დამოკიდებულებას ამჟღავნებდნენ. მაგალითად, თერჯოლის გამგებელმა მალხაზ გურგენიძემ მშენებლობის მიმართ ნეგატიური განწყობა საჯაროდ გამოხატა. ჟურნალისტებთან ინტერვიუში მან აღნიშნა, რომ „სამშენებლო სამუშაოები დარღვევების გამო შეწყდება და ყველაფერი მართლმადიდებლების სასარგებლოდ დასრულდება.“⁴⁹ გამგებლის განცხადება მოცემულ მომენტში იყო დაუსაბუთებელი და მიკერძოებული, რადგან ზედამხედველობისა და ინფრასტრუქტურის სამსახურს არც მშენებლობის ნებართვის გაცემამდე და არც მის შემდეგ დარღვევების შესახებ დასკვნა არ წარმოუდგენია.

აქციების პარალელურად, მშენებარე ობიექტის მეზობლად მცხოვრებმა კახაბერ მაკარიძემ გამგეობას ადმინისტრაციული საჩივრით მიმართა და იეჰოვას მონმეთა სახლის მშენებლობის შეჩერება მოითხოვა. წერილში არ იყო მითითებული წინააღმდეგობის რელიგიური მოტივი. განმცხადებლის თქმით, ტერიტორია წარმოადგენდა ციკაბო დაღმართს; მცოცავი ნიადაგის გამო კი იეჰოვას მონმეთა ნაგებობის მშენებლობა სახლის მდგრადობას საფრთხეს უქმნიდა. მაკარიძის განცხადებით, აღნიშნული გარემოებებიდან გამომდინარე, მშენებლობა შესაბამისი საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევის ჩატარებამდე უნდა შეჩერებულიყო.

2014 წლის 3 ივნისს თერჯოლის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს თავმჯდომარემ მტკიცებულების გარეშე, რომელიც ტერიტორიის საინჟინრო-გეოლოგიურ გამოკვლევას უნდა დაფუძნებულიყო, იეჰოვას მონმეთას მშენებლობის ნებართვა შეუჩერა

48. აღნიშნული ქმედება არღვევს ზოგადი განათლების შესახებ კანონის მე-13 მუხლს, რომლის მიხედვითაც, დაუშვებელია საჯარო სკოლაში სასწავლო პროცესის რელიგიური ინდოქტრინაციისა და პროზელიტის მიზნებისთვის გამოყენება.

49. „თერჯოლაში იეჰოვას მიმდევრების სამლოცველოს მშენებლობას ხვალ გამგეობა შეაჩერებს“, 03.06.2014, ხელმისაწვდომია: http://pia.ge/show_news.php?id=15676&lang=geo

(ბრძანება #244). ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებმა არ განიხილეს იეჰოვას მოწმეთა დაკვეთით ჩატარებული ექსპერტიზის დასკვნა, რომელიც ასაბუთებდა, რომ ტერიტორია, სადაც გათვალისწინებული იყო ერთსართულიანი, მარტივი კატეგორიის ნაგებობის მშენებლობა, „იმყოფებოდა დამაკმაყოფილებელ პირობებში და არ შეინიშნებოდა უარყოფითი ფიზიკურ-გეოლოგიური მოვლენები (მენყერი, ჩაქცევა, ჩაჯდენა და სხვა.)“.

საკრებულოს თავმჯდომარემ და გამგებელმა გადაწყვეტილების მიღების დროს უგულვებლჰყვეს იეჰოვას მოწმეთა კანონიერი ინტერესები და უსამართლოდ მიანიჭეს პრივილეგია მართლმადიდებელი მრევლის მოთხოვნებს. შესაბამისად, საჯარო პირთა ქმედებები სამართალდარღვევას წარმოადგენს (სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება/გადამეტება; რელიგიური საქმიანობისთვის უკანონოდ ხელის შეშლა) და მათში იკვეთება სისხლის სამართლის დანაშაულის ნიშნები.

აღნიშნულ კონტექსტში საინტერესოა კახაბერ მაკარიძის პასუხი იეჰოვას მოწმეთა შეკითხვაზე - „თუკი ყველა ექსპერტი დაასკვნის, რომ მშენებლობა შეიძლება გაგრძელდეს, ექნება თუ არა მას პრეტენზია“, რაზეც იეჰოვას მოწმეთა თქმით, მაკარიძემ განაცხადა, რომ იგი მშენებლობის წინააღმდეგი იქნება, რადგან „ის არის ხალხის მხარეს და არ უნდა, იეჰოვას მოწმეების სახლი მის გვერდით და საერთოდ მის რაიონში აშენდეს.“

უნდა აღინიშნოს, რომ თერჯოლაში მშენებლობის შეჩერების შემდეგ გახშირდა იეჰოვას მოწმეთა შეურაცხყოფის, რელიგიური ნიშნით დევნისა და მუქარის ფაქტები.

მშენებლობასთან დაკავშირებული პრობლემა შეექმნათ მეშვიდე დღის ქრისტიან-ადვენტისტთა ეკლესიის ტრანსკავკასიური იუნიონის წარმომადგენლებსაც, როდესაც დაბა მანგლისის სოფელ ალგეთში მათ საკუთრებაში არსებულ მიწის ნაკვეთზე სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ცენტრის (საცხოვრებელი სახლი, სპორტული დარბაზი და გათბობის წერტილი) მშენებლობის ნებართვის მისაღებად თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტის გამგეობას მიმართეს.

ნერილის ჩაბარების დროს მუნიციპალიტეტის ინფრასტრუქტურისა და ტექნიკური დახმარების სამსახურში განაცხადეს, რომ მოცემულ ტერიტორიაზე ცენტრის მშენებლობისთვის გარკვეული დაბრკოლებები არსებობდა. მოგვიანებით გაირკვა, რომ თეთრწყაროს მუნიციპალიტეტის გამგებლის სახელზე 200-ზე მეტი მოქალაქის მიერ ხელმოწერილი საჩივარი იყო შესული - მანგლისის მოსახლეობა სპორტული ცენტრის მშენებლობას რელიგიური მოტივით ეწინააღმდეგებოდა.

ადვენტისტთა რელიგიური გაერთიანების წარმომადგენლების შეფასებით, ხშირად ადგილობრივი მრევლის აგრესია მართლმადიდებელი სასულიერო პირების მიერ უმცირესობების მიმართ სიძულვილის ენის გამოყენებით არის გამოწვეული.

სამშენებლო ნებართვის გაცემის პროცესში ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მოსახლეობის აზრის გათვალისწინება კონკრეტულ პროექტთან ან მის დანიშნულებასთან დაკავშირებით მოკლებულია რაიმე სამართლებრივ საფუძველს.

მთავრობის #57 დადგენილების 42-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით, „დაუშვებელია მიწის ნაკვეთის სამშენებლოდ გამოყენების პირობებში ისეთი მოთხოვნების ჩართვა, რაც კანონმდებლობით არ არის დადგენილი.“ კანონმდებლობით არსად არ არის დადგენილი მიწის ნაკვეთის სამშენებლოდ გამოყენების პირობების დამტკიცებაზე უარის თქმა იმ მიზეზით, რომ ადგილობრივი მოსახლეობისთვის პროექტი, მისი დამკვეთი ან მიწის მესაკუთრე მიუღებელია.

მიწის ნაკვეთის გამოყენება მესაკუთრის პრეროგატივაა. სამშენებლო პროცესის რეგულირება და ამ მხრივ მესაკუთრის უფლებებში ჩარევა გამართლებულია საზოგადოების უსაფრთხოებისა და ურბანული განვითარების მიზნებით. თუმცა როდესაც პირს დაუსაბუთებლად, მხოლოდ სხვა მესაკუთრეების რელიგიური შეხედულებების ან ირაციონალური მოსაზრებების გამო, ერთმევა თავისი საკუთრების გამოყენების შესაძლებლობა, მაშინ ამგვარი შემთხვევა საკუთრების ისეთ შეზღუდვას წარმოადგენს, რომელიც არავითარ სასარგებლო მიზანს არ ემსახურება, საკუთრების უფლების აშკარა უგულვე-

ბელყოფაა და ისევე, როგორც განსახილველ შემთხვევაში, შეიძლება მხოლოდ უმრავლესობის მხრიდან დისკრიმინაციულ განწყობებს ეფუძნებოდეს.

დაბა მანგლისის მოსახლეობის საჩივარი მეშვიდე დღის ქრისტიან-ადვენტიტთა ტრანსკავკასიური იუნიონის მიერ სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ცენტრის აშენების თაობაზე: „ვითვალისწინებთ რა საქართველოს კანონმდებლობას, კონსტიტუციასა და კონკორდატის მოთხოვნებს პროზელიტიზმის - ახალი რელიგიების თავს მოხვევისა და გავრცელების შეუძლებლობის შესახებ, ასევე საქართველოში არსებულ დაძაბულ პოლიტიკურ-სოციალურ ფონსა და საინფორმაციო საშუალებებით გავრცელებულ დაპირისპირების ფაქტებს რელიგიურ ნიადაგზე, ჩვენ, მოსახლეობა, რომლებიც ტრადიციული რელიგიების წარმომადგენლები ვართ, ვცხოვრობთ საქართველოს უძველეს ისტორიულ კუთხეში, სადაც პირველად აშენდა ქრისტიანული ტაძარი, არ დაუშვებთ მშენებლობას და მოვითხოვთ, აღკვეთლ იქნას ზემოთ აღნიშნული რელიგიური ჯგუფის მცდელობა, რათა ანმეოსა და უახლეს მომავალშიც თავიდან ავიცილოთ კონფლიქტები და დავიცვათ ჩვენი კონსტიტუციური უფლებები.“

2.2.3. ბათუმში ახალი მინარეთის მშენებლობა

კვლევის ფარგლებში აჭარის რეგიონში გამოკითხული ქართველი მუსლიმების თანახმად, ქალაქ ბათუმში ახალი მეჩეთის მშენებლობა მათ ერთ-ერთ მთავარ საჭიროებას წარმოადგენს.

არასამთავრობო ორგანიზაციის „ქართველ მუსლიმთა კავშირის“ წარმომადგენლების თქმით, ახალი მეჩეთის აშენებას თემი 1995 წლიდან ითხოვს, რადგან ბათუმის ორთაჯამეს მეჩეთი, რომელშიც დღეს მუსლიმები ლოცულობენ, მრევლს ვეღარ იტევს. ორთაჯამეს მეჩეთი ბათუმში საბჭოთა პერიოდიდან მოქმედებს. 1990-იანი წლებიდან იგი წარმოადგენს, როგორც საკრებულო მეჩეთს, ასევე 1995 წლიდან სამუფთოს ცენტრალურ

სამლოცველოსაც.⁵⁰ ამჟამად ქართველი მუსლიმები მეჩეთის აშენებასთან დაკავშირებით მოლაპარაკებას მთავრობის წარმომადგენლებთან აწარმოებენ.

2012 წლის 8 აპრილს მუფთმა ჯემალ პაქსაძემ ოფიციალური წერილით მიმართა პრემიერ-მინისტრს და ბათუმში მეჩეთის ასაშენებლად მიწის ნაკვეთის გამოყოფა სთხოვა. თემმა მიწის ნაკვეთის გამოყოფის თხოვნით ცენტრალურ ხელისუფლებას 2013 წლის 22 მარტსაც, ხოლო 11 სექტემბერს აჭარის მთავრობას მიმართა. მთავრობის წარმომადგენლების მხრიდან მრავალი დაპირების მიუხედავად, სამლოცველოს მშენებლობა დღემდე არ დაწყებულა. გაურკვეველია მეჩეთის ადგილმდებარეობა და მშენებლობის დაწყების თარიღიც. წლების განმავლობაში ბათუმში ახალი მეჩეთის აშენებაზე ხელისუფლების ნეგატიური ან უკეთეს შემთხვევაში, ორჭოფული პოზიცია მუსლიმთა რელიგიური ნიშნით დიკსრიმინაციის ერთ-ერთი ყველაზე მკაფიო მაგალითია.

„ჯამეს ასაშენებლად დავინყეთ ფულის შეგროვება, მე ვაგვიდე ჩემი კუთვნილი „ნივა“ 4,500 ლარად. ვაგროვებ შემონირულობას და შემოსულ თანხას აღვრიცხავთ. თუკი სურვილი იქნება, რომ ერთად ავაშენოთ და ამას პრემიერ-მინისტრი დაგვპირდა [ბიძინა ივანიშვილი], წინააღმდეგი არ ვართ. გვინდა, ჩვენი [ქართველების] ფულით ავაშენოთ, რომ ისევ არ დაგვაბრალონ, თურქების აგენტები ხართო,“
- ასლან აბაშიძე, ხულოს რაიონის მუფთი.

რეკომენდაციები

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს:

- აუცილებელია, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებმა დაიცვან რელიგიურ უმცირესობათა უფლებები და საკულტო თუ არარელიგიური დანიშნულების ნაგებო-

50. რუსლან ბარამიძე, საქართველოს მუსლიმური თემი და სახელმწიფო პოლიტიკა (1991–2012 წლები), მონოგრაფია, გამომცემლობა „ჰოროსი XXI“, ბათუმი, 2014

ბების მშენებლობის ნებართვა კანონიერ ვადებში დროულად გასცენ.

- აუცილებელია, პოზიტიურად გადაწყდეს ბათუმის მეჩეთის მშენებლობის საკითხი და ამ კუთხით აღარ დაირღვეს მუსლიმთა კონსტიტუციური უფლებები.

საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს:

- სამინისტრომ საქართველოს სახალხო დამცველის, ავტორიტეტული არასამთავრობო, ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან ერთად უნდა ჩაატაროს საგანმანათლებლო, ახსნა-განმარტებითი ღონისძიებები მუნიციპალიტეტებსა და სხვა რეგიონულ სტრუქტურებში საჯარო მოხელეების ეთიკური სტანდარტების, რელიგიური ნეიტრალიტეტის დაცვისა და ტოლერანტული ცნობიერების ამაღლების მიზნით.

2.3. ქონების საკუთრების უფლებით გადაცემა/რეგისტრაცია

პრობლემა: რელიგიურ გაერთიანებებს წინააღმდეგობა ექმნებათ მათ სარგებლობაში (მფლობელობაში) არსებულ ქონებაზე საკუთრების უფლების რეგისტრაციისას, რადგან, როგორც წესი, რელიგიურ გაერთიანებებთან მიმართებით საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ არსებულ რეგულაციებს სახელმწიფო უწყებები არასწორი ინტერპრეტაციით იყენებენ.

დამატებით უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს კანონის „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ თანახმად, სახელმწიფო ქონების შემძენი შეიძლება იყოს ფიზიკური პირი ან კერძო სამართლის იურიდიული პირი და საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით, პირდაპირი მიყიდვისას - საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესია.⁵¹

51. საქართველოს კანონი „სახელმწიფო ქონების შესახებ“, №3512-ს, 2010 წლის 21 ივლისი, მუხლი 2, პუნქტი 1

აღნიშნული კანონი მართლმადიდებელ ეკლესიას, სხვა რელიგიური ორგანიზაციებისგან განსხვავებით, აძლევს ექსკლუზიურ უფლებას პირდაპირი მიყიდვის წესით სახელმწიფო ქონების შემძენი იყოს. საპატრიარქოს უფლება აქვს, უსასყიდლოდ მოახდინოს სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო მიწის პრივატიზაცია.

პრობლემის აღწერა

2.3.1. საკანონმდებლო რეგულირების საფუძვლით შეზღუდვა

საქართველოს ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესია ქ. გორში, მოითხოვს, რომ შენობა, სადაც ხსენებული რელიგიური გაერთიანება მსახურობს, საკუთრების უფლებით გადაეცეს. რამდენადაც ეკლესიის ტერიტორია შემოუღობავია, ბოლო დროს გახშირდა თავდასხმის, შეურაცხყოფისა და დისკრიმინაციის ფაქტები. 2013 წელს შენობის მფლობელობაში გადაცემის თხოვნით ეკლესიამ შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის აპარატს მიმართა. საკითხი განსახილველად გადაეგზავნა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს.

2014 წლის იანვარში გაირკვა, რომ სსიპ „სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო“ მზად არის, განიხილოს ეკლესიისთვის ობიექტის სარგებლობის და არა საკუთრების უფლებით გადაცემის საკითხი. ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესიისთვის ქონების საკუთრების უფლებით გადაცემაზე უარის მიზეზად ეკონომიკის სამინისტრომ „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის პირველი პუნქტი⁵² დაასახელა, რომლის თანახმადაც, საჯარო სამართლის იურიდიულ

52. სახელმწიფო ქონების შემძენი შეიძლება იყოს: საქართველოს ან უცხო ქვეყნის მოქალაქე ან კერძო სამართლის იურიდიული პირი ან პირთა გაერთიანება, რომლის ქონებაშიც საქართველოს სახელმწიფოს ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მონაწილეობის წილი 25%-ზე ნაკლებია, აგრეთვე სახელმწიფოს, სხვა სუბიექტის ან სახელმწიფოსა და სხვა სუბიექტის მიერ ერთობლივად დაფუძნებული არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი, საქართველოს ეროვნული ბანკი, ხოლო საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით პირდაპირი მიყიდვისას – ასევე საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესია.

პირზე პირდაპირი მიყიდვის წესით სახელმწიფო ქონება ვერ გადაიცემა, გამონაკლისს კი სსიპ-ის სტატუსის მქონე საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესია წარმოადგენს.

სახელმწიფოს მიერ რელიგიური გაერთიანების სტატუსის ამგვარი განმარტება უმცირესობებისადმი დისკრიმინაციულ მიდგომად შეიძლება შეფასდეს, რადგან 2011 წლის 5 ივლისს საქართველოს პარლამენტის მიერ სამოქალაქო კოდექსში (მუხლი 1509) მიღებული ცვლილებების მიხედვით, ს(ს)იპ-ებად დარეგისტრირებულ რელიგიურ ორგანიზაციებზე არ ვრცელდება „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ საქართველოს კანონი, რითაც რელიგიური გაერთიანებები კერძო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ არსებული რეგულაციების სივრცეში რჩებიან. ამგვარად, რელიგიური გაერთიანებების რეგისტრაციასთან დაკავშირებით სამოქალაქო კოდექსში არსებული მუხლი, მისი შინაარსიდან და მიზნებიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს არ უნდა განემარტა იმგვარად, რომ ევანგელურ-პროტესტანტულ ეკლესიაზე საჯარო სამართლის იურიდიული პირებისთვის დაწესებული შეზღუდვები გავრცელებულიყო.

საქართველოს ევანგელურ-პროტესტანტულ ეკლესიის წარმომადგენლების თქმით, მათთვის საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსი მნიშვნელოვანია, რადგან ეს სახელმწიფოს მიერ ყველა რელიგიური გაერთიანების თანასწორუფლებიანობის აღიარებს ნიშნავს. გარდა ამისა, აღნიშნული საკითხის მოგვარების ერთ-ერთ გზად შესაძლოა „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლში შესაბამისი ცვლილების განხორციელებაც განვიხილოთ, რომლის მიხედვითაც, სსიპ სტატუსის მქონე ყველა რელიგიურ გაერთიანებას მიეცემა მათთვის პირდაპირი მიყიდვის ფორმით საკუთრების გადაცემის უფლება.

2.3.2. იურიდიული დახმარების საჭიროება

კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ საკუთრების რეგისტრაციისა და პრივატიზაციის პროცესი უკავშირდება რელიგიური უმცირესობებისთვის კვალიფიციური იურიდიული დახმარების საჭიროებას.

რამდენიმე რელიგიური ორგანიზაცია, სამართლებრივი ხასიათის პრობლემების მოუგვარებლობის გამო, სარგებლობაში არსებულ ქონებაზე საკუთრების უფლების რეგისტრაციას ვერ ახერხებს.

ასე მაგალითად, პრობლემის წინაშე დგას საქართველოს სახარების რწმენის ეკლესია, რომელსაც ქუთაისში მათ სარგებლობაში არსებული მიწის ნაკვეთის პრივატიზება სურს. 1176 კვ.მ ნაკვეთის ნაწილი - 576 კვ.მ, სახელმწიფოს საკუთრებაში არსებული ქონებაა, რომლითაც ეკლესია 1998 წლიდან სარგებლობს.

საქართველოში, რელიგიური ნიშნით დევნისა და არსებული დისკრიმინაციული ფონის გამო, ნაკვეთის შეძენისას ეკლესიამ ქონება გერმანიის ქრისტიანული დახმარების მისიის, „ნეემიას“ საქართველოს წარმომადგენლობის სახელზე დაარეგისტრირა. 2007 წელს „ფიზიკური და კერძო სამართლის იურიდიული პირების მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ მიწის ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების აღიარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღების შემდეგ კი რელიგიურმა გაერთიანებამ გადაწყვიტა საცხოვრებელი ფართი და ეზო, სადაც ეკლესია მდებარეობს, საკუთარი ორგანიზაციის სახელზე, კავშირ „განახლებაზე“ გადაეფორმებინა.

ეკლესიის წარმომადგენლების თქმით, ისინი საჯარო რეესტრში დაარწმუნეს, რომ ქონებაში მათ არავინ ეცილებოდა და საკუთრებად დაარეგისტრირების აუცილებლობაც, აქედან გამომდინარე, არ არსებობდა. მაგრამ, ამასობაში, 2012 წლის 1 იანვარს, მართლზომიერ მფლობელობაში არსებულ ქონებაზე საკუთრების აღიარების კანონით დადგენილი ხანდაზმულობის ვადა ამოიწურა.⁵³ დროული იურიდიული კონსულტაციის შემთხ-

53. „ფიზიკური და კერძო სამართლის იურიდიული პირების მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ მიწის ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების აღიარების

ვევაში, რელიგიური ორგანიზაცია შესაბამის ვადაში ქონებაზე საკუთრების უფლების რეგისტრაციას მოახერხებდა. ამჟამად რელიგიური გაერთიანება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსით არის რეგისტრირებული. მათ, ნაკვეთის პრივატიზების მიზნით, თხოვნით მიმართეს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, თუმცა, დიდი ალბათობით, სამართლებრივი სტატუსის გამო (ისევე, როგორც ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესიის შემთხვევაში), სახარების რწმენის ეკლესია კვლავაც ვერ შეძლებს ამ ქონების საკუთრების უფლებით რეგისტრირებას.⁵⁴

ქონების რეგისტრაციასთან დაკავშირებით მსგავსი პრობლემა შეექმნა ევანგელურ ეკლესიას „სიცოცხლის სიტყვასაც“. ორგანიზაციამ იმ ვადაში, რომელშიც ამის საშუალებას კანონი აძლევდა, ვერ მოასწრო თბილისში, სარგებლობაში არსებული სამლოცველო სახლის ირგვლივ, მიწის მცირე ნაკვეთზე საკუთრების უფლება მოეპოვებინა.

საკუთრებასთან დაკავშირებული სამართლებრივი ხასიათის პრობლემის მოსაგვარებლად იურიდიული კონსულტაცია სჭირდება მაღაკენების რუსულენოვან თემს. ამჟამად სალოცავი, რომელიც თბილისში, დაისის ქ. 99-ში მდებარეობს, სადავო კერძო საკუთრებას წარმოადგენს.

ხშირად რელიგიური უმცირესობებისთვის ქონების რეგისტრაციის პროცესი ჭიანჭურდება, რადგან მათ საჯარო რეესტრის თანამშრომლები საჭირო ინფორმაციას დროულად არ აწვდიან. მაგალითად, აღმოსავლეთ ევროპის სომეხ კათოლიკეთა ორდინარიტი რამდენიმე თვეა ცდილობს დაადგინოს, ვის სახელზეა მათ სარგებლობაში არსებული ქონება რეგისტრირებული. რე-

შესახებ“ კანონი, მუხლი 74, „კერძო სამართლის იურიდიული პირის მართლზომიერ მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ მიწაზე საკუთრების უფლების აღიარების ვადა - 2012 წლის 1 იანვრიდან კერძო სამართლის იურიდიული პირი კარგავს მართლზომიერ მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ, ასევე თვითნებურად დაკავებულ მიწაზე საკუთრების უფლების აღიარების უფლებას. აღნიშნული თარიღის შემდეგ საკუთრების უფლების მოპოვება შესაძლებელია სახელმწიფო ქონების პრივატიზაციისათვის დადგენილი ზოგადი წესის შესაბამისად.“

54. აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით რელიგიურ გაერთიანებას ადამიანების უფლებათა სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC) უფასო სამართლებრივ დახმარებას სთავაზობს.

ლიგიური გაერთიანება საქართველოში 17 მოქმედი ეკლესიის საკუთრების უფლებით დარეგისტრირებას ითხოვს.

რეკომენდაცია:

საქართველოს პარლამენტს:

რამდენადაც საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მქონე რელიგიურ გაერთიანებებზე არ ვრცელდება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ არსებული კანონმდებლობა, მათ მიმართ კერძო სამართლის იურიდიულ პირთან დაკავშირებული რეგულაციები მოქმედებს. ნორმა, რომელიც საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებზე საკუთრების პირდაპირი მიყიდვის წესით გადაცემას კრძალავს, საერთოდ არ უნდა ვრცელდებოდეს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მქონე რელიგიურ გაერთიანებებზე. ორაზროვანი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობის გამოსარიცხად საჭიროა, „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლში შევიდეს ცვლილება, რომლის მიხედვითაც, პირდაპირი მიყიდვის ფორმით საკუთრების გადაცემის უფლების აკრძალვა არ გავრცელდება ს(ს)იპ სტატუსის მქონე რელიგიურ გაერთიანებებზე.⁵⁵

55. ამგვარი რეკომენდაციით საქართველოს სახალხო დამცველმაც მიმართა საქართველოს პარლამენტს; იხ. სახალხო დამცველის 2013 წლის ანგარიში. ხელმისაწვდომია: <http://www.ombudsman.ge/uploads/other/1/1563.pdf>

3. დისკრიმინაცია საჯარო საბანმანათლებლო დაწესებულებაში

პრობლემა: თითქმის ყველა რელიგიური გაერთიანების წარმომადგენელი აღნიშნავს, რომ მოქმედი საკანონმდებლო ნორმების მიუხედავად⁵⁶, საჯარო საგანმანათლებლო დაწესებულებებში რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაცია მათი ერთ-ერთი ყველაზე მწვავე პრობლემაა.

საჯარო სკოლებში ხშირია პროზელიტიზმი, ადმინისტრაციისა და პედაგოგების ინიციატივით მართლმადიდებლურ ეკლესიებში ღვთისმსახურებაზე მოსწავლეების გაყვანა, კოლექტიური ლოცვა, არააკადემიური დანიშნულებით გამოფენილია რელიგიური სიმბოლიკა, მოწყობილია სალოცავი კუთხეები; ადმინისტრაციის მიერ დამკვიდრებულ პრაქტიკად იქცა ქადაგებისა და რიტუალების შესასრულებლად (დალოცვა, კურთხევა, პარაკლისი) სამღვდელო პირების სკოლებში მოწვევა; პედაგოგები და მოსწავლეები რელიგიურ უმცირესობებს დამამცირებლად ეპყრობიან, გამოვლენილია ინდოქტრინაციის შემთხვევები, სცადეს განსხვავებული აღმსარებლობის მოსწავლეთა მართლმადიდებლური წესით მონათვლაც.

ქართული ენისა და ლიტერატურის, ისტორიის სახელმძღვანელოებში იშვიათადაა გამახვილებული ყურადღება ტოლერანტობასა და „განსხვავებულის“ პატივისცემაზე. როგორც წესი, სახელმძღვანელოები კი არ ასახავენ, არამედ ჩქმალავენ საქართველოში არადომინანტური აღმსარებლობების დიდ ისტორიულ და კულტურულ მნიშვნელობას.

რელიგიური უმცირესობების კანონიერი ინტერესები არ არის გათვალისწინებული სასკოლო კალენდრის შედგენის დროსაც.

56. „ზოგადი განათლების შესახებ“ 2005 წლის 8 აპრილის საქართველოს კანონის მე-13 მუხლის მე-2 პუნქტის საფუძველზე, დაუმჯებელია საჯარო სკოლაში სასწავლო პროცესის რელიგიური ინდოქტრინაციის, პროზელიტიზმის ან იძულებითი ასიმილაციის მიზნებისთვის გამოყენება.

ყოველივე ამასთან ერთად, რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენელი მშობლები, უმეტესწილად, თავს იკავებენ პრობლემის გასაჯაროებისგან, რადგან მიაჩნიათ, რომ წინააღმდეგობის განწევის შემთხვევაში კიდევ უფრო მეტად დამძიმდება მათი შვილების მდგომარეობა. წლების განმავლობაში ეს გარემოება საჯარო სკოლების ტოტალური უკანონო კლერიკალიზაციის მნიშვნელოვან მიზეზად იქცა.

პრობლემის აღწერა. კვლევის ფარგლებში გამოკითხული რესპოდენტების თქმით, საჯარო სკოლებში ერთ-ერთი პრობლემური საკითხი მართლმადიდებლური წესით კოლექტიური ლოცვის პრაქტიკაა, რომელშიც, ძალაუვნებურად, რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლებიც მონაწილეობენ.

„[გორის მე-12 საჯარო სკოლაში] იყო მასობრივი ზიარების შემთხვევები; ნებაყოფლობით წაიყვანეს ბავშვები ეკლესიაში ზიარებაზე. ამბობენ, ნებაყოფლობითო, მაგრამ ვინც არ მიდის, ის ხომ სტიგმატიზირებულია,“ - ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესიის პასტორი შმაგი ჭანკვეტაძე.

„ერთი წლის წინ ჩემმა ძმისშვილმა თქვა, პარასკევს სკოლაში შარვლით არ უნდა წავიდეთ. აღმოჩნდა, რომ პარასკევობით, როცა ჰქონდათ ფიზიკულურის გაკვეთილი, მასწავლებელი სისტემატურად ხსნიდა ამ გაკვეთილს და ბავშვები მიჰყავდა ახლომდებარე ეკლესიაში,“ - ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესიის ეპისკოპოსი რუსუდანი ცირიძე.

რესპოდენტები აცხადებენ, რომ სასწავლო დაწესებულებებში ხშირად გვხვდება ერთგვარი იერარქიული დაყოფა კონფესიური ნიშნით. განსაკუთრებით, აგრესიის მსხვერპლი არიან ისტორიულად შედარებით გვიან დამკვიდრებული რელიგიური გაერთიანების წარმომადგენელი მოსწავლეები. პედაგოგები და მოსწავლეები, დამამცირებელი კონოტაციით, ხშირად იყენებენ ეპითეტებს - „სექტანტი“, „იელოველი“. რელიგიურ უმცირესობებს შორის ყველაზე მარგინალიზებული ჯგუფი იეჰოვას მოწ-

მეგობია, რომლებსაც ხშირად მოიხსენიებენ სიძულვილით და შეურაცხყოფენ, როგორც სკოლის ადმინისტრაცია და პედაგოგები, ასევე მოსწავლეები.

თუმცა, შეუწყნარებლობა გამოიხატება ე.წ. „ტრადიციული“ რელიგიური აღმსარებლობების მისამართითაც. მაგალითად, ადიგენის მუნიციპალიტეტის სოფლებში ადგილობრივი მართლმადიდებელი ქრისტიანები კათოლიკებს ზოგჯერ უარყოფით კონტექსტში, „პაპისტებად“ მოიხსენიებენ. არაერთი ფაქტია გამოვლენილი ეთნიკურად ქართველი მუსლიმი მოსწავლეებისადმი პედაგოგებისა და სკოლის ადმინისტრაციის წარმომადგენლების მხრიდან დამამცირებელი და შეურაცხმყოფელი დამოკიდებულებისა, მათ უწოდებენ ხოლმე „თათრებს“, „ურჯულოებს“, „მტრებს“, მოუწოდებენ „მამა-პაპათა სარწმუნოებაში“ დაბრუნებისკენ.

„სექტანტობა სამშობლოს ღალატია - ასე უთხრა სკოლის მასწავლებელმა ჩვენი მრევლის შვილს,“ - ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესიის პასტორი შმაგი ჭანკვეტაძე.

„ჩვენ ვიცოდით [სოფელ თიანეთში] ერთი სიღარიბის ზღვარს მიღმა მყოფი მრავალშვილიანი ოჯახის შესახებ. მათი ოჯახის წევრები ჩვენი ეკლესიის მრევლი არიან. გადავწყვიტეთ, რომ ტელევიზიისთვის გვეთხოვა მათზე სიუჟეტი გაკეთებულიყო, რომ ამ ოჯახს შესაბამისი სტრუქტურები დახმარებოდნენ. ამასობაში, გავიგეთ, რომ სკოლის დირექტორმა ბავშვი დაიბარა და უთხრა, სირცხვილია, რომ სექტანტი ხარ, თუ გინდა, რომ გადაცემა გაკეთდეს, მართლმადიდებლად უნდა მოინათლოო. სოფლის მცხოვრებლებისგანაც ხშირად ყოფილა ასეთი მიმართვები, აი, გზას რომ აცდით, ამიტომ ხართ გაჭირვებულებიო,“ - საქართველოს სახარების რწმენის ეკლესიის საზოგადოებასთან ურთიერთობის განყოფილების ხელმძღვანელი ლელა ხონელიძე.

„უდის მეორე საშუალო სკოლაში იყო შემთხვევა, როცა ისტორიის გაკვეთილზე მონაზონი ქადაგებდა, რომ კათოლიკეები მწვალებლები არიან. მშობლებმა უნდა მოი-

ნანიონ, თორემ თაობებით დაწყველილები იქნებითო,“
- ლათინ კათოლიკეთა კავკასიის სამოციქულო ადმინისტრაციის, მამა მიხეილ სურმავა.

TDI-ის მიერ წარმოებული გამოკითხვის შედეგებით, საქართველოს საჯარო სკოლების მასწავლებლები, როგორც წესი, რელიგიური სიმბოლიკის გამოყენებას ზოგადი განათლების შესახებ კანონისა და ნეიტრალიტეტის პრინციპის დარღვევად არ განიხილავენ. მათთვის სკოლის ტერიტორიაზე რელიგიური სიმბოლიკის საჯაროდ გამოფენა ლეგიტიმურ მიზანს ემსახურება.

„რამდენიმე საკლასო ოთახში მოსწავლეებს საკუთარი სურვილითა და ნებით მოწყობილი აქვთ ხატების კუთხე. ვფიქრობ, მცხეთაში ქართველი ბავშვებისთვის ამის აკრძალვა გაუმართლებელია,“ - ს(ს)იპ ქალაქ მცხეთის #2 საჯარო სკოლის დირექტორი ნანა ბოხუა.

„1998 წლიდან, მაშინ, როდესაც სკოლაში ისწავლებოდა საგანი რელიგია, 12 კვ. მ ფართობის მქონე ოთახში განუთავსებიათ რელიგიური ხასიათის სიმბოლოები, კერძოდ: კარიბჭის ღვთისმშობლის ხატი, უფალი იესო ქრისტე, წმინდა გიორგი, თამარ მეფის ხატი, მთავარანგელოზის, წმინდა ნიკოლოზის და ბზობის ხატი. აღნიშნული რელიგიური სიმბოლოების არსებობა ემსახურება დღესასწაულებისა და ისტორიული თარიღების აღნიშვნას, აგრეთვე ისეთი ღონისძიების ჩატარებას, რომელიც მიმართულია ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების დამკვიდრებისაკენ,“ - ს(ს)იპ ქალაქ თბილისის 213-ე საჯარო სკოლის დირექტორი ა. ბურჭულაძე.

„მოსწავლეთა სურვილით საკლასო ოთახებში არის რელიგიური კუთხე, სკოლის ტერიტორიაზე არის წმ. გაბრიელის სახელობის ეკლესია,“ - ს(ს)იპ ქალაქ ქუთაისის 11-ე საჯარო სკოლა, დირექტორი ნუგზარ ჩაკვეტაძე.

„...სკოლის პირველ სართულზე განთავსდა მცირე ზომის სამლოცველო, რომელიც, როგორც სასწავლო რესურსი, ხელს უწყობს ესგ-ს საზ. მეცნიერების შედეგებისა და

სტანდარტების განხორციელებას,“ - ქ. თბილისის 126-ე სკოლის დირექტორი ქეთევან აბულაძე.

საჯარო სკოლებში, რელიგიურ ნიადაგზე დისკრიმინაციის მასშტაბურობისა და სისტემური ხასიათის მიუხედავად, კანონდარღვევების იდენტიფიცირებას ართულებს ის ფაქტი, რომ მშობლები, უმეტესწილად, თავს იკავებენ, საჩივრით მიმართონ განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს და უფლებადამცველ ორგანიზაციებს.⁵⁷ მათი აზრით, ეს მდგომარეობას გაართულებს და ბავშვების სტიგმატიზაციას გამოიწვევს.

ვითარების ზუსტ აღწერას ისიც უშლის ხელს, რომ განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-13 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, მასწავლებლის მიერ ჩადენილ სამართალდარღვევასთან დაკავშირებულ საჩივრებზე სტატისტიკას არ აწარმოებს.

აქედან გამომდინარე, სამინისტრო არ ფლობს მასწავლებლის უკანონო ქმედების გამო დაკისრებული პასუხისმგებლობის შესახებ არანაირ ინფორმაციას.⁵⁸ TDI-ის მიერ საქართველოს მასშტაბით გამოკითხული ორმოცი სკოლიდან მასწავლებლების წინააღმდეგ შესული საჩივრების არსებობას არც ერთი მათგანი არ ადასტურებს.

სასწავლო კალენდარში რელიგიური უმცირესობების ინტერესის გათვალისწინება

ზოგადი განათლების შესახებ კანონის აშკარა დარღვევის გარდა არსებობს კიდევ ერთი პრობლემა - საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სასწავლო კალენდრის შედგენა. ზოგიერთი რესპონდენტი აცხადებს, რომ სახელმწიფო გამოცდებისა და სასკოლო ოლიმპიადების დანიშვნისას განათლების სამინისტრო გარკვეუ-

57. „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, მოსწავლეს ან მის მშობელს უფლება აქვთ გაასაჩივრონ მასწავლებლისა და სკოლის უკანონო ქმედებები.

58. TDI-ის მიერ გაგზავნილი წერილი, რეგისტრაციის ნომერი: #120792, 04.03.14. წერილში ვითხოვდით 2010- 2014 წლების მონაცემებს.

ლი რელიგიის მიმდევართა ინტერესს არ ითვალისწინებს. მაგალითად, მეშვიდე დღის ქრისტიან-ადვენტისტთა რელიგიურ ორგანიზაციაში შაბათი დღე უქმედაა გამოცხადებული და ამ დღეს მორწმუნეები საერო საქმეებში არ მონაწილეობენ. ეკლესიის პასტორის, ბორის ჭარაიას თქმით, გამოცდები ხშირად სწორედ შაბათ დღეს ემთხვევა. სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოს მიერ განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთვის გაწეული რეკომენდაციების მიუხედავად, გამოცდაზე გამოუცხადებლობის საპატიოდ ჩათვლის ან გამოცდის გადატანის შესახებ თხოვნით მიმართვა რელიგიურ ორგანიზაციას ყოველ შემთხვევასთან დაკავშირებით ინდივიდუალურად უწევს.

რეკომენდაციები

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს⁵⁹

- საჯარო სკოლებში პროზელიტიზმის, ინდოქტრინაციისა და რელიგიური სიმბოლიკის არაკადემიური დანიშნულებით გამოფენის შემთხვევების გამოვლენის მიზნით, საჭიროა, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროში, სახალხო დამცველისა და დაინტერესებული ავტორიტეტული არასამთავრობო ორგანიზაციების მონაწილეობით, შეიქმნას მონიტორინგისა და რეაგირების სპეციალური ჯგუფი;

59. 2012 წელს სახალხო დამცველთან არსებულმა რელიგიათა საბჭომ წარადგინა რეკომენდაციები, სადაც ნათქვამია, რომ „განათლების სამინისტრომ განათლების შესახებ კანონისა და მასწავლებელთა ქცევის კოდექსის საფუძველზე უნდა შეიმუშავოს გაიდლაინები სკოლის დირექტორებისათვის იმის შესახებ, თუ როგორ გახდეს სკოლის გარემო რელიგიური თვალსაზრისით ნეიტრალური.“ ასევე, რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლები რეკომენდაციას უწევენ ინიციატივას, რომ სკოლის დირექტორის სტანდარტში აისახოს მოთხოვნა სკოლის დირექტორის მიერ მრავალფეროვნების მართვისა და ინტერკულტურული განათლების ცოდნის ფლობის შესახებ. მსგავსი ღონისძიებების გატარების აუცილებლობაზე უთითებენ რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლები კვლევის ფარგლებში ჩატარებულ ინტერვიუებშიც.

- მონიტორინგის ჯგუფმა რელიგიის ნიშნით დისკრიმინაციის შემთხვევებზე ინფორმაცია უნდა მიაწოდოს შესაბამის სამართალდამცავ ორგანოებს;
- მონიტორინგისა და რეაგირების ჯგუფმა, შესაბამისი ექსპერტების მონაწილეობით, უნდა შეიმუშავოს გზამკვლევი საჯარო სკოლების დირექტორებისა და მასწავლებლებისთვის, სადაც მოცემული იქნება ზოგადი განათლების კანონის მოთხოვნების, საჯარო სკოლაში რელიგიური ნეიტრალურობის დაცვისა და ტოლერანტული გარემოს ხელშეწყობისთვის საჭირო კონკრეტული ინსტრუქციები;
- აღნიშნულმა ჯგუფმა ყოველწლიურად უნდა წარმოადგინოს ანგარიში საჯარო სკოლებში არსებული მდგომარეობის შესახებ;
- განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ უნდა შეიმუშავოს სამოქმედო გეგმა საჯარო სკოლებში რელიგიის თავისუფლების დაცვის მიმართულებით აქტიური მუშაობისა და ტოლერანტობის კულტურის დამკვიდრებისთვის; მათ შორის, უზრუნველყოს ტოლერანტობის კულტურის წამახალისებელი ღონისძიებების - მოსწავლეთა და მასწავლებელთა კონფერენციების, კონკურსების, ვიქტორინების, დისკუსიებისა და ა.შ. გამართვა;
- ს(ს)იპ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრის მასწავლებელთა გადამზადების პროგრამაში უნდა გაძლიერდეს ინტერკონფესიური და ინტერკულტურული კომპონენტი;
- საჭიროა მასწავლებელთა სასერტიფიკაციო გამოცდების ტესტში ტოლერანტობის კუთხით მასწავლებელთა განწყობების შეფასება;
- საჭიროა, დირექტორის სტანდარტში აისახოს მოთხოვნა ინტერკულტურული განათლებისა და ტოლერანტული გარემოს შექმნისთვის საჭირო უნარების ფლობის შესახებ;

- საჭიროა, ქართული ენისა და ლიტერატურის, ისტორიის, კულტურის, სამოქალაქო განათლების სახელმძღვანელოების რევიზია და მათი საშუალებით მოსწავლეებისთვის ნეიტრალური, დაბალანსებული ინფორმაციის მიწოდება; მათში ტოლერანტული იდეებისა და რელიგიურ-ეთნიკური მრავალფეროვნების ასახვა. ისტორიის, ლიტერატურის, კულტურის, სამოქალაქო განათლების, ხელოვნების სახელმძღვანელოები შეუწყნარებლობის ქადაგების ნაცვლად, უნდა აჩვენდეს განსხვავებულის პატივისცემას და ყურადღებას ამახვილებდეს ტოლერანტობის მნიშვნელობაზე.
- გრიფირების წესში შეტანილი ცვლილების მონიტორინგისთვის, საჭიროა, შეიქმნას საექსპერტო ჯგუფი, რომელიც ითანამშრომლებს სახალხო დამცველთან და დაინტერესებულ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან. ჯგუფი შეაფასებს, თუ რამდენად ასახავს სახელმძღვანელოები კულტურულ და კონფესიურ მრავალფეროვნებას და მოამზადებს რეკომენდაციებს სახელმძღვანელოების შემდეგი გამოცემისთვის.

4. სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკა

პრობლემა: რელიგიურ უმცირესობათა წარმომადგენლების თქმით, ბოლო პერიოდში აშკარად შეიმჩნევა, რომ მთავრობას მათზე კონტროლის მექანიზმის გააძლიერება სურს. ამის გამოსატყულებად შეიძლება მივიჩნიოთ ახალი სახელმწიფო სტრუქტურის, რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს შექმნაც.

რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენელთა უმრავლესობა აცხადებს, რომ სახელმწიფო მათთან დაკავშირებულ საკითხებს რელიგიური უმცირესობების ფართო სპექტრთან შეუთანხმებლად წყვეტს. ამ მიმართულებით მთავრობის მიერ ბოლო პერიოდში გადადგმული ნაბიჯები რელიგიური გაერთიანებების თავისუფლებაში ჩარევის სურვილად შეიძლება შეფასდეს.

განსაკუთრებით შემაშფოთებელი სახე მიიღო მუსლიმებისადმი საქართველოს სახელმწიფოს პოლიტიკამ, რომელიც ამ კუთხით საკუთარ როლს, როგორც ჩანს, უსაფრთხოების მეტად თავისებურ, ექსკლუზიურად გაგებულ კონტექსტში ხედავს და არა ყველა ადამიანისა და კონკრეტულად, მუსლიმების კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის გარანტორად.

რესპოდენტების თქმით, სახელმწიფო უნდობლობლად ეკიდება მუსლიმ მოქალაქეებს, რაც გამოიხატება მუსლიმთა სისტემურ დისკრიმინაციასა და მათთვის კონკრეტული ბარიერების შექმნაში, მათი უფლებების მასშტაბურ შელახვასა და მუსლიმური თემის შიდა საქმეებში ჩარევაში.

კიდევ ერთი სერიოზული პრობლემა, რომელსაც პირდაპირი და უაღრესად ნეგატიური გავლენა აქვს უმცირესობების მიმართ სახელმწიფოს პოლიტიკაზე, ხელისუფლების მიკერძოებული დამოკიდებულებაა დომინანტური რელიგიური გაერთიანებისადმი, რაც ხშირად საპატრიარქოს ნებისადმი დაქვემდებარებითა და სეკულარიზმის კონსტიტუციური პრინციპის დარღვევით გამოიხატება.

ხელისუფლება, როგორც წესი, საპატრიარქოს აშკარად გამოხატულ ინტერესს მაქსიმალურად შეიზღუდოს რელიგიური უმცირესობების სამოქმედო არეალი, კანონის უზენაესობასა და ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვაზე უპირატესად განიხილავს.

პრობლემის აღწერა

4.1. რელიგიის საკითხზე მომუშავე სახელმწიფო სტრუქტურების ფორმირება

2014 წლის თებერვალში, საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით დაფუძნდა რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო. აღსანიშნავია, რომ რელიგიის თემაზე მომუშავე უწყება მთავრობამ ჩამოაყალიბა ერთპიროვნულად, რელიგიური გაერთიანებების ფართო სპექტრთან, სახალხო დამცველთან, რელიგიური უმცირესობების უფლებათა დამცველ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან კონსულტაციების გარეშე.⁶⁰ არც ერთ საერთაშორისო თუ ადგილობრივ ორგანიზაციას რელიგიის სპეციალური სახელმწიფო უწყების შექმნა არასდროს შემოუთავაზებია.

ამ გადაწყვეტილებას წინ უძღოდა, 2014 წლის ნოემბერში, რელიგიურ გაერთიანებებთან დაკავშირებული ცალკეული საკითხების შემსწავლელი უწყებათაშორისი კომისიის შექმნა, რომლის დებულებაც, მისი მიზნებისა და ამოცანების ფორმულირებიდან გამომდინარე, რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვისა და სეკულარობის პრინციპის დარღვევის რისკებს შეიცავ-

60. 2014 წლის 30 აპრილს სახალხო დამცველთან არსებულმა რელიგიათა საბჭომ და არასამთავრობო ორგანიზაციებმა მიმართეს მთავრობას, სადაც რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს თავმჯდომარის დანიშვნამდე, სააგენტოს ლეგიტიმურობისთვის თავმჯდომარის კანდიდატურის შერჩევის პროცესში რელიგიური ორგანიზაციების ჩართვას ითხოვდნენ. განცხადება ხელმისაწვდომია ბმულზე: <http://bit.ly/1jmJrnZ>. აღნიშნული განცხადების გავრცელების დღეს პრემიერ-მინისტრმა, სამოქალაქო სექტორთან კონსულტაციის გარეშე, კომისიის თავმჯდომარედ დანიშნა იურისტი ზაზა ვაშაყმაძე, რომელიც 2013 წელს მედიაში გამოქვეყნებულ ერთ-ერთ გადაცემაში იკოვას მოწმეების მიმართ დისკრიმინაციული შინაარსის განცხადებებს ავრცელებს - გადაცემა კვირიაკე, თემა „რელიგიის თავისუფლება“, სტუმარი ზაზა ვაშაყმაძე, 10.02.2013, გადაცემა ხელმისაწვდომია ბმულზე: http://www.myvideo.ge/?video_id=1925806

და. კომისიას, საკუთარი მანდატის მიხედვით, უნდა შეესწავლა რელიგიური გაერთიანებების დაფინანსების წყაროები, საგანმანათლებლო საქმიანობა, საჯარო ღვთისმსახურებისა და საჯარო რელიგიური მსვლელობის, აგრეთვე საკუთრების საკითხები; შეემუშავებინა საკულტო და არარელიგიური დანიშნულების კონსტრუქციების მარეგულირებელი ნორმები. კომისიის თავმჯდომარედ დასახელდა სახელმწიფო მინისტრი შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში.⁶¹ ნიშანდობლივია ისიც, რომ მთავრობის წარმომადგენლების არც ერთ საჯარო განცხადებაში არ ყოფილა მინიშნება იმის შესახებ, რომ სააგენტო საპატრიარქოს დაფინანსების წყაროებისა და საბიუჯეტო თანხების ხარჯვის მიზნობრიობის კვლევით დაინტერესდებოდა.

4.2. მუსლიმური თემის შიდა საქმიანობაში ჩარევა

ზოგიერთი მუსლიმური გაერთიანების წარმომადგენლის განმარტებით, მთავრობა უხეშად ერევა მუსლიმთა შიდა საქმეებში, შს სამინისტროს მეშვეობით აკონტროლებს მათ საქმიანობასა და აწესებს ახალ, არაფორმალურ რეგულაციებს.

2014 წლის 9 იანვარს, „სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველოს“ დამფუძნებელი კრების გადაწყვეტილებით, სამუფთო ორად, აღმოსავლეთის და დასავლეთის სამუფთოებად გაიყო, ცალკე დარჩა შეიხის ინსტიტუტი. დასავლეთ საქართველოს სუნიტთა მუფტი გახდა ჯემალ პაქსაძე, ხოლო აღმოსავლეთ საქართველოს სუნიტთა ახალი მუფტი კი იასინ ალიევი.

61. ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტმა (TDI) შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატიდან გამოითხოვა კომისიის საქმიანობის შესახებ ინფორმაცია. როგორც მოწოდებული დოკუმენტებიდან ირკვევა (წერილი № 153-გ, 20.02.2014), კომისიამ 2013 წლის 13 დეკემბრიდან 2014 წლის 24 იანვრამდე ჩაატარა 5 სხდომა და შეიმუშავა საქართველოს მთავრობის დადგენილების 2 პროექტი: „საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისთვის საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს მიყენებული ზიანის ნაწილობრივ ანაზღაურებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი ღონისძიების განხორციელების წესის დამტკიცების თაობაზე“ და „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს შექმნისა და დებულების დამტკიცების შესახებ“. პირველი საქართველოს მთავრობამ მიიღო 2014 წლის 27 იანვარს, მეორე კი - 2014 წლის 19 თებერვალს.

მუსლიმი თემის წარმომადგენლების თქმით, 2014 წელს ახალ-მა ხელისუფლებამ არათუ გაიმეორა წინა ხელისუფლების დროს დაშვებული შეცდომა და უხეშად ჩაერია მუსლიმთა შიდა საკითხებში, მან ასევე ეთნიკური ნიშნით დაყო საქართველოს მოქალაქე მუსლიმები, ამით მუსლიმ თემში შიდა დაპირისპირების რისკი გაზარდა და სახელმწიფოსადმი ნდობა შეამცირა.

მთავრობამ თვითნებურად გადააყენა საქართველოს შიიტების ძველი ლიდერი, ვაგიფ აქბეროვი (შეიხმა რელიგიურ საბჭოს, ხელისუფლების წარმომადგენლების მითითებით, გადადგომის თხოვნით თავად მიმართა) და დანიშნა ახალი შეიხი რამინ იგიდოვი, ხოლო საქართველოს სუნიტ მუსლიმებს ისევ არ მისცა მუფთის თავისუფლად არჩევის საშუალება.

კვლევის ფარგლებში გამოკითხული ქართველი მუსლიმების თქმით, ისინი მუფთის არჩევნების გზით დანიშვნას მოითხოვდნენ. მით უმეტეს, რომ ადგილობრივ თემში მუსლიმთა სამმართველოსადმი უკმაყოფილება ბოლო ორ წელიწადში მუსლიმების წინააღმდეგ რელიგიური შეუწყნარებლობისა და ექსტრემიზმის გამოვლინებების შემდეგ გაიზარდა, რადგან მას ხშირად მთავრობისადმი ლოიალობაში ადანაშაულებენ.

არასამთავრობო ორგანიზაცია „ქართველ მუსლიმთა კავშირის“ თავმჯდომარის მოადგილე, ტარიელ ნაკაიძე აცხადებს, რომ მათთვის მიუღებელია „სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველოს“ ამჟამინდელი შემადგენლობით არსებობა, რადგან აღნიშნული ორგანიზაცია არ გამოხატავს მუსლიმთა თემის ინტერესებს და „რელიგიასთან დაუკავშირებელი ადამიანებისგან არის დაკომპლექტებული“.

4.3. საზღვრის გადაკვეთის პრობლემა

აჭარაში მცხოვრები მუსლიმების თქმით, მათ საზღვრის გადმოკვეთისას ხშირად ექმნებათ პრობლემები, როდესაც თურქეთიდან ან არაბულენოვანი ქვეყნებიდან საქართველოში ბრუნდებიან. თავსაბურავიან გოგოებს სარფის საბაჟოზე ეჭვის თვალით უყურებენ, უწყობენ დაკითხვას და საზღვარზე დიდ-

ხანს აჩერებენ. ანალოგიურ პრობლემაზე საუბრობენ ლტოლვილი ჩეჩნებიც. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტ რ. გ.-ის თქმით, მას ხშირად უნევს ჩეჩნეთში ახლობლების მონახულება, საქართველოში ავტომანქანით დაბრუნებისას საბაჟოზე ყოველთვის დაახლოებით ორ საათს აჩერებენ. გამოკითხული მუსლიმების თქმით, საბაჟო დეპარტამენტის თანამშრომლები მათი დაყოვნების კონკრეტულ მიზეზს არ ასახელებენ ხოლმე.

რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციას ხშირად განიცდიან პანკისის ხეობის მკვიდრი ქისტები და ჩეჩენი მუსლიმები. სოფელ დუისში მცხოვრები იმამ ამირ ხანგოშვილის თქმით, ქისტები, რომელთაც განათლება არაბულ ქვეყნებში აქვთ მიღებული, პანკისის ხეობაში ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ პოტენციურ „ტერორისტებად“ აღიქმებიან. ქისტების განმარტებით, აღნიშნული პრობლემა არსებობდა წინა ხელისუფლების დროსაც, თუმცა ახალი ხელისუფლების პირობებში მათ მიმართ უნდობლობა საგრძნობლად გაიზარდა. ამირ ხანგოშვილის თქმით, არაბული სახელმწიფოებიდან რამდენიმე ბიზნესმენს ჰქონდა ინიციატივა, სოფელ დუისში განეხორციელებინა სხვადასხვა ინფრასტრუქტურული პროექტი, თუმცა ხელისუფლებამ მათ ამის საშუალება არ მისცა.

4.4. რელიგიური ლიტერატურის გაპრცელებასთან დაკავშირებული პრობლემები

რელიგიური უმცირესობებისთვის ზოგჯერ პრობლემურია საზღვარზე რელიგიური შინაარსის ლიტერატურის შემოტანაც. აღმოსავლეთ ევროპის სომეხ კათოლიკეთა ორდინარიატის წარმომადგენლები აღნიშნავენ, რომ საეკლესიო კალენდრების განბაჟებისას სირთულეებს აწყდებიან. კალენდრები იბეჭდება სომხეთში და სომხურენოვანია. საბაჟოს თანამშრომლებმა გაერთიანების წარმომადგენლებს რამდენჯერმე არ მისცეს საშუალება, რომ ლიტერატურა შემოეტანათ. აღნიშნული პრობლემის გადაჭრაში დასახმარებლად სომეხ კათოლიკეთა არქიეპისკოპოსმა რაფაელ მინასიანმა 2013 წლის 24 დეკემ-

ბერს საქართველოს შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის აპარატს მიმართა. რელიგიურმა გაერთიანებამ წერილზე პასუხი 2014 წლის 19 თებერვალს მიიღო. შემოსავლების სამსახურის საბაჟო დეპარტამენტის განმარტებით, მიუხედავად იმისა, რომ საგადასახადო კოდექსის 168-ე მუხლის „ო“ ქვეპუნქტის თანახმად, წიგნების, ჟურნალ-გაზეთებისა და ნოტების მიწოდება გადასახადისგან გათავისუფლებულია, შემოტანილი საქონელი საჭიროებდა საბაჟო პროცედურების გავლას და შესაბამისი დოკუმენტების წარდგენას, რაზეც საქონლის შემომტანები უარს აცხადებდნენ, ამიტომაც, ლიტერატურა უკან გაბრუნდა. საბაჟო დეპარტამენტის წერილში არ არის მითითებული, კონკრეტულად რა სახის დოკუმენტებს ითხოვდნენ საბაჟო დეპარტამენტის თანამშრომლები. ეკლესიის წარმომადგენლების თქმით, მათ დღემდე ვერ დაადგინეს, რატომ ექმნებათ პრობლემები ლიტერატურის განბაჟებასთან დაკავშირებით.

რეკომენდაცია

საქართველოს მთავრობას:

- სახელმწიფოსა და რელიგიის გამიჯვნის, რელიგიის თავისუფლებისა და თანასწორუფლებიანობის კონსტიტუციური პრინციპების დაცვისა და გადანყვეტილების მიღებაში დემოკრატიული ჩართულობის აუცილებლობიდან გამომდინარე, უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს მთავრობამ შეწყვიტოს რელიგიურ უმცირესობებთან დაკავშირებული გადანყვეტილებების „დახურულ რეჟიმში“ მიღება;
- აუცილებელია, სახელმწიფომ გაითვალისწინოს სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოსა და არასამთავრობო ორგანიზაციების პოზიცია სახელმწიფო სააგენტოს მანდატის, მიზნებისა და სტრატეგიის საჯარო განხილვასთან დაკავშირებით. მნიშვნელოვანია, განხილვის პროცესში უზრუნველყოფილი იყოს ყველა რელიგიური ორგანიზაციისა და დაინტერესებული პირების

მონაწილეობა და ეს პროცესი გამჭვირვალედ, შესაბამის აქტორებთან კონსულტაციის გზით წარიმართოს;⁶²

- საჭიროების შემთხვევაში, მთავრობამ უნდა გადახედოს უკვე მიღებულ გადაწყვეტილებებს და საქართველოში სამოქალაქო ინტეგრაციის ხელშეწყობისა და ტოლერანტული გარემოს გაუმჯობესების მიზნით თანმიმდევრულად შეასრულოს სახალხო დამცველის, სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოსა და რასიზმისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ევროპული კომისიის (ECRI) რეკომენდაციები;
- საჭიროა, სამართალდამცავმა ორგანოებმა შეისწავლონ მუსლიმების გადაადგილების შეზღუდვისა და საბაჟო პუნქტებში რელიგიური ლიტერატურის გავრცელებასთან დაკავშირებული პრობლემები და მათზე დროულად მოახდინონ რეაგირება.

62. სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოსა და არასამთავრობო ორგანიზაციების განცხადება რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოსთან დაკავშირებით, ხელმისაწვდომია: <http://bit.ly/1IjQMjf>

5. რელიგიური ორბანიზაციების დაფინანსება

პრობლემა: რელიგიური გაერთიანებების დაფინანსების არსებული ფორმა დისკრიმინაციული ხასიათისაა. მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობამ საქართველოს ბიუჯეტიდან პირდაპირი, დოტაციური დაფინანსება გამოუყო საქართველოს საპატრიარქოს გარდა კიდევ ოთხ რელიგიურ გაერთიანებას, მან ვერ გადაჭრა დაფინანსების მანამდე არსებულ დისკრიმინაციულ წესთან დაკავშირებული პრობლემა.

დაფინანსების გარეშე დარჩა სხვა რელიგიური გაერთიანებები, რაც სახელმწიფოს მხრიდან კონფესიების რანჟირების მანკიერ პრაქტიკას წაახლისებს, ხელს შეუწყობს სხვა რელიგიური გაერთიანების კიდევ უფრო მეტ მარგინალიზაციასა და მათდამი დისკრიმინაციული დამოკიდებულების გაძლიერებას.

გარდა ამისა, უაღრესად პრობლემურია თავად დაფინანსების წესი, რადგან ამ ფორმით სახელმწიფომ იგი რელიგიური გაერთიანებების კონტროლისა და მათზე გავლენის მოპოვების მექანიზმად შეიძლება გამოიყენოს.

ასევე ბუნდოვანია რელიგიური გაერთიანებების დოტაციური დაფინანსების საბჭოთა პერიოდში მიყენებული ზარალის ანაზღაურების აუცილებლობით მოტივირება მაშინ, როდესაც თავად რელიგიური გაერთიანებები ფინანსურ მხარდაჭერაზე მეტად კომუნისტური რეპრესიების გამო მორალურ აღიარებასა და ჩამორთმეული საკულტო ნაგებობების დაბრუნებას მოითხოვენ.

პრობლემის აღწერა

5.1. რელიგიური გაერთიანებებისთვის საბჭოთა პერიოდში მიყენებული მატერიალური და მორალური ზარალის ანაზღაურების გადამწყვეტილასთან დაკავშირებული ხარვეზები.

საქართველოს მთავრობამ, 2014 წლის 27 იანვრის დადგენილების თანახმად, მიიღო გადაწყვეტილება, „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სამართლებრივი ფორმით რეგისტრირებულ ის-

ლამურ, იუდეურ, რომაულ-კათოლიკურ და სომხური სამოციქულო აღმსარებლობის მქონე რელიგიურ გაერთიანებებს აუნაზღაუროს საბჭოთა პერიოდში მიყენებული მატერიალური და მორალური ზიანი“.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 19 თებერვლის #177 დადგენილების მიხედვით, თანხის განაწილებაზე პასუხისმგებელ სტრუქტურად სსიპ - რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო დასახელდა. მთავრობის 2014 წლის 13 მარტის (#437) განკარგულების თანახმად, ოთხი რელიგიური გაერთიანების დასაფინანსებლად საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან 3,5 მილიონი ლარი გამოიყოფა.⁶³ ამავე განკარგულებით, თანხის განაწილების პირობების შემუშავება დაევალა რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან შეთანხმებით. თუმცა, ამ ეტაპზე, რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენლების თქმით, მათთვის უცნობია, როდის და რა მექანიზმით გადაუნაწილებათ მთავრობის მიერ გამოყოფილი სუბსიდია.

მთავრობის ინიციატივა - დამატებით ოთხი კონფესიის დაფინანსების შესახებ - რამდენიმე მნიშვნელოვანი ხარვეზის გამო ატარებს უსამართლო და დისკრიმინაციულ ხასიათს:⁶⁴

1. მთავრობამ აღნიშნული გადანყვეტილება რელიგიური გაერთიანებების ფართო სპექტრთან კონსულტაციის გარეშე და სახალხო დამცველის რეკომენდაციების გვერდის ავლით მიიღო;
2. გაურკვეველია, რა კრიტერიუმებზე დაყრდნობით შეირჩა მხოლოდ ოთხი კონფესია, მაშინ, როცა საბჭოთა კავშირში იეზიდები, ლუთერელები, სახარების რწმენის ქრისტიანები (ორმოცდაათიანლები), იეჰოვას მოწმეები, კრიშნაიდები და

63. 2014 წლის 27 იანვარს შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრმა პაატა ზაქარეიშვილმა განაცხადა, რომ რელიგიური ორგანიზაციები მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების მიზნით, ყოველწლიურად 4,5 ლარით დაფინანსდებოდნენ. <http://www.tabula.ge/ge/story/79517-zaqareishvili-religiuri-konfesiebi-daaxloebit-45-milion-lars-miigheben>

64. აღნიშნული შეფასება გამოხატავს ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტის (TDI) პოზიციას.

სხვა რელიგიური ჯგუფები ანალოგიურად იდევნებოდნენ. სახელმწიფოს მიერ გამოჩენილი ოთხი რელიგიური ჯგუფი აღიქმება როგორც პრივილეგირებული სტატუსის მქონე გაერთიანებები. რელიგიური ორგანიზაციების დაფინანსების ამგვარი მოდელი სახელმწიფოს მხრიდან უთანასწორო მოპყრობის გამოვლინებაა. უნდა აღინიშნოს, რომ მთავრობის ინიციატივის შესახებ უკმაყოფილებას ზოგიერთი რელიგიური ორგანიზაცია საჯაროდ გამოთქვამს;⁶⁵

3. სახელმწიფოს მიერ შემოთავაზებული მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების მოდელი სამართლებრივად აბსურდულია. რეალურად, მასში ჩამოყალიბებულია ოთხი რელიგიური აღმსარებლობის ყოველწლიური დაფინანსების წესი, რომელსაც, თვისობრივად, ზიანის ანაზღაურებასთან არანაირი კავშირი არ აქვს. მთავრობას არ შეუძლებია ობიექტური კრიტერიუმები, რომელთა მიხედვითაც დადგინდებოდა საბჭოთა დროს დაზარალებული რელიგიური გაერთიანებების ისტორიული და ინსტიტუციური მემკვიდრეები; ასევე გაურკვეველია ასანაზღაურებელი ზიანის ოდენობა და ვადა, რომლის განმავლობაშიც რელიგიური გაერთიანებები აღნიშნული პრინციპით უნდა დაფინანსდნენ.

უნდა ითქვას, რომ, ზოგადად, პრობლემურია სახელმწიფოს მიერ რელიგიური გაერთიანებების პირდაპირი დაფინანსების წესი, რომლითაც არ არის ნინასნარ განსაზღვრული, თუ რა დანიშნულებით იყენებს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილ რესურსებს ესა თუ ის რელიგიური ორგანიზაცია.⁶⁶ აღნიშნული

65. საქართველოს ევანგელურ-ლუთერული ეკლესიის ეპისკოპოსის მიმართვა ეკლესიის ყოველწლიურ მიღებაზე, ხელმისაწვდომია: http://tolerantoba.ge/index.php?news_id=556

66. დაფინანსების უფრო დემოკრატიული მოდელის მიხედვით, რელიგიური გაერთიანებები ფინანსდებიან მოქალაქეთა მიერ თავიანთ საგადასახადო ვალდებულებებში შესაბამისი გრადის შევსებისა და საშემოსავლო გადასახადის მიზნობრივად მიმართვის შედეგად, რითაც მინიმუმამდეა დაყვანილი ხელისუფლების როლი რელიგიური გაერთიანებების დაფინანსებაში და გათვალისწინებულია ყველა გადასახადის გადამხდელის ინტერესი, სურვილის შემთხვევაში დააფინანსოს საკუთარი რელიგიური გაერთიანება, სეკულარული თუ სხვა ჯგუფი. აშშ-ში რელიგიური გაერთიანებებისთვის სახელმწიფო ფედერალური ბიუჯეტიდან გრანტებსაც გამოყოფს, თუმცა აღნიშნული დაფინანსების მოსაპოვებლად, რელიგიური და სეკულარული ჯგუფები ერთმანეთს კონკურენციას

ინიციატივით, სახელმწიფომ, ძველი უთანასაწორო სამართ-
ლებრივი რეჟიმის დეკონსტრუქციის ნაცვლად, ფაქტობრივად,
იმავე რეჟიმში მხოლოდ უმნიშვნელო ცვლილება შეიტანა.

5.2. საქართველოს საპატრიარქოსთვის მინიჭებული ფინანსური პრივილეგიები

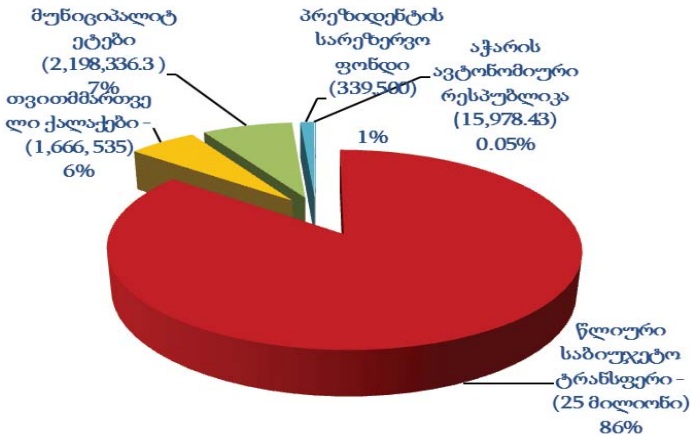
ათ წელზე მეტია, საქართველოს საპატრიარქო სახელმწიფოს
მხრიდან ფინანსური პრივილეგიებით სარგებლობს. მის დაქ-
ვემდებარებაში შემავალი ეპარქიები და ეკლესია-მონასტრები
სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სუბსიდიის სახით, 25 მილიონი ლა-
რის გარდა, ყოველწლიურად ფინანსდებიან ადგილობრივი
თვითმმართველობის ორგანოებიდანაც, ასევე სახელმწიფო
ფონდებიდან და სამინისტროებიდან.⁶⁷ 2013 წელს, მთლიანო-
ბაში, სახელმწიფო ბიუჯეტიდან საპატრიარქომ 29.220.349.7
ლარის ოდენობის თანხა მიიღო. დაფინანსების ამსახველი დია-
გრამა ქვემოთ არის წარმოდგენილი:⁶⁸

უწევნ. მკაცრად განსაზღვრულია დაფინანსების სფეროები და მიზნობრიობა
- თანხის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ სოციალურ პროექტებში და არა
პროფელიტიზმის, რელიგიური სწავლების ან მსახურებისთვის.

67. არასამთავრობო ორგანიზაცია საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოს
მონაცემებით 2002 წლიდან 2013 წლის ივლისამდე საქართველოს ხელისუფლების
მიერ საქართველოს საპატრიარქოსთვის გამოყოფილი თანხა 200 მილიონამდე ლარს
შეადგენს. „მოკლე მიმოხილვა საქართველოს საპატრიარქოს დაფინანსების შესახებ“,
ხელმისაწვდომია: <http://transparency.ge/blog/mokle-mimokhilva-sakartvelos-sapatrarkos-dapinansebis-shesakheb?page=1>

68. ვრცლად იხ. ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტისა და
ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის მიერ ჩატარებული
კვლევა რელიგიური გაერთიანებების სახელმწიფო დაფინანსების შესახებ.

დიაგრამა №1

ყვართ: ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტის (TDI) და ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC) მიერ ჩატარებული კვლევა საქართველოში რელიგიური გაერთიანებების სახელმწიფო დაფინანსების შესახებ

ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტის (TDI) და ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC) მიერ ჩატარებულ კვლევაში საქართველოში რელიგიური გაერთიანებების სახელმწიფო დაფინანსების შესახებ მუნიციპალიტეტებისა და თვითმმართველი ქალაქების მიერ რელიგიური ორგანიზაციების სახელმწიფო დაფინანსების ამსახველი მონაცემები აჩვენებს, რომ საქართველოს საპატრიარქო სხვა რელიგიურ ორგანიზაციებთან მიმართებით აბსოლუტური პრივილეგიით სარგებლობს. 2013 წელს თვითმმართველი ქალაქებისა და მუნიციპალიტეტების მიერ გამოყოფილი ჯამური თანხის 99.2% - 3.896.139 ლარი მართლმადიდებელ ეპარქიებსა და ეკლესიებზე გადანაწილდა, დანარჩენი კონფესიებისთვის განეული ფინანსური დახმარება კი, 31.268.16 ლარს, მთლიანი თანხის 0.8%-ს შეადგენს.

მუნიციპალეტეტების 69.5% ადგილობრივი ბიუჯეტიდან თანხას სპეციალურად რელიგიური ორგანიზაციების დასახმარებლად

განსაზღვრული ქვეპროგრამებიდან გამოყოფს. საინტერესოა, რომ მუნიციპალიტეტებს შორის საპატრიარქოს დაფინანსების ყველაზე დიდი მოცულობა ფიქსირდება შერეული რელიგიური კომპოზიციის მუნიციპალიტეტებში, ბოლნისსა და მარნეულში, სადაც მოსახლეობის დიდი ნაწილი არამართლმადიდებელია. ხაზგასასმელია ისიც, რომ მუნიციპალიტეტების გამგეობების მიერ გამოყოფილი თანხა ზოგჯერ ეპარქიებისა და ეკლესიამონასტრების გარდა, სასულიერო პირების პირად საბანკო ანგარიშებზე ირიცხება. საპატრიარქოს დაფინანსება ასევე გათვალისწინებულია ხუთი თვითმმართველი ქალაქიდან სამი ქალაქის მერიის ბიუჯეტში.

საპატრიარქოს სახელმწიფო დაფინანსების მოდელში განსაკუთრებით პრობლემურია დაფინანსების მიზნობრიობის განსაზღვრის საკითხი. უცნობია, თუ რა მიზნებისთვის იხარჯება მუნიციპალიტეტების მიერ საპატრიარქოსთვის გამოყოფილი სუბსიდიის ნახევარზე მეტი. ზოგჯერ მუნიციპალიტეტების გამგეობებისა და თვითმმართველი ქალაქების მერიებისგან საჯარო ინფორმაციის სახით გამოთხოვილ დოკუმენტებში თანხის გადარიცხვის დანიშნულება მითითებულია. ამ დოკუმენტების მიხედვით, საპატრიარქო მუნიციპალურ დაფინანსებას ძირითადად რელიგიური მიზნებისთვის იყენებს, მაშინ როცა სოციალურ პროექტებს საერთო თანხის მხოლოდ 1% ხმარდება. მიზნობრივი კატეგორიებიდან ყველაზე დიდი ხვედრითი წილი მოდის ეკლესიების აშენება/რესტავრაციასა და დეკორატიულ სამუშაოებზე (19%). საეკლესიო დანიშნულების ნივთების შეძენასა და რელიგიური შინაარსის ღონისძიებებზე საერთო თანხის 8% იხარჯება. საპატრიარქოს პრიორიტეტები თვითმმართველი ქალაქების შემთხვევაშიც არ იცვლება, მერიების მიერ გამოყოფილი თანხის თითქმის 55% იხარჯება ეკლესიების მშენებლობა/რესტავრაცია/კეთილმოწყობაზე. თანხის 44%-ის მიზნობრივი დანიშნულება დოკუმენტებში მითითებული არ არის.

საინტერესოა, რომ მუნიციპალიტეტები და თბილისის გამგეობები თანხის გამოყოფის საფუძვლად კონკრეტული ეკლესიების წარმომადგენელი სასულიერო პირების მიმართვებსა და წერილებს ასახელებენ. აღნიშნული დოკუმენტების ანალიზის საფუძველზე ირკვევა, რომ თანხის მოთხოვნის მიზანი, ხშირად

არც სასულიერო პირის წერილშია მითითებული და იგი ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე ითხოვს, მაგალითად, 25.000 ლარის ოდენობის სუბსიდიას.

ფინანსური დახმარების გარდა, საპატრიარქო მუნიციპალიტეტებისა და თვითმმართველი ქალაქების მერიებისგან სხვადასხვა სახის მატერიალურ სიკეთესაც იღებს: მიწის ნაკვეთებს, სკვერებს, შენობა-ნაგებობებსა და მოძრავ ქონებას. 2013 წელს მუნიციპალიტეტებისა და თვითმმართველი ქალაქების მიერ საპატრიარქოსთვის გადაცემული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების ფართობი მთლიანობაში 32.479 კვ.მ-ს შეადგენს, ხოლო არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებისა და მასზე განთავსებული შენობების ფართი 1.584.65 კვ.მ-ია.

რაც შეეხება მოძრავ ქონებას, 2013 წელს მათი ღირებულება მთლიანად შეადგენს 192.742 ლარს (175.042.09 ლარის ღირებულების დეკორატიული სანათები, საბაღე სკამები, ნაგვის ურნები, საყვავილეები და მეორადი სამშენებლო მასალა; 1.500 ლარის ღირებულების სანჯავი მასალა; 16.200 ლარის ღირებულების ავტობუსი), ხოლო 2014 წელს - 13.400 ლარს (2 ავტომანქანა).

გასათვალისწინებელია უძრავი ქონების გადაცემის ზრდის ტენდენცია: თვითმმართველი ქალაქებისა და მუნიციპალიტეტების მიერ საპატრიარქოსთვის 2013 წელს გადაცემული უძრავი ქონების მთლიანი ფართობი (მოიცავს მხოლოდ არასასოფლო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებსა და სკვერებს კვ.მ-ის დაანგარიშებით) 2009-2012 წლების ჯამურ მაჩვენებელს აღემატება.

სახელმწიფოსა და ეკლესიის ფინანსური ურთიერთობის არსებული ფორმა ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებულ სეკულარობის პრინციპს და კონკრეტული რელიგიური დოქტრინის მხარდაჭერის სახეს იღებს. დაფინანსების არსებული წესი მკაფიოდ დისკრიმინაციულ პრაქტიკას წარმოადგენს, რადგან უთანასწორო მდგომარეობაში აყენებს სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს, რომლებიც ფინანსური პრივილეგიებითა და იდეოლოგიური მხარდაჭერით არ სარგებლობენ.

ყოველივე ამასთან ერთად, საპატრიარქოსა და ცალკეული ეკლესიებისთვის გადაცემული თანხის განკარგვა ხდება გაუმჭვირვალედ, სახელმწიფო სათანადოდ არ აკონტროლებს ხარჯებს და აქედან გამომდინარე, უცნობია, რამდენად მიზნობრივად იხარჯება გამოყოფილი სახსრები.

რეკომენდაცია

საქართველოს მთავრობას:

- რელიგიური გაერთიანებებისთვის ზიანის ანაზღაურებაზე, დაფინანსების ფორმასა და მიზანშეწონილობაზე დაიწიოს კონსულტაციები რელიგიური გაერთიანებების ფართო სპექტრთან, სახალხო დამცველთან და რელიგიის თავისუფლების დამცველ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან; კონსულტაციების შედეგად, საჭიროების შემთხვევაში, მთავრობამ გადახედოს უკვე მიღებულ გადაწყვეტილებებს;
- სეკულარობის პრინციპის დაცვის მიზნით, მნიშვნელოვანია, სახელმწიფომ შეიმუშავოს საპატრიარქოსა და სხვა რელიგიური გაერთიანებებისთვის გამოყოფილი თანხის განკარგვის გამჭვირვალობისა და ხარჯვის მიზნობრიობის კონტროლის საჭირო მექანიზმები.

6. საგადასახადო უთანასწორობა

პრობლემა: რელიგიური უმცირესობები, საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობის მიხედვით, საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიასთან შედარებით უთანასწორო მდგომარეობაში იმყოფებიან.⁶⁹ 2011 წლიდან საქართველოში ამოქმედდა ახალი საგადასახადო კოდექსი, რომლის თანახმად რელიგიური საქმიანობა⁷⁰ არწარმოადგენს ეკონომიკურ საქმიანობას (მე-9 მუხლი), რაც რელიგიური

69. აღნიშნული პრობლემის შესახებ სახალხო დამცველთან არსებულმა რელიგიათა საბჭომ 2012 წელს სპეციალური რეკომენდაციები შეიმუშავა.

70. საგადასახადო კოდექსის მე-11 მუხლი განმარტავს რელიგიურ საქმიანობას:

მუხლი 11. რელიგიური საქმიანობა

1. რელიგიურ საქმიანობად ითვლება დადგენილი წესით რეგისტრირებული რელიგიური ორგანიზაციის (გაერთიანების) საქმიანობა, რომლის მიზანია აღმსარებლობისა და სარწმუნოების გავრცელება, მათ შორის, ისეთი გზით, როგორცაა: ა) რელიგიური წეს-ჩვეულებების, ცერემონიების, ლოცვების, სხვა საკულტო მოქმედებათა ორგანიზება და ჩატარება; ბ) მორწმუნეთათვის შესაძლებლობის მიცემა, ჰქონდეთ ან გამოიყენონ სამლოცველო შენობები და სარიტუალო ნაგებობები რელიგიურ მოთხოვნათა როგორც ერთობლივად, ისე ინდივიდუალურად დასაკმაყოფილებლად; გ) რელიგიური დელეგაციების, მომლოცველების, სხვადასხვა კონფესიის წარმომადგენლების მიღებისა და გამგზავრების ორგანიზება, ეროვნული და საერთაშორისო რელიგიური თათბირების, ყრილობების, სემინარების ორგანიზება, ამ ღონისძიებათა ჩატარების პერიოდში მათი მოწაწილების სასტუმროებით (სხვა საცხოვრებლით), ტრანსპორტით, კვებითა და კულტურული მომსახურებით უზრუნველყოფა; დ) მონასტრების, სამონასტრო ეკლესიების, სასულიერო-სასწავლო დაწესებულებების შენახვა, ამ სასულიერო-სასწავლო დაწესებულებების მოსწავლეთა და მსმენელთა სწავლება, საქველმოქმედო ორგანიზაციების (საავადმყოფოები, თავშესაფრები, მოხუცებულთა და ინვალიდთა სახლები) შენახვა, აგრეთვე კანონიკური წესებით განპირობებული სხვა ანალოგიური საჩუქრები საქმიანობა.

2. რელიგიურ საქმიანობას უთანაბრდება იმ რელიგიური ორგანიზაციების (გაერთიანებების) საწარმოთა საქმიანობა, რომლებიც გამოსცემენ რელიგიურ (საღვთისმსახურო) ლიტერატურას ან აწარმოებენ რელიგიური დანიშნულების საგნებს; ამ ორგანიზაციების (გაერთიანებების) ან მათი საწარმოების საქმიანობა, რომელიც დაკავშირებულია რელიგიური (საღვთისმსახურო) ლიტერატურის ან რელიგიური დანიშნულების საგნების რეალიზაციასთან (გავრცელებასთან); აგრეთვე ასეთი საქმიანობით მიღებული ფულადი სახსრების გამოყენება რელიგიური საქმიანობის განსახორციელებლად.

საგადასახადო კოდექსის მუხლი 33. რელიგიური ორგანიზაცია - რელიგიურ ორგანიზაციად ითვლება ორგანიზაცია, რომელიც შექმნილია რელიგიური საქმიანობის განსახორციელებლად და ასეთად რეგისტრირებულია კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

ორგანიზაციებისთვის გარკვეული შეღავათების დანესებას გულისხმობს. თუმცა, საგადასახადო რეჟიმი დისკრიმინაციულია რელიგიურ უმცირესობათა გაერთიანებებისთვის, რადგან საგადასახადო კოდექსი რამდენიმე შემთხვევაში განსხვავებული ნესით მხოლოდ საქართველოს საპატრიარქოს დაბეგვრას ითვალისწინებს.⁷¹

პრობლემის აღწერა: კვლევის პროცესში გამოკითხული რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლები საჭიროებებს შორის გამოყოფენ თანასწორი საგადასახადო პირობების შექმნასა და გარკვეულ შეღავათებს. ასეთ შემთხვევაში, რელიგიურ ორგანიზაციებს მნიშვნელოვნად შეუმცირდებოდათ დანახარჯები და ამავდროულად თავიანთ საქმიანობაში სოციალური და საქველმოქმედო მსახურების კომპონენტის გაძლიერებას შეძლებდნენ.

მოგების გადასახადი: საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მიხედვით (მუხლი 99, „დ“ ქვეპუნქტი), მოგების გადასახადით დაბეგვრისგან გათავისუფლებულია „საქართველოს საპატრიარქოს მიერ რელიგიური დანიშნულებით გამოყენებული ჯვრების, სანთლების, ხატების, წიგნებისა და კალენდრების რეალიზაციით მიღებული მოგება.“

აღნიშნული ნორმა ორი სახის ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა: 1) საპატრიარქო გათავისუფლებულია მოგების გადასახადისგან თუ ის აწარმოებს ხსენებული ნორმით გათვალისწინებულ რელიგიური დანიშნულების ნივთებს. კანონის ამგვარი განმარტების შემთხვევაში, ამ ჩანაწერის არსებობა აზრს მოკლებულია, რადგან რელიგიური ორგანიზაციის მიერ რელიგიური დანიშნულების პროდუქციის გაყიდვით მიღებული მოგება ისედაც გათავისუფლებულია ამავე კოდექსის მე-11 (რელიგიური საქმიანობა) და 96-ე მუხლების საფუძველზე. 2) მოგების გადასახადისაგან გათავისუფლებულია სხვა საწარმოს მიერ დამზადებული, ზემოთ ხსენებული რელიგიური დანიშნულების ნივთების რეალიზაციით მიღებული მოგება, თუ ეს ნივთები გამოყენებულია საქართველოს საპატრიარქოს მიერ. ამ

71. იხ. სახალხო დამცველის ანგარიში, 2011

შემთხვევაში, ის სანარმოები, რომლებიც თავიანთ პროდუქციას საპატრიარქოს მიაწვდიან, არ დაიბეგრებიან მოგების 15%-იანი განაკვეთით.

დამატებითი ღირებულების გადასახადისგან (დღგ) გათავისუფლებულია (ჩათვლის უფლების გარეშე) საქართველოს საპატრიარქოს მიერ ჯვრის, სანთლის, ხატის, ნიგნის, კალენდრისა და სხვა საღვთისმსახურო საგნების მიწოდება⁷², რომლებიც გამოიყენება მხოლოდ რელიგიური მიზნით (მუხლი 168). ასევე ჩათვლის უფლების გარეშე დღგ-საგან გათავისუფლებულია საქართველოს საპატრიარქოს დაკვეთით ტაძრებისა და ეკლესიების მშენებლობა, რესტავრაცია და მოხატვა (მუხლი 168).

აღნიშნული მუხლის მიხედვით, თუ საპატრიარქო სხვა პირს რელიგიური დანიშნულების მქონე უძრავი ნივთის სარემონტო სამუშაოებს უკვეთავს, ეს უკანასკნელი დღგ-ს არ იხდის. ხოლო თუ იმავე მომსახურებას აღნიშნულ პირს სხვა რელიგიური ორგანიზაცია უკვეთავს, იგი ვალდებულია გადაიხადოს დამატებითი ღირებულების გადასახადი. აქედან გამომდინარე, საქართველოს საპატრიარქოს დაკვეთით ტაძრის მშენებლობა, მოხატვა და რესტავრაცია შესაძლებელია 18%-ით იაფი ღირდეს.

მინის გადასახადი: საქართველოს საგადასახადო კოდექსი არ შეიცავს ჩანანერს საპატრიარქოს მიერ არაეკონომიკური დანიშნულებით გამოყენებული მინის გადასახადისგან გათავისუფლების შესახებ. თუმცა, ეს პრივილეგია მას მინიჭებული აქვს უფრო მაღალი ძალის მქონე ნორმატიული აქტით, კონსტიტუციური შეთანხმებით საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის (მუხლი 6). საპატრიარქოსგან განსხვავებით, სხვა რელიგიური ორგანიზაციები მსგავს შემთხვევაში მინის გადასახადს იხდიან.

72. საქონლის მიწოდებად ითვლება პირის მიერ სხვა პირისათვის საქონელზე საკუთრების უფლების გადაცემა სასყიდლით (მათ შორის, საქონლის რეალიზაცია, გაცვლა, ხელფასის ან ნატურალური ფორმით ანაზღაურება) ან უსასყიდლოდ.

რეკომენდაცია

საქართველოს პარლამენტს:

საჭიროა, საქართველოს პარლამენტმა იზრუნოს რელიგიური გაერთიანებებისთვის უთანასწორო საგადასახადო რეჟიმის აღმოფხვრაზე, ამისთვის აუცილებელია:

- ყველა რელიგიური ორგანიზაცია, მართლმადიდებელი ეკლესიის მსგავსად, თანაბრად დაიბეგროს.

7. რელიგიური ორბანიზაციების კომუნალური გადასახადები

პრობლემა: საქართველოში არსებული რელიგიური ორგანიზაციების დიდი ნაწილი ბენეფიციარებს სთავაზობს სხვადასხვა დანიშნულების საქველმოქმედო მომსახურებას - დღის ცენტრები, ბავშვთა და მოხუცთა თავშესაფრები. მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული გაერთიანებები არ ეწევიან სამეწარმეო საქმიანობას, ისინი ელექტროენერჯისა და წყლის გადასახადებს კომერციული ორგანიზაციისთვის დადგენილი ტარიფის მიხედვით იხდიან.

საქართველოში „ხსნის არმიის“ წარმომადგენლების თქმით, საგადასახადო შეღავათები მათ საქველმოქმედო სამსახურის გაფართოებაში დაეხმარება.

„ჩვენ გვაქვს პროექტი „სამრეცხაო“. ხალხს ვისაც უჭირთ, განსაკუთრებით ხანშიშესულებს, ვისაც მომვლელი არ ჰყავს, მოაქვთ თავიანთი სარეცხი. ვყიდულობთ სარეცხ ფხვნილს. ჩვენს მანქანებში რეცხავენ. ამასობაში ყავას დალევენ, ნამცხვარს შეჭამენ და თან ერთობიან. მაგრამ წყალში ვიხდით ისეთი ტარიფით, როგორც რესტორანი... კარგი იქნება კომუნალური შეღავათები გვექონდეს. რაც უფრო მეტი თავისუფალი თანხა გვექნება, მით უფრო მეტი სიკეთის გაკეთებას შევძლებთ,“ - „ხსნის არმიის“ რეგონული ოფიცერი ირმა ნებიერიძე.

ევანგელურ-ბაპტისტურ ეკლესიას საქართველოში აქვს დღის ცენტრი სოციალურად დაუცველი ბავშვებისთვის, სადაც სკოლის შემდეგ 15-მდე ბავშვი სადილობს და სკოლის გაკვეთილებს ამზადებს. ასევე აქვთ თავშესაფარი ქუჩის ბავშვებისთვის, სადაც ბავშვები სადილობენ და სწავლობენ წერა-კითხვას.

„სავადასახადო შეღავათები საშუალებას მოგვცემდა, რომ ყოველი თეთრი ისევე ამ ბავშვების დასახმარებლად გამოგვეყენებინა,“ – მთავარეპისკოპოსი ილია ოსეფაშვილი.

საქართველოს საპატრიარქოსა და აზერბაიჯანის ნავთობკომპანია „სოკარს“ შორის 2013 წლის 19 ოქტომბერს გაფორმდა მემორანდუმი, რომლის მიხედვითაც, საქართველოში არსებულ ყველა რელიგიური კონფესიის ობიექტებს „სოკარის“ მიერ მინოდებული ბუნებრივი აირი ერთ წლის განმავლობაში უფასოდ უნდა მიეღო.⁷³ კომპანია „სოკარმა“ ტოლერანტობის და მრავალფეროვნების ინსტიტუტს აღნიშნულ ინიციატივასთან დაკავშირებით ინფორმაცია არ მიაწოდა. გამოკითხული რელიგიური ორგანიზაციების წარმომადგენლებმა აღნიშნეს, რომ ჯერჯერობით ზუსტად არ იციან, აუნაზღაურდებათ თუ არა სრულად ბუნებრივი აირის ხარჯები.⁷⁴ იეჰოვას ქრისტიანული ორგანიზაციის წარმომადგენელს საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტროში განუცხადეს, რომ მათი რელიგიური გაერთიანება საპატრიარქოს თანხმობით შედგენილ სიაში არ არის და შესაბამისად, ბუნებრივ აირს უფასოდ ვერ მიიღებს.

სხვა კომუნალურ გადასახადებზე შესაბამისი რესურსის მომწოდებელი კომპანიების მიერ შეღავათები არც ერთი რელიგიური ორგანიზაციისთვის გათვალისწინებული არ არის, მათ შორის არც საქართველოს საპატრიარქოსთვის. თუმცა, როგორც პრაქტიკა აჩვენებს, მართლმადიდებელ ეკლესიებს კომუნალური გადასახადების ძირითად ნაწილს სახელმწიფო უფარავს. მაგ. 2013 წელს საპატრიარქოსთვის მუნიციპალიტეტების გამგეობების მიერ გამოყოფილი თანხის (2.198.336 ლარი) 7% სწორედ კომუნალური ხარჯების გადასახდელად არის გამოყოფილი.⁷⁵ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მუნიციპალიტეტების მიერ საპატრიარქოსთვის გადარიცხული თანხის მხოლოდ 1% არის განკუთ-

73. <http://www.netgazeti.ge/GE/105/News/24597/>

74. იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანული ორგანიზაციის წარმომადგენლებმა მკვლევარებთან საუბარში აღნიშნეს, რომ მათ შესაბამისი უწყებებიდან ვერ მოიპოვეს ინფორმაცია, თუ როგორ შეიძლება ისარგებლონ აღნიშნული შეღავათებით.

75. ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტისა და ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის მიერ ჩატარებული კვლევა რელიგიური გაერთიანებების სახელმწიფო დაფინანსების შესახებ.

ვნი სოციალური მსახურებისა და საქველმოქმედო საქმიანობისთვის.

რეკომენდაცია

საქართველოს ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების ეროვნულ კომისიას⁷⁶

- სასურველია, კომისიამ გაითვალისწინოს სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოს რეკომენდაციები კომუნალურ გადასახადებთან დაკავშირებით შეღავათების დანესების თაობაზე და იმ რელიგიური ორგანიზაციებისთვის, რომლებიც საქველმოქმედო საქმიანობას ეწევიან, დაანესოს კომერციული ორგანიზაციებისთვის გათვალისწინებული ტარიფისგან განსხვავებული ტარიფი.

76. სახალხო დამცველთან არსებულმა რელიგიათა საბჭომ 2012 წელს საქართველოს ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების ეროვნულ კომისიას მიმართა რეკომენდაციით, რელიგიური გაერთიანებებისა და მათ დაქვემდებარებაში არსებული საქველმოქმედო ორგანიზაციებისთვის კომერციული ორგანიზაციებისგან განსხვავებული წყლის ტარიფის დაწესების შესახებ.

8. საჯარო სივრცის შეზღუდვა

პრობლემა: კვლევის პროცესში ჩანერილი ინტერვიუების ანალიზი და ბოლო დროს განვითარებული მოვლენები გვიჩვენებს, რომ საქართველოში მუდმივად იზღუდება რელიგიური უმცირესობების კონსტიტუციური უფლება საჯარო სივრცეში გააცხადონ თავიანთი რწმენა, გაავრცელონ რელიგია და შეასრულონ რელიგიური რიტუალები.

დამკვიდრებული პრაქტიკით, ერთი შეხედვით, იქმნება შთაბეჭდილება, რომ რელიგიურ უმცირესობებს აქვთ „არსებობის“ უფლება, თუმცა, ისინი არ უნდა ჩნდებოდნენ საჯარო სივრცეში, რომელიც ერთმნიშვნელოვნად უმრავლესობის „საკუთრებად“ აღიქმება, რადგან ამით რელიგიური უმრავლესობის იდეოლოგიურ პარადიგმას უპირისპირდებიან, რომელშიც ქართველობა და მართლმადიდებლობა გაიგივებულია ერთმანეთთან.

ხელისუფლების წარმომადგენლები, რომლებისთვისაც მნიშვნელოვანია დომინანტი რელიგიური ჯგუფის მხრიდან ლეგიტიმაცია, ვერ ახერხებენ, დაიცვან რელიგიური უმცირესობების ფუნდამენტური უფლებები და უზრუნველყონ ყველა მოქალაქის მიერ საერთო საჯაროს სივრცით სარგებლობა.

პრობლემის აღწერა: მართლმადიდებელი ეკლესიის მიერ საჯარო სივრცის მონოპოლიზების მცდელობას ადასტურებს თბილისში 2014 წლის ივნისში „იმედის საერთაშორისო ფესტივალთან“ დაკავშირებით განვითარებული მოვლენები. ღონისძიება, რომელშიც ადგილობრივი და საერთაშორისო ქრისტიანულ-ევანგელური გაერთიანებები და მრავალი სხვა სტუმარი იღებდა მონაწილეობას, სპორტის სასახლეში 6-8 ივნისს უნდა გამართულიყო. თუმცა, საბოლოოდ, ფესტივალი ეკლესიის გარეთ, საჯარო სივრცეში ვერ ჩატარდა.

ფესტივალისთვის მზადების პროცესში, ორგანიზატორებს - საქართველოს სახარების რწმენის ეკლესიის წარმომადგენლებს, უამრავი დაბრკოლება შეხვდათ, მათ შორის ქალაქში სარეკლამო ბანერებისა და დროშების განთავსების თვალსაზრისით. მაგალითად, ფესტივალის გამართვამდე რამდენიმე

დღით ადრე სარეკლამო კომპანია „აუთდორ.ჯიმ“, შეთანხმების მიუხედავად, ჩამოხსნა გარე რეკლამის დიდი ნაწილი.

მნიშვნელოვანია, რომ ღონისძიებამდე ერთი კვირით ადრე საქართველოს საპატრიარქო ფესტივალის ჩატარების საკითხს გამოეხმაურა. განცხადებაში ნათქვამი იყო, რომ მართლმადიდებელი ეკლესია ემიჯნება „ორმოცდაათიანელთა რელიგიური მიმდინარეობის მიერ მოწყობილ ღონისძიებას“ და მასთან „არანაირი კავშირი“ არ აქვს.⁷⁷ არსად თქმულა, რომ საპატრიარქო მხარს უჭერს სახარების ქადაგებას და პატივს სცემს განსხვავებული რელიგიური გაერთიანებების უფლებას, საჯარო სივრცეში გააცხადონ თავიანთი რწმენა.

შეიძლება ითქვას, რომ საპატრიარქოს ორაზროვნა განცხადებამ, ფუნდამენტალისტურ ჯგუფებში რელიგიური უმცირესობების მიმართ არსებული აგრესიული განწყობები გააძლიერა. ექსტრემისტული ქმედებების მონაწილე პირებმა მართლმადიდებელ მრევლს ღონისძიების ჩაშლისკენ მოუწოდეს და ფესტივალზე დასწრების მსურველებს დაემუქრნენ, რომ სპორტის სასახლეში მიმსვლელ მოქალაქეებს სირცხვილის კორდონს მოუწყობდნენ.⁷⁸

საბოლოოდ, ღონისძიების სპორტის სასახლეში გამართვა, ფესტივალის გახსნამდე 3 დღით ადრე ერთ-ერთი ფლიგელის სახურავზე გაჩენილი ხანძრის გამო ჩაიშალა. როგორც შსს-ს წარმომადგენლებმა მედიას განუცხადეს, მომხდარ ფაქტთან დაკავშირებით გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 187-ე მუხლით მიმდინარეობს, რაც სხვისი ნივთის დაზიანებისთვის პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს.

ამავე დროს, ორგანიზატორებს ხანძრის მიზეზის დასადგენად დამოუკიდებელი ექსპერტიზის ჩატარებაზე უარი უთხრეს.

77. „საპატრიარქო: თბილისში დაგეგმილ „იმედის ფესტივალთან“ კავშირი არ გვაქვს“, ტაბულა. 30.05.2014. სტატია ხელმისაწვდომია: <http://www.tabula.ge/ge/story/83833-sapatrjarqo-tbilisshi-dagegmil-imesdis-festivaltan-kavshiri-ar-gvaqvs>

78. „გიორგი გაბედავა: ევანგელისტური ფესტივალის გამართვას ხელს შევუშლი“, მაკა მაჭავარიანი, „ნეტგაზეთი“, 02.06.2014. სტატია ხელმისაწვდომია: <http://netgazeti.ge/GE/105/News/32114/>

სახარების რწმენის ეკლესიის წარმომადგენლებს ალტერნატიულ საჯარო ადგილებში სივრცე არც ერთმა ორგანიზაციამ არ დაუთმო (ლოკომოტივის სტადიონი, დინამო, ცირკი და აშ.). საბოლოოდ, სამდღიანი ფესტივალი ეკლესიის ეზოში მონინალმდეგეთა აქციების ფონზე ჩატარდა. უნდა აღინიშნოს, რომ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს, რომლის მანდატშიც, წესით, რელიგიური შეუწყნარებლობით მოტივირებულ ქმედებებზე რეაგირება უნდა შედიოდეს, აღნიშნულ ფაქტებთან დაკავშირებით არავითარი განცხადება არ გაუვრცელებია. მიუხედავად იმისა, რომ ხელისუფლება ინფორმირებული იყო ფესტივალის ჩაშლისკენ მიმართული ფაქტების თაობაზე, მას ფესტივალის მხარდაჭერის მიზნით ეფექტური ღონისძიებები არ განუხორციელებია.

საჯარო სივრცეში რელიგიური შინაარსის ღონისძიების ჩატარებასთან დაკავშირებით, საქართველოს სახარების რწმენის ეკლესიას ადრეც შექმნია დაბრკოლებები.⁷⁹

რელიგიური უმცირესობებისთვის საჯარო სივრცის შეზღუდვას ჰქონდა ადგილი 2013 წლის 4 დეკემბერს ხანუქას დღესასწაულზე მომხდარი ინციდენტის დროსაც, როდესაც რელიგიური უმრავლესობის წარმომადგენლებმა ჩამოხიეს სადღესასწაულო ბილბორდები და მონაწილეებს არ მისცეს ღონისძიების მშვიდობიან გარემოში ჩატარების საშუალება. იმავე საღამოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მღვდლებისა და მრევლის ჯგუფმა საპროტესტო აქცია გამართა ისრაელის საელჩოსთანაც. ერთ-ერთმა

79. მაგალითად, 2013 წელს ეკლესია ფილარმონიის საკონცერტო დარბაზში რელიგიური ღონისძიების ჩატარებას აპირებდა; ხელმძღვანელობასთან ხელშეკრულება გაფორმდა და თანხის ნაწილიც წინასწარ გადაიხადეს. თუმცა, ღონისძიების ჩატარებამდე ცოტა ხნით ადრე ადმინისტრაციამ ეკლესიას აცნობა, რომ დათქმულ დღეს დარბაზში ჯგუფ „შინის“ კონცერტი იმართებოდა. რელიგიური გაერთიანების წარმომადგენლების თქმით, არაოფიციალურად, უარის მიზეზი ის იყო, რომ „სექტისთვის“ შენობის დათმობა არ სურდათ“. როგორც მოგვიანებით გაირკვა, დანიშნულ დღეს, კონცერტი არ ჩატარებულა. რელიგიური გაერთიანების საზოგადოებასთან ურთიერთობის განყოფილების ხელმძღვანელის ლელა ხონელიძის თქმით, მსგავსი შემთხვევა მოხდა ქუთაისის ოპერის თეატრშიც, სადაც ეკლესიას რელიგიური ღონისძიების ჩასატარებლად დარბაზის დაქირავების თანხა უკან დაუბრუნეს. დირექტორმა ეკლესიას მისწერა ვრცელი წერილი, სადაც ახსნილი იყო ოპერის დანიშნულება და მისი ფუნქციური შეუსაბამობა რელიგიური ღონისძიებების გამართვასთან.

სასულიერო პირმა მედიასთან საუბარში აღნიშნა: „ვერასოდეს მივიღებთ იმას, რომ ჩვენს ქუჩებში ასევე ღიად იქადაგებოდეს ჩვენი ღმერთის შეურაცხყოფა.“⁸⁰

ანალოგიური პრობლემა წარმოიშვა მუსლიმთა თემის წინაშე სოფ. ნიგვზიანში, წინწყაროსა და სამთანყაროში. ყველა ამ რეგიონში კონფლიქტის დროს ქრისტიანები უთითებდნენ, რომ მუსლიმებს შეეძლოთ ელოცათ პრივატულად, საკუთარ სახლებში, მაგრამ საჯარო სივრცის დაკავებას ისინი ვერ შეძლებდნენ.⁸¹ სოფელ ჭელას მეჩეთის მინარეთის დემონტაჟი კი რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვისა და მუსლიმთა უფლებების დარღვევის ერთ-ერთი ყველაზე თვალსაჩინო შემთხვევა იყო.

არსებული პრობლემებიდან გამომდინარე, რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლები საქართველოში პლურალისტური სივრცის საჭიროებაზე საუბრობენ. მათი თქმით, საჯარო სივრცის ინდოქტრინაციის გამო, მართლმადიდებელი ეკლესიის გავლენა შემდგომში კერძო პირების, ორგანიზაციების, სახელმწიფო სტრუქტურებისა და მათი წარმომადგენლების მიკერძოებულ დამოკიდებულებაზე აისახება. პირდაპირი და ირიბი დისკრიმინაციის შემთხვევები ვლინდება როგორც ინტერპერსონალურ, ასევე ინსტიტუციურ დონეზე, რაც, საბოლოოდ, ხელს უშლის უმცირესობის წარმომადგენელთა რელიგიურ და სოციალურ საქმიანობას.

80. „ინტერპრესნიუსი“ სტატია, 05.12.2013.

<http://www.interpressnews.ge/ge/sazogadoeba/262306-israelis-saelchosthan-sasuliero-pirebma-mrevlthan-erthad-aqcia-gamarthes.html?ar=A>

81. „სეკულარიზმის კრიზისი და ლოიალობა დომინანტი ჯგუფის მიმართ. სახელმწიფოს როლი 2012-2013 წლებში საქართველოში გამოვლენილი რელიგიური კონფლიქტების მოგვარებაში“, ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), თბილისი, 2013

რეკომენდაცია

საქართველოს მთავრობას:

- განხვავებული კონფესიების ცენტრალური, დიდი რელიგიური დღესასწაულები აღიარებული იყოს სახელმწიფო დღესასწაულებად;
- სხვადასხვა კონფესიას მათი დღესასწაულები მიულოცონ არა მხოლოდ სახელმწიფოს მეთაურებმა, არამედ ადგილობრივი თვითმმართველობის სტრუქტურების ხელმძღვანელებმაც.

9. მართლმადიდებელი სასულიერო პირების მიერ გამოვლენილი შეუწყნარებლობა

პრობლემა: კვლევის ფარგლებში გამოკითხული რესპონდენტების უმრავლესობა აღნიშნავს, რომ მართლმადიდებელი მრევლის აგრესიის მიზეზი ხშირად სასულიერო პირების მიერ უმცირესობებისადმი სიძულვილის ქადაგება და სტერეოტიპული განწყობების კულტივაციაა, რაც რელიგიური და არარელიგიური დანიშნულების ნაგებობების მშენებლობის, საქველმოქმედო პროექტებისა და საგანმანათლებლო საქმიანობის წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებებში ვლინდება.

პრობლემის აღწერა: ადიგენის რაიონის სოფელ არალში მცხოვრები კათოლიკეები ჩივიან, რომ მართლმადიდებელი სასულიერო პირები მათ მიმართ ხშირად იყენებენ დამამცირებელ ეპითეტებს, ქადაგებენ, რომ კათოლიკეები მწვალებლები არიან და მართლმადიდებელი აღმსარებლობის მოსწავლეებს ურჩევენ, კათოლიკური საქველმოქმედო ორგანიზაციის მიერ დაფინანსებულ ინგლისური ენისა და კომპიუტერის შემსწავლელ კურსებზე არ იარონ.

„აქ არიგებდნენ ადრე ბროშურებს, რომ ჩვენ პედოფილები ვართ, რომ არ უნდა გაუშვან ბავშვები ჩვენს ბანაკებში. ქადაგებენ ჩვენს მრევლში, რომ არასწორად აღვნიშნავთ შობას. ყოფილა შემთხვევები, როცა რაღაც სოციალური პროექტი გვაქვს, გვეკითხებიან, აი მეუფე თეოდორესგან [იგულისხმება ახალციხის, ტაო-კლარჯეთისა და ლაზეთის ეპარქიის მიტროპოლიტი] აიღე კურთხევა?“ - მამა მიხეილ სურმავა, სოფელი არალი, ამიერკავკასიის ლათინური წესის კათოლიკეთა სამოციქულო ადმინისტრაცია.

2010 წელს სოფელ არალის კათოლიკური ეკლესიის მღვდელს, მიხეილ სურმავას ადგილობრივი საბავშვო ბაღის ადმინისტრაციასთანაც შეექმნა პრობლემა. საქველმოქმედო ფონდ „კარიტასის“ წარმომადგენლებს სურდათ, საბავშვო ბაღის მოსწავლეებისთვის საშობაო საჩუქრები დაერიგებინათ, რაზეც სურმავას თქმით, ბაღის ადმინისტრაციამ, მართლმადიდებელი

სასულიერო პირების ზეგავლენით, უარი განაცხადა. ორგანიზაცია იძულებული გახდა, ბალში შეენწყვიტა კონკრეტული სოციალური პროექტების განხორციელება - საპირფარეშოების განახლება, ბავშვებისთვის საშობაო და სააღდგომო საჩუქრების გაცემა, ბავშვთა ოთახის ინვენტარით აღჭურვა და აშ.

საქველმოქმედო და სოციალურ მსახურებაში მართლმადიდებელი სასულიერო პირების მიერ ინდოქტრინაციის გამო, პრობლემები არა ერთხელ შექმნია საერთაშორისო საქველმოქმედო ორგანიზაციას „ხსნის არმიას“. ორგანიზაციას საქართველოში რვა კორპუსი აქვს (ლაგოდეხი, რუსთავი, თბილისი, ბათუმი) და სხვადასხვა შინაარსის სოციალურ და საქველმოქმედო პროექტს ახორციელებს. რეგიონალური ოფიცრის, ირმა ნებიერიძის თქმით, მართლმადიდებელი სასულიერო პირების მითითების გამო, ხშირად ბენეფიციარები სოციალური დახმარების მიღებაზე უარს ამბობენ.

„ქუთაისში გვინდოდა გავეხსნა ჩვენი ცენტრი, მაგრამ არ მიგვიღეს. მართლმადიდებელი მღვდლები იყვნენ წინააღმდეგი. ახალი ცენტრი თუ შენდება, აკონტროლებენ. ვილაც ხომ უნდა მოვიდეს, რომ დაეხმარო, [იგულისხმება სოციალური სერვისის ბენეფიციარები] იქ უსაზღვრავენ, რომ თუ მიხვალ, ცუდი რაღაც მოხდება... ერთი წელი ვიყავით ქუთაისში, მოვიდა ხალხი, ძალიან მოსწონდათ. მაგრამ მერე მირეკავდნენ, რომ აი, მამაო მოსვლა ამიკრძალა. ამ მხრივ ქუთაისი ძალიან ჩაკეტილია. ეთნიკურად შერეულ მოსახლეობასთან უფრო ადვილია მუშაობა... ლაგოდეხში იყო კიდევ ასეთი შემთხვევა, რომ მართლმადიდებელი მღვდლები ჩვენს ბენეფიციარებს ეუბნებოდნენ, პროტესტანტების ცენტრებში არ მიხვიდეთ, თორემ სიკვდილის მერე წესს არ ავიგებთო,“ - „ხსნის არმიის“ რეგიონალური ოფიცერი ირმა ნებიერიძე.

მართლმადიდებელი სასულიერო პირების მხრიდან განსაკუთრებული აგრესია იგრძნობა იეჰოვას მოწმეებისადმი. 2013 წელს იეჰოვას მოწმეების მიმართ ჩადენილი 46 სამართალდარღვევიდან სამ შემთხვევაში მართლმადიდებელი სასულიერო პირები მონაწილეობდნენ (თბილისი, კასპი, წყალტუბო).

2013 წლის 13 აგვისტოს, თბილისში ღვთისმსახურებისას, იეჰოვას მოწმეების ლ. მ. და ნ.ს.-ის მტკიცებით, სასულიერო პირმა, „მამა თომამ“ მათ მიაყენა სიტყვიერი შეურაცხყოფა და სახეში გაარტყა. საქმეზე დაიწყო გამოძიება და ბრალდებულის ვინაობა დადგინდა. ამჟამად საქმეს საქალაქო სასამართლო განიხილავს.

მეორე ინციდენტი კასპში 6 ოქტომბერს მოხდა. მართლმადიდებელმა სასულიერო პირმა ი. ხ.-მა იეჰოვას ორ მოწმეს სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენა. საქმე აღიძრა სისხლის სამართლის 156-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულებრივი ქმედების არსებობის საფუძველზე.

მესამედ, 11 დეკემბერს, წყალტუბოში იეჰოვას მოწმეებმა ლ.მ.-მ და ს. ბ.-მ ღვთისმსახურებისას შემთხვევით კარზე დაუკაკუნეს მართლმადიდებელ სასულიერო პირს, მ.მ.-ს. როდესაც სასულიერო პირმა გაიგო, რომ სტუმრები იეჰოვას მოწმეები იყვნენ, დაიწყო ყვირილი, ლანძღვა და დახია მათი ლიტურატურა. დაზარალებულებმა გამოიძახეს პოლიცია. მ.მ.-ს ჩამოართვეს ხელნერილი, იმ პირობით, რომ მომავალში იგი იეჰოვას მოწმეების რელიგიურ მსახურებას ხელს არ შეუშლიდა. თუმცა, ამ ინციდენტის შემდეგ სასულიერო პირმა შეურაცხყოფა მიაყენა იეჰოვას კიდევ ერთ მოწმეს. იეჰოვას მოწმეთა იურისტების თქმით, ამ ინციდენტის შემდეგ იმავე სასულიერო პირმა ქუჩაში გააჩერა იეჰოვას ერთ-ერთი მოწმე, წაართვა მას ჩანთა და წიხლი დაარტყა. თუმცა, დაზარალებულმა არ ისურვა აღნიშნული ფაქტის შესახებ სამართალდამცავებისთვის ეცნობებინა.

მართლმადიდებელი სასულიერო პირების მხრიდან შეუწყნარებლობაზე საუბრობს საქართველოში ასირიულ-ქალდეური კათოლიკური ეკლესიის ხელმძღვანელი ბენიამინ ბეთიადეგარი. ეკლესიის შენობა თბილისში, ქავთარაძის ქუჩაზე მდებარეობს. ეკლესიის გახსნამ 2009 წელს მართლმადიდებელი მრევლის

პროტესტი გამოიწვია.⁸² გახსნის დღეს მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირის წევრები და სასულიერო პირები პლაკატებით - „ვგმობთ ვატიკანის აგრესიას!“ - კათოლიკე სასულიერო პირებს შენობაში შესვლის საშუალებას არ აძლევდნენ.

ბენიამინ ბეთიადეგარის თქმით, მართლმადიდებელი მრევლის წევრები დღემდე დადიან ბიბლიით ხელში და ეკლესიის დანგრევისთვის ლოცულობენ. თავიდან ეკლესიისთვის მაღალი გალავნის აშენებას არ აპირებდნენ, მაგრამ, საბოლოოდ, სამი მეტრის სიმაღლის გალავნით შემოსაზღვრეს, რომ ტერიტორია აგრესიული მონინაალმდეგეებისგან დაეცვათ.

რეკომენდაცია

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს

- გამომდინარე იქიდან, რომ ქვეყანაში ერთ-ერთ ყველაზე სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს რელიგიის ნიადაგზე შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია, დაუშვებელია, შს სამინისტრო მოერიდოს კანონის საფუძველზე რეაგირებას თუ სასულიერო პირის მიერ ჩადენილი ქმედება დანაშაულის ნიშნებს შეიცავს.

82. ტელეკომპანია რუსთავი 2 -ის სიუჟეტი, ხელმისაწვდომია ბმულზე: http://www.myvideo.ge/?video_id=642981

კვლევის მთავარი აქცენტები

- რელიგიური შეუწყნარებლობის საფუძველზე ჩადენილი სამართალდარღვევების ზრდა

ბოლო ორი წლის განმავლობაში შემაშფოთებლად გაზრდილია მუსლიმებისა და იეჰოვას მოწმეების მიმართ რელიგიური ნიშნით დევნის, მათზე ფიზიკური და სიტყვიერი ძალადობის, რელიგიური წესის აღსრულებისთვის უკანონოდ ხელისშემშლის ფაქტების რაოდენობა. რელიგიური სიძულვილით განპირობებული ქმედებების ზრდა უმცირესობების მიმართ სახელმწიფოს არასწორი პოლიტიკის შედეგია. საგამოძიებო სტრუქტურები ერიდებიან გამოძიების წარმართვას შესაბამისი მუხლებით, რომლებიც სისხლის სამართლის დანაშაულისთვის პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს. სამართალდამრღვევების, მათ შორის, მართლმადიდებელი სასულიერო პირებისა და საჯარო პირების დაუსჯელობა კი რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციას ახალისებს.

- საბჭოთა დროს ჩამორთმეული ქონების რესტიტუცია

ხუთი რელიგიური გაერთიანება: სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი წმინდა ეკლესიის ეპარქია საქართველოში, ლათინ კათოლიკეთა კავკასიის სამოციქულო ადმინისტრაცია, მუსლიმთა თემი, ევანგელურ-ლუთერული ეკლესია და იუდაური თემი 20 წელზე მეტია ვერ იბრუნებს საბჭოთა პერიოდში ჩამორთმეულ ქონებას. ამასთან ერთად, სახელმწიფო ვერ ან არ იჩენს სათანადო ყურადღებას მნიშვნელოვანი ისტორიულ-კულტურული ძეგლების მიმართ, რომელთა დიდ ნაწილს იერ-სახე მიზანმიმართულად ეცვლება ან დანგრევის პირასაა.

- საკულტო და არარელიგიური დანიშნულების ნაგავობების მშენებლობა

რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლებს სისტემატურად ექმნებათ პრობლემები საკულტო და არარელიგიური დანიშნულების ნაგებობების ასაშენებლად საჭირო ნებართვის მიღებასთან დაკავშირებით. ნებართვის გამცემი შესაბამისი

უნწყებების მხრიდან ხშირია გაჭიანურების, დაუსაბუთებლად უარის თქმის ან მშენებლობის ნებართვის შეჩერების შემთხვევები. რელიგიური გაერთიანებების მიერ საკუთარ მიწაზე მშენებლობის ნებართვის მიღების განცხადებას, ხშირად რელიგიური უმრავლესობის წევრები მართლმადიდებელი სასულიერო პირების მოწოდებით უპირისპირდებიან და მშენებლობის საწინააღმდეგო ხელმონერებს აგროვებენ. თვითმმართველობის ორგანოები ითვალისწინებენ „უმრავლესობის ნებას“ და შედეგად, რელიგიური უმცირესობების მიმართ დისკრიმინაციულ პრაქტიკას ახორციელებენ.

- ქონების საკუთრების უფლებით გადაცემა/რეგისტრაცია

რელიგიურ გაერთიანებებს ბარიერები ექმნებათ მათ სარგებლობაში (მფლობელობაში) არსებულ ქონებაზე საკუთრების უფლების რეგისტრაციისას, რადგან, როგორც წესი, რელიგიურ გაერთიანებებთან მიმართებით საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ არსებულ რეგულაციებს შესაბამისი უწყებები შეცდომით იყენებენ.

- დისკრიმინაცია საჯარო საგანმანათლებლო დაწესებულებაში

საჯარო სკოლებში არსებული არასეკულარული გარემო, რელიგიური ნეიტრალიტეტის დარღვევის, ინდოქტრინაციისა და პროზელიტიზმის მუდმივი პრაქტიკა ახალგაზრდებში რელიგიური უმცირესობების მიმართ სტერეოტიპული განწყობებისა და არათოლერანტული იდეების გავრცელების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზია. აუცილებელია, სახელმწიფომ საჯარო სკოლებში რელიგიის თავისუფლების დაცვის მიმართულებით აქტიური მუშაობისა და ტოლერანტობის კულტურის დამკვიდრებისთვის შეიმუშავოს სამოქმედო გეგმა, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება პროზელიტიზმის, ინდოქტრინაციისა და რელიგიური სიმბოლიკის არააკადემიური დანიშნულებით გამოყენის შემთხვევების გამოვლენის მიზნით, მონიტორინგისა და სპეციალური ჯგუფის შექმნა, სასწავლო სახელმძღვანელოების რევიზია, მასწავლებლებისა და დირექტორების გადამზადება, სასერტიფიკაციო გამოცდების ტესტში ტოლერანტობის კუთ-

ხით მასწავლებელთა განწყობების შეფასება, სახელმძღვანელოთა გრიფირების წესში არასტერეოტიპული და მრავალმხრივი აზროვნების განვითარებისთვის საჭირო შინაარსობრივი კრიტერიუმების დაკმაყოფილება.

- სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკა

ბოლო ორი წლის განმავლობაში ხელისუფლება რელიგიური უმცირესობების მიმართ კონტროლზე დაფუძნებულ ინტერვენციულ პოლიტიკას ახორციელებს - ერევა მუსლიმთა შიდა საქმეებში, ექსკლუზიურად აფუძნებს რელიგიის საკითხებზე მომუშავე საჯარო სტრუქტურებს, რომელთა შექმნისა და მანდატის განსაზღვრის შესახებ გადაწყვეტილებას ერთპიროვნულად, რელიგიურ უმცირესობებთან, რელიგიის თავისუფლების საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებსა და სახალხო დამცველთან კონსულტაციის გარეშე იღებს.

ბოლო პერიოდში ისლამოფობიური განწყობების მომძლავრების ფონზე, ასევე გახშირდა ქართველი და ქისტი მუსლიმების საზღვარზე დაუსაბუთებლად დაყოვნებისა და ჩხრეკის შემთხვევები.

- რელიგიური ორბანიზაციების დაფინანსება

მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობამ საქართველოს ბიუჯეტიდან პირდაპირი, დოტაციური დაფინანსება გამოუყო საქართველოს საპატრიარქოს გარდა კიდევ ოთხ რელიგიურ გაერთიანებას, მან ვერ გადაჭრა დაფინანსების მანამდე არსებულ დისკრიმინაციულ წესთან დაკავშირებული პრობლემა. მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ ინიციატივას, თვისობრივად, ზიანის ანაზღაურებასთან კავშირი არ აქვს, რადგან მთავრობამ გაურკვეველი კრიტერიუმების მიხედვით შეარჩია მხოლოდ ოთხი გაერთიანება მაშინ, როცა საბჭოთა რეჟიმის დროს მატერიალური და მორალური ზიანი სხვა რელიგიურ გაერთიანებებსაც მიაღდა. ზოგადად, პრობლემურია სახელმწიფოს მიერ რელიგიური გაერთიანებების პირდაპირი დაფინანსების წესი, რომლითაც არ არის წინასწარ განსაზღვრული, თუ რა დანიშნულებით იყენებს საქართველოს საპატრიარქო სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილ თანხას.

- საგადასახადო უთანასწორობა

საქართველოში არსებული რელიგიური უმცირესობები, საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობის მიხედვით, საქართველოს საპატრიარქოსთან მიმართებით უთანასწორო მდგომარეობაში იმყოფებიან.

- კომუნალური გადასახადები

რელიგიური ორგანიზაციები ელექტროენერჯისა და წყლის გადასახადებს კომერციული ორგანიზაციისთვის დადგენილი ტარიფის მიხედვით იხდიან მაშინ, როცა საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული ეკლესიების კომუნალური ხარჯები ხშირად მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტიდან იფარება.

- საჯარო სივრცის შეზღუდვა

ბოლო პერიოდში განვითარებული მოვლენები (მუსლიმებისთვის ლოცვის უფლების ხელყოფა, ინციდენტი ხანუქას დღესასწაულზე, „იმედის საერთაშორისო ფესტივალის“ ჩაშლის მცდელობები, იეჰოვას მოწმეების მიერ საკულტო ნაგებობის აშენებისთვის ხელის შეშლა) გვიჩვენებს, რომ ხელისუფლება საპატრიარქოს და მასთან აფილირებული ექსტრემისტული ჯგუფების მიერ საჯარო სივრცეების ინდოქტრინაციის ვერც ერთ მცდელობას ეფექტურად ვერ გაუმკლავდა. გამუდმებით იზღუდება რელიგიური უმცირესობების ფუნდამენტური უფლება საჯარო სივრცეში გააცხადონ თავიანთი რწმენა, გაავრცელონ რელიგია და შეასრულონ რელიგიური რიტუალები.

- სასულიერო პირების მიერ გამოვლენილი შეუწყნარებლობა

როგორც ინტერვიუების, ასევე საჯარო განცხადებების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ მართლმადიდებელ მრევლს, განსხვავებული რელიგიური მრწამსის მქონე მოქალაქეებისთვის რელიგიური თავისუფლების შეზღუდვისკენ ხშირად სასულიერო პირები მოუწოდებენ. ზოგჯერ სასულიერო პირები რელიგიური შეუწყნარებლობით მოტივირებულ სამართალდარღვევებშიც მონაწილეობენ. ასეთ შემთხვევებში, აუცილებელია, სამართალდამცავმა ორგანოებმა სასულიერო პირების მიერ ჩადენილ ქმედებებზე ადეკვატური რეაგირება მოახდინონ.

დანართი

კვლევის ფარგლებში გამოკითხული რელიგიური გაერთიანებების ჩამონათვალი⁸³

1. აღმოსავლეთ ევროპის სომეხ კათოლიკეთა ორდინარიტი

სამართლებრივი სტატუსი: 2011 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)

მრევლის რაოდენობა: 30 000

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, სამცხე ჯავახეთი: ახალციხე, ახალქალაქი, ნინოწმინდა.

ვებ-გვერდი: <http://www.armeniancatholic.org/>

ინტერვიუ: მამა მიხეილ ხაჭკალიანი (თბილისი)

მამა პოლოსი (ახალციხე)

მრევლის ერთი წარმომადგენელი

2. ბაჰაის საზოგადოება საქართველოში

სამართლებრივი სტატუსი: 1998 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ააიპ)

მრევლის რაოდენობა: 300-მდე

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, ბათუმი, რუსთავი.

ვებ-გვერდი: www.bahai.ge

ინტერვიუ: რაიან როჰანი, ეროვნული ოფისის ხელმძღვანელი

83. რელიგიური გაერთიანებების მრევლის რაოდენობის შესახებ ინფორმაცია ეყრდნობა 2002 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერისა და რელიგიური ორგანიზაციების მიერ მოწოდებულ სტატისტიკურ მონაცემებს

3. ღუხოზოროჯის თემი

სამართლებრივი სტატუსი: არ არის რეგისტრირებული
მიმდევრების რაოდენობა: 500-მდე
გეოგრაფიული განაწილება: ჯავახეთი
ინტერვიუ: ალა ბეჟენცევა, მკვლევარი

4. ევანგელური ეკლესია „ურყვი საფუძველი“

სამართლებრივი სტატუსი: არარეგისტრირებული
მრევლის რაოდენობა: 25-მდე
გეოგრაფიული განაწილება: ბათუმი
ინტერვიუ: ნინო შათირიშვილი, ხელმძღვანელი
ეკლესიის 2 წევრი

5. ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესია „გაღლი“

სამართლებრივი სტატუსი: 2000 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ა(ა)იპ)
მრევლის რაოდენობა: 80
გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, ბათუმი
ინტერვიუ: მერაბ ორაგველიძე, ხელმძღვანელი

6. ეზიდთა სასულიერო კრება საქართველოში

სამართლებრივი სტატუსი: 2011 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ).
მრევლის რაოდენობა: 20, 000
გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, წნორი, ყვარელი.
ინტერვიუ: დიმიტრი ფირბარი, თემის ლიდერი

7. თბილისის საინტოლოგიური ეკლესია

სამართლებრივი სტატუსი: არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ააიპ)

წევრების რაოდენობა: 3

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი

ვებ-გვერდი: <http://www.scientology.org/>

ინტერვიუ: მარინე კალანდია, აღმასრულებელი დირექტორი

8. იეჰოვას მოწმეთა ქრისტიანული ორგანიზაცია საქართველოში

სამართლებრივი სტატუსი: 2008 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი. ასევე, 2003 წლიდან საქართველოში რეგისტრირებულია პენსილვანიის აშშ საგუშაგო კომპის, ბიბლიის და ტრაქტატების საზოგადოების ფილიალი.

მრევლის რაოდენობა: 20,000

გეოგრაფიული განაწილება: საქართველოს მასშტაბით აქვთ 75 სამეფო დარბაზი.

ვებგვერდი: <http://www.jw.org/en/>

ინტერვიუ: მანუჩარ ციმიცია - ორგანიზაციის იურისტი
თამაზ ხუციშვილი - წარმომადგენელი

9. კავკასიის მუსლიმთა სამართავლო

სამართლებრივი სტატუსი: საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)

ინტერვიუ: აივაზ მარდანოვი, სუნიტ მუსლიმთა ლიდერი

10. კრიშნას ცნობიერების საერთაშორისო საზოგადოება - ვედური კულტურის ცენტრი

სამართლებრივი სტატუსი: 2006 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ა(ა)იპ)

მრევლის რაოდენობა: 200-მდე

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი

ინტერვიუ: ანთიმოზ ნაცვლიშვილი, პრეზიდენტი
დავით თუთბერიძე, წარმომადგენელი

11. ლათინ კათოლიკეთა კავკასიის სამოციქულო ადმინისტრაცია

სამართლებრივი სტატუსი: 2011 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)

მრევლის რაოდენობა: 34,727

გეოგრაფიული განაწილება: ეკლესიები: თბილისი, ახალციხე, ვალე, არალი, უდე, ვარგავი, ჭიათურა, ახალშენი, ოზურგეთი, ბათუმი, რუსთავი, ხიზაბავრა (კახეთი)

სამლოცველოები: ივლიტა, გორი, ახალხიზა, ბორჯომი, ქუთაისი, შრომა, მთისძირი (კახეთი), სანავარდო (კახეთი).

ვებგვერდი: <http://www.catholicchurch.ge/>

ინტერვიუ: მამა გაბრიელე ბრავანტინი, ეპისკოპალური ვიკარი
გიორგი ცხომელიძე, კურიის წევრი, მრჩველი,
მამა აკაკი ჭელიძე, კანცელარიის გამგე,
მამა მიხეილ სურმავა (წმ.იოსების ეკლესია, სოფ. არალი)
მამა პაატა ქომოშვილი (სოფელი ვალე)

12. მალაკნები

სამართლებრივი სტატუსი: არ არის რეგისტრირებული

გეოგრაფიული განაწილება: ძირითადად გვხვდებიან თბილისსა და კახეთის სოფელ ილიანწმინდამი (უილიანოვკა);

თბილისში ამჟამად ოთხი სახლია, სადაც მალაკნები იკრიბებიან: საბურთალოს, დიდუბის, ნავთლულისა და ღრმაღელის.

მრევლის რაოდენობა: 130-მდე

ინტერვიუ: თეოდორე ნეუდახინი

13. მართლმადიდებელი ეკლესია საქართველოში

სამართლებრივი სტატუსი: არ არის რეგისტრირებული
მრევლის რაოდენობა: 400-მდე
გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, ქუთაისი, გურია
ინტერვიუ: გელასი აროშვილი, წინამძღვარი

14. მეგობართა საზოგადოება კვაკერები

სამართლებრივი სტატუსი: 2012 წლიდან ორგანიზაცია რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)
წევრების რაოდენობა: 12
გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი
ვებ-გვერდი: <http://www.quakerinfo.org/index>
ინტერვიუ: მიხეილ ელიზბარაშვილი

15. მეშვიდე დღის ძრისტიან-ადვენტიანთა ეკლესიის ტრანსკავკასიური იუნიონი

სამართლებრივი სტატუსი: 2009 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი
მრევლის რაოდენობა: 500
გეოგრაფიული განაწილება: ქართლი; კახეთი; იმერეთი; აჭარა; ყველაზე დიდი რაოდენობა თბილისშია.
ვებ-გვერდი: <http://adventist.ru/en>
ინტერვიუ: ალექსანდრ შვარცი, იუნიონის ხელმძღვანელი
ბორის ჭარაია, პასტორი, საზოგადოებასთან ურთიერთობისა და რელიგიური თავისუფლების განყოფილების ხელმძღვანელი
გრიგოლ წამალაშვილი, პასტორი

16. მსოფლიო მშვიდობის ფედერაცია

სამართლებრივი სტატუსი: 2008 წლიდან დარეგისტრირებულია, როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი.

წევრების რაოდენობა: 11

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი

ვებ-გვერდი: <http://www.upf.org/chapters/list/GE>

ინტერვიუ: ვიტალი მაქსიმოვი

17. სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველო

სამართლებრივი სტატუსი: 2011 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)

ვებ-გვერდი: <http://www.amag.ge/>

ინტერვიუ: დასავლეთ საქართველოს მუფტი ჯემალ პაქსაძე
ხულოს რაიონის მუფტი ასლან აბაშიძე
ყოფილი შეიხი ვაგიფ აქპეროვი

18. ქართველ მუსლიმთა კავშირი

სამართლებრივი სტატუსი: 2008 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ა(ა)იპ)

ვებ-გვერდი: <http://www.islam.ge/>

ინტერვიუ: ტარიელ ნაკაიძე, თავმჯდომარის მოადგილე
მრევლის ოთხი წევრი (ბათუმი)

19. სოფელ დუისის მუსლიმი თემი

ინტერვიუ: იმამი ამირ ხანგოშვილი,
ადგილობრივი მუსლიმი ომარ ხანგოშვილი
ე.წ. „ტრადიციული ისლამის“ მიმდევრები: სოფ. დუისის სუფისტური მეჩეთის იმამი ომარ აღდამოვი

20. პროტესტანტული ეკლესიების გაერთიანება „გედეონი“

„გედეონი“ წარმოადგენს პროტესტანტული ეკლესიების წევრების მიერ დაფუძნებულ ორგანიზაციას.

სამართლებრივი სტატუსი: არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ა(ა)იპ)

წევრების რაოდენობა: 150-მდე

გეოგრაფიული განაწილება: ქუთაისი, ბათუმი

ინტერვიუ: გენადი მალაყმაძე, გაერთიანების წევრი

21. საერთაშორისო საქველმოქმედო ორგანიზაცია ხსნის არმიას-ს წარმომადგენლობა საქართველოში

სამართლებრივი სტატუსი: 2003 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ა(ა)იპ)

წევრების რაოდენობა: 600-მდე

გეოგრაფიული განაწილება: ორგანიზაციას რვა კორპუსი აქვს საქართველოში (თბილისი, რუსთავი, ლაგოდეხი, ბათუმი)

ინტერვიუ: ბესიკ ნებიერიძე, ხსნის არმიის რეგიონალური ოფიცერი
ირმა ნებიერიძე, ხსნის არმიის რეგიონალური ოფიცერი

22. საქართველოს ევანგელისტური ეკლესია

სამართლებრივი სტატუსი: 2006 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ა(ა)იპ)

მრევლის რაოდენობა: 150-მდე.

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი

ინტერვიუ: ზაალ ტყეშელაშვილი, პასტორი

23. საქართველოს ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესია

სამართლებრივი სტატუსი: 2012 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)

მრევლის რაოდენობა: 5000

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, ქართლის რეგიონი (ხაშურის, ფცის, ბორჯომის, კასპის, მეტეხის, ახალციხის ეკლესიები), დასავლეთის მხარე (ბათუმი, ფოთი, ზუგდიდი, ოზურგეთი, საჩხერე და ქუთაისი), კახეთის რეგიონი (ლაგოდეხი, ოუიო, (ახმეტის რაიონი), ახალსოფელი, თელავი, წნორი, დედოფლისწყარო)

ვებ-გვერდი: <http://www.ebcgeorgia.org/>

ინტერვიუ: ეპისკოპოსი რუსუდან გოცირიძე

24. სამართველოს ევანგელურ-ლუთერული ეკლესია

სამართლებრივი სტატუსი: 2011 რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)

მრევლის რაოდენობა: 800-მდე

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისის, რუსთავის, ბოლნისის, გარდაბნის, ბორჯომის მუნიციპალიტეტები, სოფელი ელიზაბეტ-ტალი (ასურეთი)

ვებ-გვერდი: <http://elkg.ge/>

ინტერვიუ: ეპისკოპოსი ჰანს იოახიმ კიდერლენი

პასტორი ირინა სოლეი

25. სამართველოს ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესია

სამართლებრივი სტატუსი: 2012 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)

მრევლის რაოდენობა: 1000-მდე

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, ქ. რუსთავი, ქ. გორი, ქ. ხაშური და ქ. ქარელი; აღნიშნული ქალაქების მიმდებარე სოფლები. ეკლესიის ადმინისტრაციული ცენტრი მდებარეობს გორში.

ვებ-გვერდი: <http://www.protestant.ge/>

ინტერვიუ: პასტორი შმაგი ჭანკვეტაძე

26. საქართველოს ევანგელურ-პროტესტანტული ეკლესია „ღვთის ერი“

სამართლებრივი სტატუსი: საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)

მრევლის რაოდენობა: 70-მდე

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, გარდაბანი, მარნეული.

ინტერვიუ: სელვო ოგანესიანი (პასტორი)

27. საქართველოს მთავარი რაბინატი

სამართლებრივი სტატუსი: 2013 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი.

მრევლის რაოდენობა: 3,541 (0,1%)

ინტერვიუ: მთავარი რაბინი ავიში ბათაშვილი

მთავარი რაბინის თანაშემწე ნათან (დიმა) თაფლიაშვილი

28. საქართველოს სახარების რწმენის ეკლესია

სამართლებრივი სტატუსი: 2013 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ).

მრევლის რაოდენობა: 10,000-მდე

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, ოზურგეთი, ფოთი, სენაკი, ზუგდიდი, გორი, ზესტაფონი, სამტრედია, ქუთაისი და აშ. საქართველოს მასშტაბით სულ 120 ეკლესია

ვებ-გვერდი: www.qristiani.ge

ინტერვიუ: ლელა ხონელიძე, საზოგადოებასთან ურთიერთობის განყოფილების ხელმძღვანელი

სპარტაკ ჭანკვეტაძე, ქუთაისის ეკლესიის პასტორი
მრევლის ოთხი წევრი

29. საქართველოს სიცოცხლის სიძვიის ეკლესია

სამართლებრივი სტატუსი: არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ა(ა)იპ)

გეოგრაფიული განაწილება: ქარელი, თბილისი, გორი, ბათუმი, ქობულეთი, სართიჭალა, ზუგდიდი, ორსანტია,

მრევლის რაოდენობა: 1000

ინტერვიუ: პასტორი მამუკა ჯებისაშვილი

30. საქართველოში ასირიულ-ქალდეური კათოლიკე თემი

სამართლებრივი სტატუსი: 2011 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ).

მრევლის რაოდენობა: აქტიური - 350-მდე, პასიური (დღესასწაულებს ესწრებიან) - 2000-მდე.

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი

ინტერვიუ: ხელმძღვანელი ბენიამინ ბეთიადეგარი

31. სომეხთა სამოციქულო მართლმადიდებელი წმინდა ეკლესიის საქართველოს ეპარქია

სამართლებრივი სტატუსი: 2012 წლიდან რეგისტრირებულია, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ).

მრევლის რაოდენობა: 171,139

გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი, ქ. ბათუმი, ახალციხის, ახალქალაქის, აპინძის, ბორჯომის, თეთრინყაროს, მარნეულის, წალკის, ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტები

ვებგვერდი: <http://armenianchurch.ge>

ინტერვიუ: არქიმანდრიტი ბაბგენ სალბიანი - საქართველოს სომეხთა ეპარქიის სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის საერთო ეპარქიალური ვიკარიუსი

მღვდელი ნარეკ ლუშჩიანი - თბილისის კათედრალური სურბ გევორგ ეკლესიის მოძღვარი

მღვდელი ტათევ მანუკიანი - მოძღვარი, საქართველოს
სომეხთა ეპარქია სამცხე-ჯავახეთში
ლეონ ისახანიანი - იურიდიულ საკითხთა, სახელმწი-
ფოსთან ურთიერთობისა და ინტერრელიგიური თანამ-
შრომლობის განყოფილების ხელმძღვანელი

32. უფალი ჩაიტანის მისია

სამართლებრივი სტატუსი: 2013 წლიდან რეგისტრირებულია, რო-
გორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)
გეოგრაფიული განაწილება: თბილისი
მრევლის რაოდენობა: 20-მდე
ინტერვიუ: ალექსანდრე შულაძე, ვახტანგ შერვაშიძე

33. წმიდა სამეზის ეკლესია

სამართლებრივი სტატუსი: 2012 წლიდან რეგისტრირებულია, რო-
გორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ)
მრევლის რაოდენობა: 300
გეოგრაფიული განაწილება: ბათუმი, ქობულეთი, ფოთი
ვებგვერდი: <http://www.stecclesia.org/>
ინტერვიუ: ვარლამ რამიშვილი, პასტორი, ეკლესიის წინამძღვარი
მრევლის ოთხი წევრი